

NATURA 2000

Tananyagfejlesztés

MÓDSZERTANI SEGÉDANYAG

Óvodapedagógusok részére

Írta és szerkesztette: Sebők Éva

Lektorálta: Kanczler Gyuláné dr.

2013

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK.....	2
BEVEZETŐ.....	3
1. ISMERKEDÉS A NATURA 2000 EURÓPAI ÖKOLÓGIAI HÁLÓZATTAL	4
2. GONDOLATOK A FENNTARTHATÓSÁGRA NEVELÉSRŐL	9
3. AMIT TUDNUNK KELL! – A TANULMÁNYBAN SZEREPLŐ ÉLŐHELYEK RÖVID ÁTTEKINTÉSE, JELLEMZŐI	13
MINTAPROGRAMOK	15
4. PROGRAM ŰRLAP - VENDÉGSÉGBE MEGYÜNK.....	17
4.1. FOGLALKOZÁSI TERV – Fedezzük fel az erdőt!.....	19
4.3. FOGLALKOZÁSI TERV – Nézz a lábad elé.....	32
4.4. FOGLALKOZÁSI TERV - Nyomkeresők.....	40
4.5. FOGLALKOZÁSI TERV – A fák lakói – a madarak.....	47
5. PROGRAM ŰRLAP – NÁD ALÓL ÉS VÍZ ALÓL	56
5.1. FOGLALKOZÁSI TERV – A nádi világ.....	58
5.2. FOGLALKOZÁSI TERV – Tündér a vízen.....	66
5.3. FOGLALKOZÁSI TERV – Vizi várból nóta száll	72
5.4. FOGLALKOZÁSI TERV – Réce, ruca, vadliba.....	79
6. PROGRAM ŰRLAP – MINDENKIRE SZÜKSÉGÜNK VAN	87
6.1.FOGLAKOZÁS TERVEZET - Lepkelegelő.....	90
6.2. FOGLALKOZÁSI TERV – Szép is vagyok, jó is vagyok	97
6.3. FOGLALKOZÁSI TERV – A juhásznak jól megy dolga	103
6.4. FOGLALKOZÁSI TERV – Talaj alatt és talaj felett.....	111
7. PROGRAM ŰRLAP – GAZDAGSÁGBAN, GAZDAGSÁGBAN	126
7.1. FOGLALKOZÁSI TERV – A gyümölcsösben járunk.....	128
7.2. FOGLALKOZÁSI TERV – Beültetem kiskertemet.....	136
7.3. FOGLALKOZÁSI TERV – A négy lábúak	143
7.4. FOGLALKOZÁSI TERV – A baromfiudvar lakói	150
7.5. FOGLALKOZÁSI TERV – Kelep és társai.....	158
FELHASZNÁLT IRODALOM	167
AJÁNLOTT IRODALOM.....	168

Bevezető

Kedves Olvasók! Kedves Kollégák!

A mai társadalmi fejlődés elvárása, hogy a gyermekek fogékonnyá váljanak az őket körülvevő környezet értékeinek megbecsülésére, megvédésére. Az óvodapedagógusok feladata olyan szemlélet alapozása, amely a nevelésben hangsúlyt fektet az értékek felismertetésére, megvédésére, és ezzel rávezeti a gyermekeket arra, hogy miként lehet megvédeni, fenntartani a természeti kincseket. Közvetlen tapasztalási, élményszerzési módokkal megismertetni az óvodásokkal azt a gazdálkodási módot, amely lehetővé teszi az ember és természeti környezete közötti harmonikus együttélést.

Az erdei óvoda ma már egyre több óvoda életében alkalmazott módszer. Az adott terepeken végzett tevékenykedés, az aktív részvétel, a közvetlen tapasztalatok szerzése, az észlelés, érzékelés a tanulási folyamat része. A cselekedtetésen keresztül biztosított élményszerzés erősíti a környezettudatos magatartási formák megalapozását, kialakulását, lehetővé tevő pozitív kötődést. Az erdei óvoda az élménypedagógia színtere, speciális helye a környezeti nevelésnek. Alkalmas arra, hogy a gyermeket közelebb hozzuk a természethez, megérezze, megtapasztalja a különböző élőhelyeket, mint természetes élettereket. Ennek teszünk eleget, amikor erdei óvodai foglalkozást szervezünk.

Az útmutató célja, hogy az óvodapedagógusok és az erdei óvodai szolgáltatók ismereteket szerezzenek a Natura 2000 európai ökológiai hálózatról, céljáról. Lehetőségeket, kivitelezhető foglalkozásokat ajánl, ötleteket ad az erdei óvoda sikeres megvalósításához. Olyan tevékenységeket és módszereket mutat be, amelyek beépíthetők a nevelési tervekbe, a projekt rendszerű tervezésbe. Nem ad és nem is adhat minden erdei óvodában változtatás nélkül megvalósítható kötelező érvényű mintát. A módszertani anyag tartalmazza:

- A Natura 2000 célját, elveit.
- A Natura 2000 élőhelytípusain alkalmazható, a minősített erdei óvodai szolgáltatók számára előírt foglalkozásszámú mintaprogramokat. Mivel a tervezetek nem terjednek ki a teljes program kidolgozására, így van lehetőség az egyéni ötletekre, az élmények feldolgozására.
- Sokféle játékötletet.

Ez a segédanyag az erdei óvoda iránt elkötelezett óvodapedagógusoknak szól, akik megerősítést és további útmutatásokat kaphatnak munkájukhoz. Szólni kíván azokhoz is, akik még nem szánták el magukat erdei óvoda szervezésére. Talán erőt merítenek a módszertani segédanyagból ahhoz, hogy merjék vállalni és kipróbálni ezt a környezeti nevelés szempontjából nagyon hatékony módszertani lehetőséget.

Kívánom, hogy legyen részük nekik is ebben a csodálatos élményben!

Sebők Éva

1. Ismerkedés a NATURA 2000 európai ökológiai hálózattal

Mi a Natura 2000? Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 területek egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózatot alkotnak, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához. Olyan zöld infrastruktúra, mely biztosítja Európa természetes élőhelyeinek jó állapotban való megőrzöttségét. A Natura 2000 a fenntartható fejlődés alapelveit előtérbe helyezve összehangolja a tudományos, a gazdasági és a társadalmi fejlődési igényeket a természetvédelem céljaival.

Az intenzív gazdasági fejlődés, a környezeti erőforrások fokozódó mértékű kihasználása a viszonylag érintetlen, természetes állapotú élőhelyeket a töredékére csökkentette, ezzel együtt drasztikusan csökkent fajdiverzitásuk és számos faj egyedszáma.

A természeti örökség megőrzésének igénye nyomán kialakuló természetvédelem végül felismerte, hogy a fajok hatékony védelme csupán élőhelyeikkel együtt, komplex ökológiai rendszerben történhet.

A Natura 2000 hálózat jelentős mértékben hozzá fog járulni a vidék fenntartható fejlődéséhez, a vidék turisztikai vonzerejének, a vidéki munkaerő foglalkoztatásának növelésével, alternatív jövedelemszerzési lehetőségek teremtésével, például a biotermékek kereskedelme és különböző agrár-környezetvédelmi intézkedések által.

Mi a Natura 2000 hálózat célja? Az eltűnéssel fenyegetett, kis kiterjedésű természetes élőhelyek és a veszélyeztetett, sérülékeny vagy bennszülött fajok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, a biológiai sokféleség megőrzése.

Mi a Natura 2000 hálózat kialakításának alapja? A Natura 2000 hálózat létrehozásának jogi háttérét két természetvédelmi irányelve képezi. Az első, az 1979-ben kihirdetett madárvédelmi irányelv (79/409/EGK), az 1992-ben elfogadott élőhelyvédelmi irányelvvel együtt (a természetes élőhelyek, illetve a vadon élő növény- és állatvilág megőrzéséről szóló irányelv, 92/43/EGK) ma az EU természetvédelmi szabályozásának alapját képezi. A Natura 2000 hálózat egy kiegészítő eszköz a hazai természetvédelem számára is. Területei nem helyettesítik a hazai védett természeti területek rendszerét, hanem kiegészítik azt. A magyarországi Natura 2000 hálózat a madárvédelmi és az élőhelyvédelmi irányelvek végrehajtásaként kialakítandó különleges madárvédelmi, természet megőrzési területeket foglalja magába.

A Madárvédelmi Irányelv: A madárvédelmi irányelv az Európai Tanács 79/409/EK (1979. április 2.) sz. irányelve a vadon élő madarak védelméről szól. Általános célja a tagállamok területén természetes módon előforduló összes madárfaj védelméről szól. Az irányelv 1. számú melléklete tartalmazza azoknak a fajoknak a jegyzékét, amelyek védelmére különleges madárvédelmi területeket kell kijelölnie a tagállamoknak. A különleges madárvédelmi területeket az 1. számú mellékleten felsorolt madárfajok közül a rendszeresen előforduló és átvonuló fajok jelentős állományainak otthont adó élőhelyek, valamint a vízimadarak szempontjából nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek alkotják. Az 1. számú mellékleten felsorolt madárfajokból 78 fordul elő hazánkban, amelyből 12 csak átvonuló vagy telelő faj.

Az Élőhelyvédelmi Irányelv: Az élőhelyvédelmi irányelv az Európai Tanács 92/43/EGK (1992. május 21.) sz. irányelve a természetes élőhelyek, a vadon élő állatok és növények védelméről szól. Fő célkitűzése a biológiai sokféleség megővése, a fajok és élőhelytípusok

hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével. Ez az irányelv írja elő az európai ökológiai hálózat, a Natura 2000 létrehozását. Az irányelv rendelkezik a különleges természet megőrzési területek kijelöléséről.

A jelölő fajok és élőhelyek, a "pannonikumok": A közösségi jelentőségű élőhelytípusok listájára azok kerültek fel, amelyeket az eltűnés veszélye fenyegeti, kicsi a természetes elterjedésük vagy egy adott életföldrajzi régió belül jellemző sajátosságokkal bírnak. A közösségi jelentőségű fajokat a veszélyeztetett, a sérülékeny, a ritka vagy a bennszülött fajok adják.

Magyarország természetes élőhelyei, állat- és növényfajai egyedülálló értéket képviselnek Európában. Az irányelv 1. számú mellékletén található élőhelytípusok közül 46, a 2. számú mellékletén felsorolt fajok és alfajok közül 40 növény- és 108 állatfaj fordul elő hazánkban. A Natura 2000 könnyebb kezelhetősége érdekében az EU területén kialakított biogeográfiai régiók közül a pannon biogeográfiai régió csaknem teljes egészében Magyarország területére esik, számos csak hazánk területén előforduló élőhelytípust és fajt ún. "pannonikumokat" hordozva. Ilyen élőhelyek például a pannon lejtősztyepek és sziklafüves lejtők, a pannon löszgyepek és homoki gyepek, a fás élőhelyek közül a pannon gyertyános tölgyesek és a pannon homoki borókás-nyárasok. Hazánk csatlakozásával az EU eddigi területén található 6 biogeográfiai régió kiegészül a pannon régióval.

A kijelölés folyamata: A Natura 2000 hálózat területeit a tagállamok jelölik ki. A kijelölésénél kizárólag szakmai szempontokat szabad figyelembe venni, gazdasági-társadalmi megfontolásokat nem. A szakmai javaslatok alapján a nemzeti park igazgatóságok tettek javaslatot a konkrét területekre, amelyet társadalmi szintű véleményeztetés követett. A végső szakmai és közigazgatási egyeztetés felelőse a Vidékfejlesztési Minisztérium volt.

A különleges madárvédelmi területek (SPA): A különleges madárvédelmi területek (Special Protection Area, rövidítve: SPA) kijelölésénél figyelembe vették a Fontos Madárelőhelyek (Important Bird Area - IBA) magyarországi hálózatát, amelynek kialakítását a nemzeti park igazgatóságok és a Magyar Madártani- és Természetvédelmi Egyesület által összegyűjtött adatok alapján végezték. A Fontos Madárelőhelyek azokat a nemzetközileg is kiemelkedő fontosságú területeket jelentik, amelyek kritikusak a vadon élő madárfajok populációinak fennmaradása szempontjából.

A különleges természetmegőrzési területek (pSCI, SAC): A különleges természetmegőrzési területek kijelölése három lépcsőben történik. Első lépésben a tagállamok összeállítják a javasolt különleges természetmegőrzési területek nemzeti listáját. Annak alapján az Európai Unió Bizottsága a tagállammal konzultálva három éven belül kialakítja a közösségi jelentőségű területek végleges listáját. A tagállamok a jóváhagyott közösségi jelentőségű területeket hat éven belül kihirdetik különleges természetmegőrzési területként és biztosítják a területek kedvező természetvédelmi helyzetét. Fontos kiemelni, hogy a területek felterjesztésének időpontjától kezdve, függetlenül attól, hogy a javasolt terület elfogadásra kerül vagy nem, a természetes élőhelytípusok, illetve a fajok élőhelyeinek leromlását megakadályozó intézkedéseket meg kell tenni. Ennek értelmében bármely projektre vagy tervre, amely jelentős hatással lehet a Natura 2000 területek természetvédelmi állapotára, veszélyezteti a területek állagát, hatásvizsgálatot kell végezni. A terv vagy projekt csak akkor hagyható jóvá, ha a közösségi jelentőségű fajok vagy élőhelytípusok fennmaradására az nem jelent veszélyt.

A védelem megvalósítása: A Natura 2000 területek kihirdetésétől fogva a tagállamok meghozzák a szükséges védelmi intézkedéseket. A Natura 2000 terület kedvező

természetvédelmi állapotának megőrzése vagy elérése érdekében hozott intézkedéseket, korlátozásokat a természetvédelmi hatóság a területről készítendő kezelési irányelvekben határozza meg. A különleges madárvédelmi területek esetében annak elkészítési határideje a kihirdetéstől számított 3 év, a különleges természetmegőrzési területek esetében pedig a kihirdetés időpontja.

Az Élőhely-védelmi Irányelv egyértelműen kifejezi, hogy a Natura 2000 területek kijelölésével nem a gazdasági fejlődés, a tevékenységek leállítása, tiltása, tehát nem zárt rezervátumok létrehozása a cél. A gazdálkodás bizonyos formái a területen továbbra is folytathatók, ha az összeegyeztethető a védelemmel. A védelmet elsősorban azon fajok és élőhelytípusok szempontjából kell biztosítani, amelyek alapján a területet kijelölték.

A területek védelmének megvalósítását az EU a tagállamokra bízta. Ez történhet jogszabályi tiltással, hatósági vagy a gazdálkodókkal kötött szerződéssel. Hatósági védelem esetében a Natura 2000 területeken meghatározott tevékenységekhez a természetvédelmi hatóság engedélye szükséges. A gazdálkodóval kötött szerződés esetében a tulajdonos vállalja, hogy a területen a gazdálkodást a kezelési tervben foglaltak szerint végzi, például egy kaszáló esetében a kaszálást csakis a kezelési tervben meghatározott időpontokban végzi el.

Hazánkban 55 különleges madárvédelmi terület és 467 különleges természetmegőrzési terület került kijelölésre. E két területtípus részben átfedi egymást, összes kiterjedésük az ország területének közel 20 %-a. Ezen a pannon biogeográfiai régióhoz kötődő élőhelytípusok, valamint növény- és állatfajok fordulnak elő.

A terület kijelölését a legnagyobb körültekintéssel kell elvégezni. Ha az EU úgy találja, hogy a kijelölt területek elegendőek az irányelvben meghatározott célok eléréséhez vagy a tagállamok nem gondoskodnak a területek megfelelő védelméről, a tagországgal konzultációt, szakmai egyeztetést kezdeményez. Amennyiben az egyeztetések után is úgy ítéli meg, hogy a teljesítés hiányos, szankcióval élhet.

A szakmai javaslatok alapján hazánkban a nemzeti park igazgatóságok dolgozták ki a hálózat területi lehatárolását, további a jelölő fajok és élőhelyek meghatározását. A munka érdemi része 2003-ban zajlott le, melynek során – a természettudományos adatok alapján – topográfiai térképen jelölték meg a területeket. Mivel a hazai jogrendben a területi érintettség a helyrajzi számok listájával jeleníthető meg, 2004-ben a Földmérési és Távérzékelési Intézet elvégezte a lehatárolt területekre vonatkozóan a helyrajzi számok kigyűjtését.

Az országon belüli jogalkotási folyamattal párhuzamosan hazánk hivatalosan is beadta az Európai Unió hivatalos szerveihez a Natura 2000 hálózatra vonatkozó részletes javaslatot, melynek megkezdődött a nemzetközi szintű ellenőrzése. A 2006 szeptemberében, európai szakértők részvételével lezajlott biogeográfiai szeminárium eredményeként az Európai Unió egyes fajok és élőhelyek tekintetében hazánk területén további területek kijelölését kérte.

A védelem eszközei: Hazánkban a Natura 2000 területekkel kapcsolatos természetvédelmi eszközöket és célokat az európai közösségi jelentőségű, természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Kormányrendelet határozza meg. A jogszabály alapvetően két részre bontja a hálózatot: az egyéb jogszabályok alapján országos védelem alatt álló területeken továbbra is a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény szabályozása az irányadó.

A Natura 2000 területek kihirdetése utáni feladatok: A Natura 2000 területek kihirdetésétől fogva a tagállamok meghozzák a szükséges védelmi intézkedéseket. A Natura 2000 terület kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése vagy elérése érdekében hozott

intézkedéseket vagy korlátozásokat a természetvédelmi hatóság a területéről készítendő kezelési tervben határozza meg.

Ki felelős a Natura 2000 területek védelméért és milyen szervek foglalkoznak a Natura 2000 területekkel? A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 5. §-a alapján minden természetes és jogi személy, valamint más szervezet kötelessége a természeti értékek és területek védelme. A 347/2006 (XI. I. 23.) Korm. rendelet szerint a környezetvédelmi, természetvédelmi, és vízügyi felügyelőségek, mint természetvédelmi hatóság és szakhatóság

működnek közre a Natura 2000 területeken. A Natura 2000 területek természetvédelmi kezelésének ellátása a nemzeti park igazgatóságok állami alaptevékenységi körébe tartozik. A legfőbb szervek, amelyek a Natura 2000 területekkel foglalkoznak a már fent jelzetteken kívül: az Országos Főfelügyelőség, a nemzeti park igazgatóságok, a támogatási rendszert illetően pedig a Vidékfejlesztési Minisztérium.

Mi a különbség az országos jelentőségű védett természeti területek és a Natura 2000 területek között? A védett természeti területek (nemzeti parkok, tájvédelmi körzetek, természetvédelmi területek) minden esetben külön jogszabállyal (minden egyes terület külön miniszteri, vagy helyi jelentőségű védett természeti terület esetében önkormányzati rendelettel) kerülnek védelem alá, a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) előírásainak megfelelően.

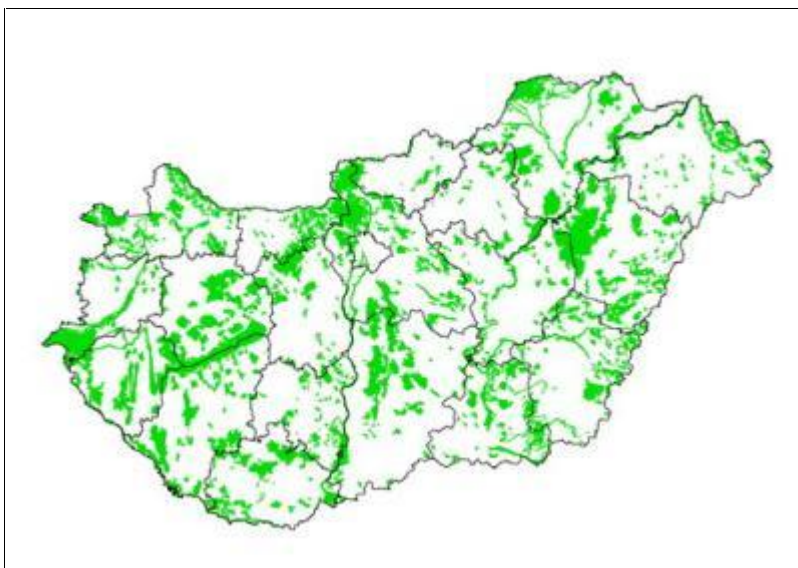
Milyen tevékenység folytatható a Natura 2000 besorolás alatt álló ingatlanokon? Amennyiben nincs egyéb korlátozás, a kijelöléskori tényleges földhasználatnak megfelelően hasznosítható a terület.

Natura 2000 és egyéb védett területek

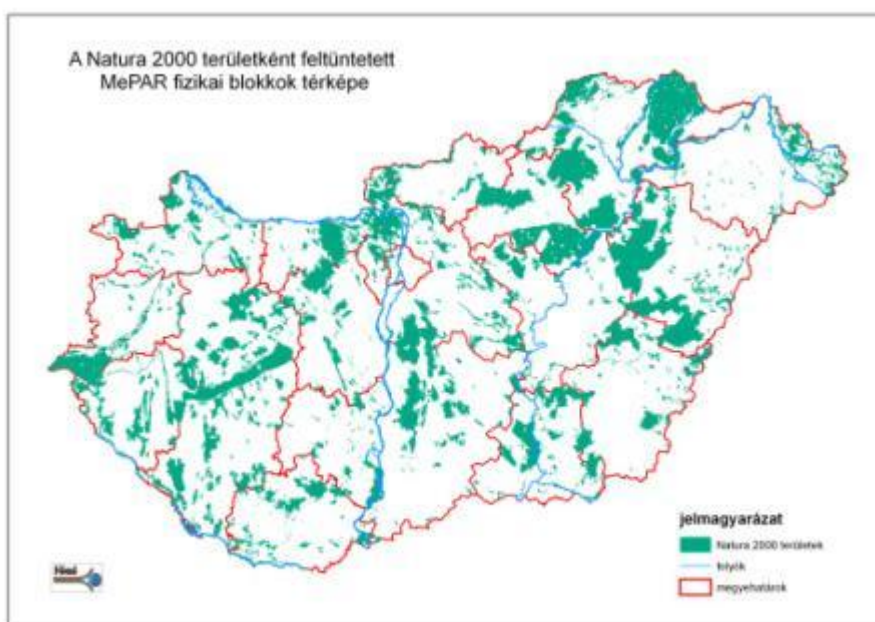

Natura 2000 Különleges Természet megőrzési területek (psci)

Natura 2000 Különleges Természet megőrzési területek (psci)

Források: 4. oldaltól -9. oldalig

http://hu.wikipedia.org/wiki/Natura_2000

Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség

http://edktvf.zoldhatosag.hu/tartalom/termved/tv_natura.html

[A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja](http://www.termeszetvedelem.hu/)

http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Natura2000/Natura2000_GyIK.pdf

<http://bnpi.hu/oldal/natura-2000-halozat>

<http://natura.2000.hu> –madárvédelmi irányelv mellékletei

2. Gondolatok a fenntarthatóságra nevelésről

„Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.”¹

„A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmet, az értékek megőrzését. A gyermek miközben felfedezi környezetet, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok, néphagyományok szokások a családi, a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetet, védelmet is”²

Az óvodai környezeti nevelés feladata, hogy amit látni lehet, azt láttassuk meg, amit érezni lehet, azt éreztessük meg, amit megtehetünk, azt tegyük meg a környezetért. A környezeti nevelés folyamatában megalapozzuk a természettel való harmonikus együttélést, a természet iránti vonzódást, lerakjuk a környezeti kultúra alapjait. A környezeti nevelés lehetőséget ad a tapasztalatok szerzésére, a gyermekek kiélhetik kíváncsiságukat, kreativitásukat, rácsodálkozhatnak az ismeretlenre, felfedezhetnek, betekinhetnek a természet csodáiba. A környezeti nevelés a tapasztalatszerzési lehetőségeken keresztül nevel a természettel való harmóniára, a környezet értékeinek meglátására és megbecsülésére. Az óvodáskorban alakulnak ki a gyermek személyiségjegyei, így fontos, hogy ebben az életkorban tervszerű, tudatos munkával, játékosan sajátíttassuk el a környezet iránti vonzódást, természet iránti érzékenységet. Jellemző erre a korra a nyitottság, aktivitás, érdeklődés és a példakövetés. A körülöttük levő világot játékkal, játékosan, élményein keresztül komplex módon ismeri meg. Megtanulhatja, hogy részesei, felelősei vagyunk a természetnek, annak fennmaradásáért közösen kell cselekedni. A környezeti nevelés hozzásegíti őket, hogy a tapasztalatok birtokában képesek legyenek tájékozódni, eligazodni az életkoruknak megfelelően. A rendszeresen végzett megfigyelések, vizsgálódások és aktív tevékenységek minden gyermekben nyomot hagynak. Kialakul a gyermek és természet közötti pozitív viszony. Elsajátítják a természetismeret alapjait, megalapozzuk ökológiai szemléletüket. A kooperatív foglalkozásokon megtanulják, hogy az eredményes munkához társra van szükség, kialakul bennük a közös munkavégzés öröme keresztül az együtt végzett munka igénye.

Célunk, a „zöld szemlélet”, a Föld kincseivel való takarékoság, szemléletalakítás, viselkedési szokások változására késztetés, közös cselekvésre ösztönzés. A *fenntarthatóság pedagógiája* több mint a környezeti nevelés, de nem nélkülözheti, magába foglalja azt. A fenntartható fejlődés olyan gondolkodásmód kialakítását igényli a környezeti nevelés minden szereplőjétől – a társadalom minden tagjától –, amely képes a világ kihívásait rendszerben szemlélni és azokra választ adni úgy, hogy nem szül újabb ellentéteket az ember és a természet között. A fenntartható fejlődés új fogalom. A *fenntartható* és a *fejlődés* szavak nem külön-külön, hanem csak együtt értelmezhetők, s a fogalom nem jelent mást, mint olyan fejlődést, amely mindig elegendő forrást hagy a jövő nemzedékek életfeltételeinek kielégítésére. Lényege: logikus, áttekinthető ismeret, összefüggések meglátatása, ok-okozat bemutatása, „aha” érzés megtapasztalása.

¹ 363/2012.(XII.17.) Korm. Rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. 4. oldal

² 363/2012.(XII.17.) Korm. Rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról. 8. oldal

2. Az erdei óvoda, mint a fenntarthatóságra nevelés helyszíne

Az erdei óvoda, mint a nevelés színtere, ma már egyre elterjedtebb, elfogadottabb módszere a közvetlen megtapasztalásnak, az ismeretek átadásának. Az óvodapedagógusokra jellemző az empátiakészség, az innováció. Ennek köszönhető, hogy a tapasztalatok átadásához kilépnek a gyermekek az óvoda falai közül, az óvodakertek művelése, a környező utcák, terek után a tágabb környezettel ismerkednek. Erdei óvodát szervezni nem könnyű, gondolják sokan, és ez igaz. Felelős munka, nagy felelősség. De az a nevelő, aki megéri a felfedezés, az ismeretátadás örömeit, az erdei óvoda lehetőségeit, elkötelezetté válik iránta.

Mi az erdei óvoda

„Erdei óvoda fogalmának meghatározása: olyan tudatosan tervezett és szervezett, a nevelési intézmény székhelyétől különböző helyszínen folytatott, a környezet adottságaira támaszkodó tevékenység, amely a külső világ tevékeny megismerése nevelés részeként segíti a gyermekek környezethez, természethez való érzékenyítését, a pozitív környezettudatos magatartás kialakulását. Az Erdei Óvoda Program olyan szakmai terv alapján valósul meg, melynek nevelési (pedagógiai) feladatai messzemenően figyelembe veszik a fenntarthatóságra nevelés elvét, a helyi nevelési programot, az óvodai nevelés folyamatjellegét, a nevelési területek kölcsönhatását, egymásra épülését. Az Erdei Óvoda sajátosságokhoz, a választott helyszín természeti, épített és szociokulturális környezetéhez,

helyi adottságokhoz, lehetőségekhez igazodó, több napon keresztül (egymást követő minimum három nap) folytatott cselekvésre, cselekedtetésre, élménypedagógiára, komplex módon épülő tapasztalatszerzés, amely bentlakásos, vagy egész napos formában valósul meg”³

Az erdei óvoda alapelvei

Az erdei óvoda módszere az **élménypedagógia**. Az élmény a kiindulópontja az érdeklődés kialakulásának, a cselekvésnek, majd a tanulásnak. Alapja lehet a tudásvágy, a további kihívások keresésének. Az élménypedagógia lényege, hogy az értelmet, az érzékeket pezdíti meg. A gyermek az élmény által problémákkal, új dolgokkal találkozik, tapasztalatokat szerez meg és él át olyan helyzeteket, amely saját képességeit, saját tudását is kihívás elé állítja. A megélt élmény által szerzett ismeret, képesség beépül a megismerési folyamatba és az attitűd által alakul ki kompetenciájuk. Ehhez segítséget, kapaszkodókat kell adni az óvodapedagógusnak. Cél a pozitív szemlélet kialakítása a gyermekben, az önmaga általi értékek felfedezése. Képes ezeknek az elmondására, továbbadására, megosztására. Az élményeket hasznosítani tudja a mindennapi gyakorlati életben is. Annál sikeresebb az élmény minél több érzékszervet szólít, mozgat meg (például kirándulás tavasszal). Megérinti a természet zöld színe, a nap sugara, a növények illata. Több érzékszervet képes megmozgatni, élénkíteni. Természetesen fontos a ráirányítás, az előkészítés, az empátia kialakítása. Az élménypedagógiának fontos része a megbeszélés, az élménymegosztás, mely a közösségi nevelés alappillére lehet.

Az élményhez szükség van a **befogadóképes** személyre. Az inkluzív pedagógiában a befogadás, elfogadás szemlélete érvényesül. Gyermekközpontú, a gyermek egyéni képességfejlődésére, haladási ütemére és élményeire épít. Lehetővé teszi, hogy mindent ki

³ Erdei Óvodai Minősítés Erdei Óvoda- Iskola Program Érdekegyeztető Tanács 2009 5. oldal

lehet próbálni, gondolkodtat, olyan lehetőségeket kínál, ahol sikerélményt okoz a **felfedezés**. A tevékenységekben fontos szerepe van a kooperációnak, azaz a közös feladatokat, megoldásokat stratégiként használja a nevelésben.

A gyermek érdeklődésének kielégítése nagy kihívás a óvodapedagógus számára. A kérdések sokfélesége, a **kíváncsiság** szinten tartása megköveteli az óvodapedagógusok, a szolgáltatók tájékozottságát, hogy ők is érdeklődők legyenek, illetve megértsék az érdeklődés irányát, képesek legyenek a részletek fontosságát elfogadni, azokra figyelni.

Mint a nevelés minden területén, így itt is igen fontos a **kíváras**. A türelem az óvodapedagógus, a gyermekekkel foglalkozó felnőtt erénye. Hagyjunk időt az elmélyült tapasztalásra, legyen alkalom a többszöri visszatérésre, cselekvésre. Ne várjunk azonnal következtetéseket és ne a magunk véleményét akarjuk elfogadtatni. Legyünk kíváncsiak az ő gondolataikra, biztosítsunk időt arra, hogy elmondhassa, mit látott, mit fedezett fel. Hallgassuk meg véleményét, ösztönözzük arra, hogy számoljon be, ossza meg mit vett észre, milyen különbségeket, azonosságokat, milyen következtetéseket vont le, mi az, ami felkeltette érdeklődését. Mindez eljuttatja a gyermeket a környezet megismeréséhez, pozitív élmények kialakulásához. Kialakul képessége ítéletek alkotására, az összefüggések meglátására, a környezettel való együttélésre.

Alkalmazzuk az **elfogadás** elvét. Minden gyermek más iránt érdeklődik, más ragadja meg a természetben. Van, akit a virágok vagy a fák, van akit a rovarok vagy madarak érdekelnek. Engedjünk szabad utat az érdeklődésnek, mert ezen az úton is eljuthatunk a holisztikus szemlélet kialakulásához.

A **folyamatosság és fokozatosság elve** mérföldkövei az erdei óvodának. Biztosítsuk a folyamatos és fokozatos ismerkedést a környezettel. Tervezzük meg milyen lépésekkel, milyen ütemezéssel vezetjük be a gyermekeket az élőhelyek rejtelseibe. Tegyük lehetővé, hogy fokozatosan fogadják be az ismereteket, ne uralkodjon el a kapkodás, a túlzott megismertetni akarásunk, mert képtelenné válnak az élmények befogadására. Egyszerre kisebb területeket járunk be, segítsük, hogy saját tempójukban tevékenykedjenek, ismerkedjenek. Lépésről lépésre, a gyermekek életkorának megfelelően, differenciált módon juttassuk el őket a természet összefüggéseinek felismerésére. A befogadást nyugalom, elmélyülés jellemezze. A természetben a gyermek jobban megéli a **szabadságot**. Kiléphet egy olyan térbe, ahol úgy érzi, nincsenek korlátok. Érzékeli a tér tágasságát, a távolságot, a magasságot. Segítsük kifejlődni azt a képességet, hogy a szabadságban is vannak szabályok, korlátok. Ezzel is alakítjuk a természeti környezethez való viszonyát. A szabályokat közösen alkossuk meg, vetessük észre a veszélyeket. Ezek kizárólag olyan tevékenységekre vonatkoznak, amelyek a saját vagy társai, illetve a környezet védelmére irányulnak. Hagyjuk azonban meg a gondolkodás, valamint az „értelmes cselekvés” szabadságát. A szabadság és az önállóság együtt jár a bizalommal. Bízunk a gyermekben, hogy a közösen hozott és elfogadott szabályokat betartja. Ebben a légkörben képes lesz kezdeményezni, utat kaphat az alternatív gondolkodás. Képessé válik az érzékelésre, észlelésre (míg az érzékelésnél a tárgy egy-egy tulajdonságát ragadjuk meg, addig az észlelésnél a tárgy több tulajdonságával együtt, egységes egészként emelkedik ki a környezetéből) arra, hogy keresse érdeklődésének kielégítését, kutató, tovább keres, kérdező, kíváncsisága éberré teszi. *„Nagyon lényeges, hogy ne „rendezzük bele” a gyerekcsoportot egy pedagógusi elgondolásba. Nem a gyerekeket kell igazítani egy terepi forgatókönyvhöz. A környezet, a természeti közeg csak mintegy „kulcsingerként”, hívójelként, atmoszféraként van jelen. A lényegi történések a*

gyermeki pszichében játszódnak le: a saját maguk és társaik által létrehozott közös élménnyel találkoznak.”⁴

Az erdei óvoda egy másfajta együttlét. Alkalmas a közösségi élet, a társas érintkezés szabályainak elsajátításra egy más helyzetben. A kooperatív tanulási folyamatban esélyt adunk egymásnak az egymástól való tanulásnak. A gyermek tanul a társától, a felnőttől és tanul a felnőtt a gyermektől. Egyenlő eséllyel indulunk a felfedezés útján, de a hatékony megélést segítheti egymás inspirálása, a segítőkészség, a figyelmesség, bátorítás, az élmények megosztása, a sikeres tevékenységbe való behívás. Alkalmat ad egymás szemléletének alakítására, a közös élmény és örömszerzésre.

Mi szükséges a megvalósításhoz? Az alappillér az elkötelezett óvodapedagógus. Az élményekben gazdag erdei óvoda sikerének biztosítéka, hogy a tevékenységeket vezető ismerője a természetnek, szereti, tiszteli azt. Ő maga is kíváncsi, s ezt a kíváncsiságot képes másban is felébreszteni. Képesse válik tapasztalatainak átadására, szeret és tud játszani, nyitott és befogadó az élményekre. A környezetet, a természetet rendszerben látja, ismeri kölcsönhatásait, pedagógiai módszertára gazdag. Olyan szabályokat alakít ki közösen a résztvevőkkel, mely nem gyermekidegen, tartózkodik az ésszerűtlen korlátozástól. Változatosságot biztosít a komplex cselekvéseken keresztül. Ehhez szükséges az is, hogy az interaktív foglalkozásoknál az egy csoportban levő gyermekek száma lehetőleg ne haladja meg a 6 főt, és az erdei óvodában ennek a szervezési formának kell dominálni.

A Natura 2000 és az erdei óvoda kapcsolata

Az erdei óvodák színhelyei a különböző élőhelyek, így az erdő, a vizes élőhely, szántók-gyepek és ültetvények. Ezek nem ismeretlenek a terepi munkában jártas óvodapedagógusoknak. Ők eddig is a terepen szerzett közvetlen tapasztalást helyezték előtérbe. Továbbra is élünk a természet gyakorlati megtapasztalásával, azzal a kiegészítéssel, hogy az állatokat, növényeket, a mezőt, az erdőt a gazdálkodó, a kiránduló, a környezetben élő ember tevékenysége szempontjából is megközelítjük. Lehetőséget adunk a gyermekeknek arra, hogy az életkori sajátosságainak megfelelően ismerjék meg a jól és helytelenül kezelt élőhelyek közötti különbséget. Tapasztalják meg a mezők, erdők, vizek, ültetvények élővilágának védelmi lehetőségeit játékon és cselekedtetésen keresztül. Segítsük őket abban a felismerésben, hogy mit tudunk tenni mi a fenntarthatóságért. Éreztessük meg velük, hogy minden természeti élőhely a mi életterünk is. Az alapokat már az óvodában megtesszük, amikor szépítjük a környezetünket, növényeket és állatokat gondozunk. Ebben a szemléletben folytatjuk a tudatos környezeti nevelésünket az erdei óvodában. A Natura 2000 élőhelyei lehetőséget kínálnak a biológiai sokféleség megtapasztalására, a növény- és állatvilág kapcsolatrendszerének felfedezésére. Az erdei óvodások megismerik a madarak mindennapi szokásait, a fák és a madarak kapcsolatát. Lehetőséget kapnak arra, hogy megtapasztalják a madárodúk gyakorlati alkalmazását. Találkoznak gazdasági területeken jelentkező természetvédelmi problémákkal (pl. a helytelen kaszálás, vegyszeres védelem). Az önálló, páros, csoportos vizsgálódások, játékok által közvetlen, hiteles tapasztalatokat szereznek, mellyel bővítik ismereteiket. A szervezett tevékenység pedagógiai célja, hogy az erdei óvodában fejlődjön a gyerekek szociális, értelmi, nyelvi és testi képessége is. A Natura 2000 élőhelyei várják az erdei óvodásokat, akik ezeken megtapasztalhatják, hogy az ember gazdasági, anyagi érdekeit össze lehet egyeztetni a természet védelmével.

⁴ Lehoczky János: Mi lenne, ha jönnének a vaddisznók. www.fovpi.hu

3. Amit tudnunk kell! – A tanulmányban szereplő élőhelyek rövid áttekintése, jellemzői

Az erdő

Többszintű növényi társulásokból álló közösség. Jellegét a fák sűrű csoportja adja meg. Növény és állatvilága kölcsönös kapcsolatban áll egymással. Az erdőkben alakulnak ki a legösszetettebb életközösségek, ökoszisztémák. Az erdő életközössége csak megfelelő méretű fás területen tartható fenn. Az ökoszisztémák fenntartása adja az alapját az erdők védelmi, termelési és közjóléti rendeltetésének. Az ökoszisztémák megőrzése – és amennyiben szükséges helyreállítása – a legfontosabb feladat. Így az erdőgazdálkodásban fontos a természetes erdei vegetációmintázatok szigorú figyelembevétele, a talaj termőképességének megőrzése, az elegyes erdők elterjesztése, különös tekintettel a ritka és veszélyeztetett fajokra, az idegenhonos fajok alkalmazásának korlátozása, a természetes anyag- és energiaforgalom fenntartása, az erdő szerkezetéhez és jellegéhez illő gépek alkalmazása, mesterséges madárodúk, költőládák telepítése, az ökoszisztémában idegen anyagok használatának korlátozása a lehetséges legkisebb méretekre.

Az erdő lehetőséget ad arra, hogy a gyermekek megismerjék, mint élőhelyet, megfigyeljék az ott élő növények és állatok kapcsolatrendszerét, megvizsgálják a területre jellemző erdőtársulások fa- és növényfajait, a fák és madarak kapcsolatát, megismerkedjenek a lebontó szervezetekkel és az erdő megújulásának feltételeivel.

Vizes élőhelyek

Vizes élőhelynek nevezzük azokat a területeket, ahol a természeti környezet és az ahhoz tartozó növény- és állatvilág számára a víz az elsődleges meghatározó tényező. Nagyméretű halastavaink, halastó rendszereink nem csak a hazai madárfauna, de néhány faj esetében a kontinentális védelemben is szerepet játszanak. A közép-kelet-európai költő- és vonulóhelyek hálózatában a magyarországi tavak kiemelt fontosságúak. A vizek parti növényzetének leggyakoribb társulása a nádas. Fontos, hogy a vízparti növényzet, a fákkal, bokrosokkal tarkított nádas minél változatosabb formában megmaradjon. Fákkal, bokrokkal vegyes parti nádszegély, a tó belső területén levő nagyobb kiterjedésű nádfoltok megtartása, telepítése sok védett és fokozottan védett madárfajnak jelent fészkelő helyet.

A gyerekek megismerhetik a vizes élőhelyek élőlényeit és ezek kapcsolatrendszerét, a fenntartható, hagyományos gazdálkodási módokat. A vizes élőhelyeken szervezett kiránduláson megfigyelhetik az élőhely jellegzetes növényfajait, megvizsgálják a nád, a gyékény felépítését. Személyes benyomások, tapasztalatok alapján megismerik a sajátos madárvilágot és a más állatcsoportokhoz tartozó lényeket is.

Szántók, gyepek

Azt a területet nevezzük szántónak, mely rendszeres szántóföldi művelés alatt áll. Gyep (legelő, rét), mely rendszeres kaszálással, vagy legeltetéssel hasznosítható. A szántóterületek és gyepek összetett élőhelyek, számos védett és fokozottan védett állat- és növényfajnak nyújtanak egyedüli élőhelyet. A gyeses táblaszegélyekben sok fajnak táplálékot nyújtó rovarvilág maradhat fenn, szaporodó- és búvóhelyül szolgál. A tarlókon, táblaszegélyi tarlósávokban a madarak és a mező vadjai találnak táplálékot. Ezért ezeknek az élőhelytípusoknak a megőrzése az egyik legfontosabb feladatunk és jól felfogott érdekünk is egyben. A gyepek védelme, nyílt élőhelyi jellegük miatt, sok hasonlóságot mutat a szántóföld kezeléséhez. A szántóterületeket behálózó, bokrokkal, sövényekkel és fasorokkal szegélyezett gyeses földutak növelik a biológiai sokféleséget. Ezek a területek a talajon költő madárfajok mellett rengeteg fán fészkelő madarat, rovarkártevőt és rágcsáló kisemlősöket csökkenő fajt tartanak meg. A kiterjedtebb mezővédő erdősávok csökkentik a széleróziót és javítják a szántók vízháztartását.

A gyermekek ezen az élőhelyen vizsgálhatják a gyeses és/vagy szántó élőhelytípusok jellegzetes növényfajait, állatait és ezek kapcsolatrendszerét. Megfigyelik a ragadozó madarak különböző zsákmányolási stratégiáját. Bővül ismeretük a földön fészkelő madarakkal és azok védelmével. Tapasztalatot szereznek a kaszálás fontosságáról, illetve annak madárvédelmi módjairól. Megismerkednek a haszonállattartás jellemzőivel, a különböző haszonállatfajokkal és -fajtákkal. Betekintést nyernek a fenntartható paraszti életmódba, látják annak elemeit (háztáji kiskert, kenyérsütés stb.).

Ültetvények

Művelés alatt álló, termesztésre alkalmas területek. Napjainkban a szőlő- és gyümölcsültetvények többsége a mezőgazdaság legintenzívebb ágai közé tartoznak. A biológiai sokféleség támogatása e művelési ágakban is az élőhelyek mozaikos változatosságának visszaállításán, megtartásán múlik. A falvak határában évszázadok alatt kialakult extenzív kertkultúra, az öreg gyümölcsösök és „szőlőhegyek” mozaikos szerkezetű táji elemei sajátos összetételű, színes madárvilág számára biztosítottak életteret. Feladat ma az idős gyümölcsfák, gyümölcsfa csoportok meghagyása, pótlása, új gyümölcsfák telepítése. Ezek az élővilág számára túlélési „szigeteket” jelentenek. Haszonnövényeket is tartalmazó sövények telepítése, számos rovarfogyasztó madár, ragadozó- és parazita rovarfaj megtelepedését teszi lehetővé. Búvó- és költőhelyet egyaránt kínáló présházak, pincék megőrzése, felújítása.

Az ültetvényeken a gyerekek ismeretet kapnak a társadalmi, gazdasági és természetvédelmi érdekek összehangolásáról. Látják a magyar gyümölcsfajtákat, megtapasztalják a gyümölcsök sokféleségét. Tudatosul bennük, hogy a gyümölcsöknek számos különböző színű, méretű, ízű fajtája létezik.

Mintaprogramok

AZ ERDŐ	<i>Vendégségbe megyünk</i>	Fedezzük fel az erdőt!:	az erdő lombjai
		Zöld erdőben járunk, virágok között:	az erdő cserje és gyepszintje
		Nézz a lábad elé!:	az erdő rovarai
		Nyomkeresők:	az erdő emlőállatai
		A fák lakói – a madarak:	az erdő madarai
VIZES ÉLŐHELYEK	<i>Nád alól és köd alól</i>	A nádi világ:	nádas
		Tündér a vízen:	a vízpart fái
		Vízi várból nóta szól:	vízi állatok
		Réce, ruca, vadliba:	vízi állatok
SZÁNTÓK, GYEPEK ÉLŐVILÁGA	<i>Mindenkire szükségünk van</i>	Lepkelegelők:	virágok
		Szép is vagyok, jó is vagyok:	haszonnövények
		A juhásznak jól megy dolga:	haszonállatok
		A talaj alatt, a talaj felett:	rovarok, rágcsálók
		Gyepen mentem, gyepen jöttem:	madarak
ÜLTETVÉNYEK	<i>Gazdaságban, gazdagságban</i>	A gyümölcsösben járunk:	gyümölcsök
		Beültettem kiskertemet.	zöldségek
		A négylábúak:	háziállatok
		A baromfiudvar lakói:	háztáji állatok
		Kelep és társai:	madarak

FONTOS!

A terepi foglalkozásokkal kapcsolatban a pedagógus fordítson kiemelt figyelmet a kullancsveszélyre és ennek megelőzésére. A kirándulás elején beszélgessen erről a gyerekekkel: mutassa be az állatcsoportot, magyarázza el, hogy mire kell figyelni, hívja fel a figyelmet a megelőzés (kullancsriasztó és zárt ruházat használata) és a kirándulás utáni önellenőrzés fontosságára. Még az óvodában játsszák el, hogy kell leellenőriznünk magunkat, és a kirándulások végén (és az erdei óvoda minden napján) az óvónő és a felnőtt kísérők legalább nagyjából nézzék át a gyerekeket; hazautazást követően pedig tájékoztassák a szülőket, hogy fürdéskor még több napig ellenőrizték a gyerekek kullancsmentességét.

4. PROGRAM ŰRLAP - Vendégségbe megyünk

1. A program megnevezése: Vendégségbe megyünk
2. Melyik évszak (ok)hoz kötött: tavasztól–késő őszig
3. Mely korosztálynak szól: 3–7 éves
4. A program helyszíne (tájegység, település): Az erdő

5. A program kapacitásadatai:

A foglalkozások száma:

- 3–4 éves gyermek részére 6 x 30 perc (maximum)
 4–5 éves gyermek részére 6 x 30 perc (maximum)
 5–7 éves gyermek részére 9 x 40 perc (maximum)

6. A „Vendégségbe megyünk” program foglalkozásainak felsorolása:

1. Fedezzük fel az erdőt!
2. Zöld erdőben járunk, virágok között
3. Nézz a lábad elé!
4. Nyomkeresők
5. Fák lakói – a madarak

7. A „Vendégségbe megyünk” program nevelési célja:

Az erdei viselkedés szokásainak megalapozása: a kulturált viselkedés a természetben, a növényekhez, állatokhoz való érzelmi viszony alakítása, attitűdök formálása. Az erdei óvodai foglalkozás célja az anyanyelvi, értelmi, érzelmi, szocializációs és testi képességek fejlesztése. Az anyanyelvi nevelés területén új szavakat, kifejezéseket ismernek meg és ezáltal szókincs bővítés valósulhat meg. Az értelmi nevelés területén az önálló gondolkodás kialakítására késztetés, véleményalkotás, memorizálás, figyelemfejlesztés, koncentrációs képesség, logikus gondolkodás, kreativitás, képzelet fejlesztése. A programmal érjünk el sikereket az érzelmi nevelés és szocializáció területén is, közös tevékenységek szervezésével, az egyéni és közös eredmények értékelésével, baráti kapcsolatok támogatásával, a látható világ befogadásával, az alkotó látásmód, a képi kifejezés alakításával. Legyen a terep az egészséges életmód, a mozgás színtere.

8. A „Vendégségbe megyünk” program, foglalkozásokra lebontott menete:

<i>Napok</i>	<i>A foglalkozások felsorolása, egymásutánisága</i>
1. nap	
Délelőtt 1.	Fedezzük fel az erdőt!
Délelőtt 2.	Zöld erdőben járunk, virágok között
Délután 3	A délelőtt szerzett tapasztalatok feldolgozása
2. nap	
Délelőtt 1	Nézz a lábad elé!
Délelőtt 2	Nyomkeresők
Délután 3	A délelőtt szerzett tapasztalatok feldolgozása
3. nap	
Délelőtt 1	A fák lakói - a madarak
Délelőtt 2	Önálló tervezés
Délután 3	A délelőtt szerzett tapasztalatok feldolgozása

9. A program felépítésének bemutatása egymásra épülésének indoklása:

A program a 3–7 éves korosztálynak szól. Minden korosztály számára fontos, hogy először lehetőség nyíljon az erdő, mint egész megérzésére, megtapasztalására és az egésztől jussunk el a részletekig. Az erdő lombkorona szintjétől az avarszintig mutassuk meg, fedezzük fel az erdőt, a legjellegzetesebb növényeivel, állataival. Játékokkal segítjük, hogy észrevegyék a fák, cserjék, virágok közti különbségeket. A különböző korosztályoknak megfelelően differenciált az elvárás az ismerkedéstől, a számukra érdekes dolgok meglátásától a vizsgálódásig, felfedezésig, az ismeretek alkalmazásáig. Segítjük őket abban, hogy észrevegyék az erdő élővilágának sokféleségét. Minden érzékszervükkel gyűjtsenek tapasztalatokat: lássanak meg számukra új dolgokat, hallják meg az erdő hangjait, fogjanak meg tárgyakat, tapogassák meg, fedezzenek fel illatokat, szagoljanak meg növényeket, figyeljenek meg az erdei gyümölcsöket.

4.1. FOGLALKOZÁSI TERV – Fedezzük fel az erdőt!

A program megnevezése: Vendégségbe megyünk!	
A foglalkozás megnevezése: Fedezzük fel az erdőt!	
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember	
P E D A G Ó G I A I C É L O K	Szociális képességek fejlesztése: Tartsák be az elfogadott szabályokat; vigyázzanak az élővilágra, nézzenek a lábuk elé, nehogy eltapossanak valamit. Az ágakat vigyázva hajtsák félre, nehogy letörjenek. A megfigyelésre befogott rovarokkal óvatosan bánjanak, nehogy megsérüljenek, megfigyelés után a befogás helyére helyezzék vissza. Erősödjön kitartásuk, önfegyelmük. A társaikra figyeljenek, legyenek segítőkészek, előzzék meg a baleseteket. Hallgassák meg egymás véleményét. A közös munkában működjenek együtt. Csak olyan „kincseket” gyűjtsenek, amelyeket az erdő már „elengedett.” Az erdő szépségeinek, értékeinek felfedezésével alakuljon ki bennük az erdő védelmének igénye. Vegyék észre az esetleges káros emberi tevékenységeket: letört faágat, kitépett növényt, elszórt szemetet, cigarettavéget stb. Fogalmazzák meg, milyen következményei lehetnek annak, mi lett volna a helyes viselkedés. Értelmi képességek fejlesztése: Lássák, hallják meg, vegyenek észre szépségeket, érdekességeket. Figyeljenek meg tárgyakat, hasonlítsák össze, fogalmazzák meg a köztük lévő azonosságokat és különbségeket. Oldjanak meg problémákat, keressenek megoldási lehetőségeket felmerülő problémákra. Emlékezzenek vissza a látottakra, tudják felidézni azt beszédben vagy vizuális megjelenítésben. Vegyenek észre és tudjanak megnevezni matematikai összefüggéseket, térbeli relációkat, mennyiségeket. Nyelvi képességek fejlesztése: Gondolataikat fogalmazzák meg, bátran mondják el. Ismerjenek meg új kifejezéseket (pl.: avar, talajszint, cserje, cserjeszint, lombkoronaszint, évgyűrű, talajtakaró, szűrt fény, erdőtűz) és próbálják azokat alkalmazni. Keressenek a mesékből már ismert jelzőket az erdőre. Próbálják értelmezni az erdővel kapcsolatos közmondásokat, találós kérdéseket. Tegyenek fel ők is kérdéseket a társaiknak. Használják helyesen a már ismert matematikai kifejezéseket, ellentétpárokat az adott helyszínen. Testi képességek fejlesztése: Tudjanak tájékozódni a térben, helyesen ismerjék fel a téri irányokat. Legyenek képesek gyalogolni koruknak megfelelő távolságba, érezzék meg a gyalogtúra jótékony, felfrissítő hatását. Finommozgásuk fejlődjön az élőlények érintésével, valamint az élmények feldolgozásakor a vizuális tevékenységekben.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, csoportos	egyéni, páros, csoportos
Módszerek	megfigyelés, megbeszélés, felfedeztetés, szenzitív játék,	beszélgetés, megfigyelés, szenzitív játék, vizsgálódás, tapasztalás	megfigyelés, vizsgálódás, szenzitív játék, beszélgetés, párbeszéd, feladatmegoldás
Eszközök	színes fonalak	állatkép, képek az erdő kincseiről, növényhatározó, papír, ceruza, kincses zsák, spárga,	az erdőben található levelek, ceruza, papír, takaró

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Besétálunk az erdőbe, útközben itt-ott színes fonalat vagy szalagot hagyunk a bokrokon. Nézegessük meg a fákat, milyen magas, milyen vastag a törzse. Utánozzuk, hogy áll a fa, terjesszük ki a karunkat, azok az ágak, ujjaink a levelek. Mozgassuk meg finoman az ujjainkat, mintha a szellő fújná a leveleket. Majd erősödik a szél, és az ujjaink mozgása is erőteljesebb. Mondjuk el, a Fújja a szél kezdetű mondókát. A fa: erősen kapaszkodik a talajban a gyökereivel, próbáljuk	Megbeszéljük a gyerekekkel, hogy az erdőbe megyünk vendégségbe. Valaki vár bennünket az erdő „bejáratánál” „Bebocsájtás az erdőbe” 4. sz. játék. Sétáljunk be az erdei ösvényen, de várjuk meg egymást ott, ahol az óvónő által kirakott állatképet találtak a fa törzsén. Közben jól figyelj, nézegess. Amit lehet, azt gyűjtögesd össze a kincses zsákodba, hogy el tudj mesélni és meg tudj mutatni mit láttál, találtál. Megérkezve az adott ponthoz megbeszéljük, ki mit látott. A túravezető képeket mutat a tobozról, egy	Vendég vagy az erdőben! „Kérlek vigyázz rám!” 8. sz. játék. Séta az erdőben. Figyelj, szólj, ha látsz valami érdekességet. Ezt betesszük egy képzeletbeli kosárba és hazaviszük. Mesélj, mit láttál, mit gyűjtöttél. A gyerekek párokat alkotnak és kapnak egy képet, melyen egy levél van. „Keressétek a fát” 9. sz. játék. Nézzük meg a fa „ruháját”. Mondd el, mit érzel, sima, érdes, mihez hasonlít? Kéregminta rajzolása több fán, ezek

Tevékenységek	megmozgatni, megtapasztaljuk, milyen erős. Keressünk vékonyabb és vastagabb fát! Simogassuk meg a törzsét, öleljük át. Mit éreznünk? Többen nekiveselkedünk, próbáljuk kidönteni. Sikerül? Megmozdult a fa törzse? Karoljuk át! Fogjuk meg egymás kezét, hányan érjük körbe? Mi lehet a neve a fának? Kérdezzük meg. „Ismerkedés” 1. sz. játék. Most keressünk egy vékonyabb törzsű fát. Simogassuk meg a törzsét. Mit éreznünk? Óvatosan próbáljuk kidönteni. Sikerül? Megmozdult a fa törzse? Beszélgessünk arról, mi történne, ha a szél kitörné a fát? Karoljuk át és fogjuk meg egymás kezét. Hányan érjük körbe? Mi lehet ennek a fának a neve? Mit gondoltok, melyik a fiatalabb fa, ez vagy az előző? Miből gondoljátok? A családotokban ki a legerősebb? Ki a	magas, vastagtörzsű fáról, makkról – Látott valaki ilyen fát, ilyen virágzatot? Közösen megnézzük. eljátsszuk a „Visszatérő kincs” 5. sz. játékot. Vizsgáljuk meg a fát! Nézzük meg, mi van alatta, levél, termés, a kérgét simogassuk meg, majd satírozzuk le. Ki látott másféle fát? Mutasd meg! Megkeressük a gyerekekkel a növényhatározóban, simogassuk meg, majd satírozzuk le ennek is a kéregmintáját és hasonlítsuk össze az előzővel. Én is láttam egy szép fát! – az óvónő indirekt módon ismert meg egy fát. Nézzük meg! Hogy tudjuk a fákat megkülönböztetni? A fák nevével való ismerkedés – a két fa az élőhelyre jellemző fa legyen. Mi tudja legyőzni a fát? „Ki az erősebb” 6. sz. játék. Beszélgessünk arról, hogy a szél milyen károkat tud okozni. Vizsgáljuk meg milyen a talaj az erdőben. „Talpaló” 7. sz. játék Készítsük el együtt: egy száraz ágra a talált kincseinket rákötözzük. Mit tegyünk rá, közös döntés, amikor készen van, ellenőrizzük közösen. Elvisszük az óvodába emléke. <i>Gazdag Erzsé: Álomban c. verse</i>	összehasonlítása. Megbeszéljük, hogy délután ebből vágunk ki törzseket, ágakat, amire festünk leveleket, vagy lenyomatot készítünk a gyűjtött levelekből. Keressünk a fa kérgén állati nyomokat (szőr, rágás stb.) „Az én fám” 10. sz. játék. Megcsodáljuk az ágak között beszűrődő fényt, keresünk árnyékos és napos foltokat. Megtapasztaljuk a saját bőrünkön is. „Árny és fény” 11. sz. játék. Mikor jó a napsütés, mikor jó az árnyék? Mi lenne nyáron, ha nem lennének fák? Hasonlítsuk össze, hol van több aljnövényzet. A naposabb tisztásokon vagy az árnyékos helyeken? Milyen növényeket fedezünk fel egyik és másik helyen? Megállapítjuk, hogy vannak árnyékkedvelő növények. Honnan lesz új, fiatal fa? Az anyafa magjairól vagy sarjairól keletkezik, fenntartva a fajtát. Kicsi vagyok én, majd meg nővök én – hogyan lesz a magból fa, játsszuk el.
-----------------------------	---	--	--

„ÉGIGÉRŐ TANTEREM”

Tevékenységek	leggyengébb? Gyűjtögessünk erdei kincseket, tegyük le egy közös helyre és nézzük meg, mit gyűjtöttünk. Játszunk a gyűjteménnyel, mondják el, a jellemzőit „<i>En az erdő kincse vagyok</i>” 2. sz. játék. Csoportosítsuk külső jegyei alapján a begyűjtött kincseket. Futkározás a fák között felváltva, adott jelre: fiúk fussatok ahhoz a fához, amit átérünk és megneveztünk, fussatok ahhoz, amit nem értünk át, és megmondtuk a nevét. A lányok: fussatok ahhoz a fához, aminek vastagabb volt a törzse, fussatok, aminek vékonyabb volt a törzse- emlékeztek a nevére? Mondjunk el búcsúzóul egy szép verset, amelyet a gyerekek választanak. „<i>Útkereső</i>” 3. sz. játék		Keressünk egy „óvodás” fát! A kidőlt korhadt fa élete. Hogy éled újjá? Beeépülése a táplálékláncba, és az újrahasznosítás lehetőségei. Ki az idősebb, a fák évgyűrii: számlálás. Vizsgáljuk meg a fákat! Milyen sérülései vannak? Megsérült a kérge, sérültek a gyökerei, odvak, gombák vannak rajta, ágvilla sérülések. A fa további élete: gondoljátok át, majd később megkérdezem, mi készül fából, amit az emberek használnak. Megnézünk egy kijelölt tűzrakó helyet, üljük körbe. Mit gondoltok, miért van erre szükség. Beszélgetünk az erdőtűzről az emberek felelőtlen viselkedésének következményéről. Eljátsszuk az „<i>Az erdőben jártunk, keltünk</i>” 12. játék.
-----------------------------	---	--	--

4.1.1. Játékörletek a „Fedezzük fel az erdőt” foglalkozáshoz

1. sz. játék. „Ismerkedés”

Az óvónő egy fa mögé áll. A gyerekek odajönnek a fához. A fa megkérdezi: Szervusz, kispajtás! Téged, hogy hívnak? Engem x.y.-nak, a gyerek megmondja a nevét; és téged kedves fa? Megmondjuk a nevét a fának. Változtatjuk a helyünket, de csak maximum 3 fához állunk, hogy rögződjön a név. A fák a tájra jellemző őshonos fajok legyenek. A játék és a fa nevének ismeretében, már a gyerekek is lehetnek a kérdezők.

2. sz. játék. „Én az erdő kincse vagyok!”

Gyűjtögetünk erdei kincseket, tegyük le egy közös helyre és nézzük meg, mit gyűjtöttünk. Játsszunk a gyűjteménnyel, a gyerekek mondják el az általuk ismert jellemzőket. Például: én egy levél vagyok, a tölgyfa levele, stb. Az ismereteit mondja el, például: én egy toboz vagyok, látod a mókus már megrágott egy kicsit.

3. sz. játék: „Útkereső játék”

Ki vezet ki bennünket? Emlékeztetjük őket arra, hogy hagyunk nyomot magunk mögött, a színes fonalakkal. Ez segít a tájékozódásban. Közben kérdezzük a többieket, hogy ezen az úton kell menni, honnan tudod, emlékszel a bokorra, fára, stb. Visszafelé haladva minden fonalat leszedünk a bokrokról, és elmondjuk, hogy nem hagyunk semmit az erdőben, ami nem oda való.

4. sz. játék: „Bebocsájtás az erdőbe”.

Az óvónő jelképezi az erdő őrét, aki azt mondja, amikor meglátja a gyerekeket: „Állj meg vándor! Mit szeretnél?” A túrázók válaszolnak: Sétálni az erdőben, bemehetünk? Az őr válaszol: Gyertek, de vigyázzatok az erdő kincseire. Tudjátok mik az erdő kincsei? A gyerekek sorolják: fa, levél, állat stb. Tudják a választ, így bebocsájtást nyernek.

5. sz. játék: „Visszatérő kincs”

A gyerekek keresnek maguknak egy erdei „kincset”. Körbe állnak és mindenki alaposan megfigyeli azt, amit választott. Az óvodapedagógus jelzésére mindig jobbra átadják a kezükben lévő tárgyat, balról fogadják az újabbat. Az óvodapedagógus nehezíti a feladatot azzal, hogy időnként két jelzés között két gyermeket megnevez, akik helyet cserélnek. Aki a hozzá visszajutott kincsben felismerni a sajátját, szól: „visszajött a kincsem”, és kiáll a körből. Addig folytatódik a játék a kisebbedő körökkel, amíg mindenkinek vissza nem tér az általa választott tárgy.

6. sz. játék: „Ki az erősebb?”

A csoport fele fa, kezüket magasra tartva a fát formázzák, a másik fele a szél. A fák állnak, majd elkezd fújni a szél, a fák hajladoznak. Egyre jobban fúj a szél, már viharos, nagyon hajladoznak a fák és a gyengébb, kisebb fákat kidönti (a gyerekek eldőlnék). A gyerek dönti el, hogy milyen fát utánoz.

7. sz. játék: „Talpaló”

A gyerekek mezítlábas talpukkal érzékelik a talajt. Járhatnak avaron, fűvön, nedves, száraz úton. Először csak ismerkednek vele, később ki kell választani becsukott szemmel, hogy min lépkednek.

8. sz. játék: „Vendég vagy az erdőben! Kérlek, vigyázz rám!”

Beszéljük meg, hogy a természet, ahova jöttünk, sok élőlény lakóhelye. Vendégségbe jöttünk, nem illik zavarni az itt lakókat. Mindenki gondolkodjon, ő kicsoda és mire kéri a többieket, hogyan viselkedjenek. Például: pók vagyok, kérlek, ne szakítsd el a hálómát vagy én a fa vagyok, kérlek, ne vésd a kérgembe. A lényeg, hogy maguk találják ki a szabályt.

9. sz. játék: „Keressétek a fát”

A párok kapnak egy falevelet. Feladat: keressetek olyan fát, amihez a levél tartozhat.

10. sz. játék: „Az én fám”

Minden gyerek kiválaszt magának egy fát, aminek akkora a törzsmérete, hogy át tudja ölelni. Megnézi, öreg vagy fiatal, egészséges vagy sérült? Egy ideig mindenki a fájánál marad, megfigyeli a koronáján átszűrődő fényt és a nedvességet a törzsének alján. Mindenki megjelölheti egy szalaggal. Visszafelé megkeresik a saját fájukat, változott-e valami? A szalagokat leoldozzák, hazaviszik. Megkérdezzük, miért nem hagyunk semmit az erdőben, ami nem oda való?

11. sz. játék: „Árny és fény”

A gyerekek a fák között állnak. Az óvónő megkéri őket, hogy csukják be a szemüket, és egyenként kivezeti a gyerekeket a napos útra. Itt kinyithatják a szemüket és az óvónő Mit éreztél? kérdésére válaszolnak.

12. játék.: „Az erdőben jártunk, keltünk”

Egy gyerek a hunyó, elbújik egy kicsit távolabbi fa törzse mögé. Ez idő alatt egy gyereket egy takaró alá rejtünk. Mindenki egyszerre hívja a hunyót: „Az erdőben jártunk, keltünk, egy gyermeket elvesztettünk. Mondd meg ... (itt a hunyó gyerek neve hangzik el) ... nekünk, ki az, aki nincs itt velünk. A hunyó a többiekhez megy és ki kell találnia, ki bújt a takaró alá. Így folytatódik tovább a játék.

4.2. FOGLALKOZÁSI TERV – Zöld erdőben járunk, virágok között

A program megnevezése: Vendégségbe megyünk	
A foglalkozás megnevezése: Zöld erdőben járunk, virágok között	
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember	
P E D A G Ó G I A I C É L O K	Szociális képességek fejlesztése: Érzelmek fejlesztése a természet, a növények szépsége iránt. Viselkedésük legyen nyitott és befogadó. Bátran kíváncsiskodjanak, fantáziájuk szárnyaljon. Önállóan alkossanak csoportokat, jelenjen meg egymás elfogadása. Osszák meg társaikkal, ha érdekeset látnak. Hallgassák figyelmesen, aki az élményeit mondja. Egymás biztatása, segítése a keresgélésben, a kitartásra, a feladat sikerességére buzdítás jelenjen meg. Tudjanak más jó eredményének is örülni. Érezzék jól magukat a természetben. Értelmi képességek fejlesztése: Ok-okozati összefüggések felismerése. Csoportosítsanak azonosságok, különbözőség, számosság alapján. Nagyságbeli relációk gyakorlása, alacsonyabb-magasabb. A határozókönyv használatában vegyenek részt, ismerkedjenek vele, aki ismeri önállóan is kezelheti. Figyeljenek meg növényeket, hasonlítsák össze, viszonyítsák egymáshoz. Az erdő levegőhőmérsékletének változásai, érzékeljék a hűvösebb és a langyosabb levegőt, ismerkedés a növényzet sűrűségével, lazább szerkezetével, a talaj nedvességével. Nyelvi képességek fejlesztése: Fogalomalkotás, a tágabb fogalmaktól a szűkebbig, ezek értelmezése. Mit értenek egy-egy kifejezés alatt. Mondják el, ha ötletük van játékra, megfigyelésre. Az új ismeretekhez új kifejezések kapcsolódnak, ezek épüljenek be szókincsükbe, fejlődjön szövegértésük, összefüggő beszédük. Helyesen alkalmazzák a gyűjtőfogalmakat. A versekben, mesékben hallott szófordulatok, játékoság tükröződjön az általuk kitalált mesékben. Próbálják értelmezni a közmondásokat, élvezettel játszanak a találós kérdésekkel, ők is használják azokat. Tegyenek fel ők is kérdéseket a társaiknak. Használják helyesen a már ismert matematikai kifejezéseket, ellentétpárokat az adott helyszínen. Testi képességek fejlesztése: A finom-motorika fejlesztése a virágok közötti mozgással. Szem és láb koordinációja. Élvezzék a szabad mozgás lehetőségét. Másszanak farönkökre, lépják át, bújjanak alá, mozogjanak bátran. Erőnlétnövelés a hosszabb sétával, az erdő váltakozó felszínén történő járással.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaforma	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	egyéni, páros, csoportos
Módszerek	gondolkodtatás, megfigyelés, beszélgetés, szenzitív játék	beszélgetés, önálló megfigyelés, tevékenység, gyakorlás,	megfigyelés, vizsgálódás, magyarázat, beszélgetés
Eszközök	színes kártyalapok, nagyító, papírlap vagy fehér textilanyag, gumikalapácsok	csuklóra húzható színes virágok, sál, 2-3 babzsák	puha labda (kicsi) vagy babzsák

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	„Színesítő” 1. sz. játék. Önálló sétálás a meghatározott területen belül. Nagyítóval nézd meg jól, milyen a levelei, szirmai vannak, számold meg, hány szirma van, simogasd meg! Érzed az illátát? Mit gondolsz, szereti a napsütést vagy az árnyékot kedveli? Lehet, hogy van még több ilyen virág? Nézz körül, keress még! Tetszik neked? Van ilyen virág az óvodában?	Alakítsunk csoportokat: azok a gyerekek álljanak össze, akik azonos színű ruhában vannak, de egy csoportban csak három gyerek lehet. Keressetek olyat a természetben, ami azonos színű a ruhátokkal. Szabad séta, keresgélés, megfigyelés. Egymás meghallgatása, mit találtak a csoportok. Véleményalkotás, döntés, jól oldották-e meg a feladatot, indokolják meg a választást. Közösen ellenőrizzük a csoportok munkáját. Mindenki kap a kezére egy szép virág rajzát	Hallgassuk a csendet. Hallotok valami zajt? A gyerekek mondják el élményeiket. Mi okozhatja a zajokat: madár, szél, rovar stb.? Nézzünk körül, nézzünk be a bokrok közé, alá. Figyeljétek meg, milyen növényeket láttok! Megbeszéljük félt-e valaki a bokrok között. Hozzád ért valami? Milyen érzés volt? Szúrós, simogatós?

Tevékenységek	Miután mindenki felfedezte a virágot telepedjünk le. Mit gondoltok, melyik színű virágból találtunk többet? Miből találtunk kevesebbet? Álljon elém, aki háromnál több virágot talált, aki háromnál kevesebbet, az álljon mellém. Hol találtad a virágot? Lehajoltál, úgy láttad? Olyan magasan volt, hogy az orroddal elérted, meg tudtad szagolni? Nézz jól a bokrok alá, a kezeddal óvatosan seperd el az avart, mert lehet, hogy eltakarja a kis virágot. Milyennek érzitek a talajt? Vigyázz le ne törd! Ismerkedjünk a virágnevekkel. Keressünk tovább, most olyan bokrokat, amely alacsonyabbak, mint te. Most olyat, ami magasabb, mint te. Van rajta virág? Vannak a bokroknál is magasabb növények, hogyan hívjuk ezeket?	és olyanokat keressetek, ami a ti virágokkal azonos színű. Egy helyre többen is állhatnak. „Mutasd be a virágodat!” 3. sz. játék. Ki tudja megnevezni? Mihez hasonlít a te virágod? Guggoljunk le és nézzünk be a fák közé, így mit látunk? Hol van világosabb? Ha növény lennél, hol élnél szívesen? Visszafelé az úton kiderült, hogy az óvónő elhagyta a sálját. Keressük meg! „Hol hagytam el?” 4. sz. játék. Búcsúzóul vigyünk egy emléket magunkkal. „Fényképezőgép” 5. sz. játék.	Volt rajta virág? Miről ismerjük meg mi is a te növényedet? Milyen növény, bokor vagy kisvirág? Megtapasztalják a bokrok magasságát, sokféleségét. Játsszunk, bújjatok a bokor alá, álljatok mellé, bújjatok olyan mögé, hogy ne lássalak benneteket. Bújóska a bokrok között! Figyeld merre mész! Úgy mozogjatok, hogy ne szakadjon el a ruhátok, ne karcolja meg semmi az arcotokat! Engem megcsípett egy növény! Tudjátok, hogy a növények is védekeznek? Mivel védi magát a növény? Ismertek ilyen növényt? „Ne bánts!” 6. sz. játék. Az óvónő új növénynevekkel ismerteti meg őket. Ki lakhat a bokorban? Gondolkodás, találgatás, segítségadás
-----------------------------	---	---	---

	Megcsodáljuk, milyen sokszínű az erdő. Soroljunk fel színeket, amiket látunk. Eljátsszuk az „Az erdő színei” 2. sz. játékot.		ravezető kérdésekkel. Kapjanak arról információt, hogy a bokor a madarak fészekrakó helye is. „Vigyázat! karvaly” 7. sz. játék. Sétálgatok guggolva az ösvényen, úgy mit látunk? Találunk egy kis virágot. Alaposan szemügyre vesszük, megnézzük a szárát, levelét, virágát. Miben különbözik ez, a kis virág a bokroktól. Kemény a szára, vagy lágy? Ezért hívjuk lágyszárúaknak, mert lágy, hajlékony. A gyerekek elmondják megfigyeléseiket. „Vakvezetés” 8. sz. játék.
--	---	--	---

4.2.1..Játékörletek a „Zöld erdőben járunk, virágok között” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Színkereső”

Minden gyerek húz egy színes lapot. Keress olyan színű virágot, mint a lapod!

2. sz. játék: „Az erdő színei”

A lehullott szirmokat, a bokrok termésait, leveleket a gyerekek összeszedik és két fehér papírlap vagy fehér textilanyag közé teszik. Gumialapáccsal megütögetik, majd szétnyitják, és megnézik az alkotást. Lehet tovább folytatni, ha nem olyan, amelyet elképzeltünk. Tehetünk további növényeket hozzá.

3. sz. játék: „Mutasd be a virágodat!” A gyerekek a csoporton belül beszéljék meg, mit mondanak el arról a virágról, amit találtak. Minden csapattag mondja el ismereteit. Válasszák ki maguk közül azt, aki bemutatja a növényt.

4. sz. játék: „Hol hagytam el?”

Az óvónő észrevette, hogy elhagyta a sálját. Vissza kell menni, megkeresni. „Induljunk vissza, segítsétek megtalálni. Emlékszem, hogy eljöttünk egy nagy tölgyfa mellett, ahogy az út jobbra elfordul.” A gyerekeknek meg kell találni a helyes irányt az elmondott információk alapján. Előtte egy nagy terület volt, ahol sok rózsaszín virágot láttunk. Merre menjünk tovább? Láttam baloldalon egy fát, amin volt madárodúígy folytatódik az útbaigazítás, amíg vissza nem érnek oda, ahol titokban az óvónő egy bokor ágán hagyta a sálját.

5. sz. játék: „Fényképezőgép.”

Ezt a játékot párban játsszuk, a pár egyik tagja becsukja a szemét (ő a fényképezőgép), társa (a fényképész) az általa kiválasztott helyekre vezeti. Ott egy megbeszélte jelre (pl.: fülhúzás) fotót készít, vagyis az elől álló gyermek kinyitja a szemét. Majd három másodperc elteltével ismét jelre, becsukja a szemét. A közben szerzett benyomásait, a fényképet „előhívja”, vagyis elmeséli társának mit fotózott le. Egy fényképezőgép 7–10 felvételt is készíthet. Utána párcsere. Lehet közeli (pl.: levél, fatörzs, talaj stb.) és távoli (mező, hegyek, a vidék panorámája stb.) felvételeket is készíteni. Izgalmas élményben lehet része a pároknak, ha eltérve a megszokottól az égboltról, lombkoronáról gyűjtetünk emlékképeket.

6. sz. játék: „Ne bánts!” A gyerekek növényeket személyesítenek meg, és ha valaki hozzájuk ér, védekeznek: szúrnak (ujjukkal böknék), csípnek. A gyerekek egy része bokorként áll, egy páran guggolnak, a többiek le akarják tépni a levelüket, termésüket. A bokrok védekeznek. Az óvónő segít, ki milyen növény lehet.

7. sz. játék: „Vigyázat! karvaly!”

Az egyik játékos a karvaly. A többiek bokrok lesznek, akik egy kört alkotnak. Az egyik „bokron” fészkel egy énekesmadár (az egyik gyermek kezébe adunk egy babzsákot, az a madár). A „karvaly” el akarja kapni a kismadarat, felé repül (karjával utánozza a repülést) ekkor a madár átrepül egy másik bokorra, vagyis az a gyerek, akinél volt, átröpteti a másik bokorra (gyereknek.) A karvaly megpróbálja elkapni. Ha sikerül, helyet cserél azzal a „bokorral”, amelyik éppen dobta a madarat. Nehezíteni lehet a játékot, ha több énekesmadár és karvaly is van.

8. sz. játék: „Vakvezetés”

Lehetőleg erdőben, réten mindenki választ magának egy párt a csoportból. Közülük az egyiknek bekötik a szemét. Párja szorosan a háta mögé áll és vezeti, irányítja, megmutatja neki a környezetét. Milyen növények, felszíni képződmények találhatók a közelében, amit lehet megszagoltat. A vezetőnek kell gondoskodnia arról, hogy a párja minél több tapasztalatot szerezzen a környezetéről. Vezesse óvatosan érdekes természeti jelenségekhez (gyökerek, fák, törzs, mohák, termések, tobozok) és ott hagyja érezni, tapintani, szagolni, fülelni, de beszélni nem szabad. Körülbelül öt perces szem becsukást követően meg kell találni az ide vezető utat nyitott szemmel.

4.3. FOGLALKOZÁSI TERV – Nézz a lábad elé

A program megnevezése: Vendégségbe megyünk

A foglalkozás megnevezése: Nézz a lábad elé

A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Önálló megfigyeléssel az önállóság fejlesztése. A társas kapcsolatok erősítése a közös tevékenységekkel. A társaikra figyeljenek, legyenek segítőkészek, előzzék meg a baleseteket. Az együttélés érzékeltetése az erdő növényei és a rovarok kapcsolatának megtapasztalásával. A rovarok szépségeinek felfedezésével pozitív érzelmek alakuljanak ki, a „nemszeretem” rovarok iránt. Csökkenjen az egyes állatoktól való idegenkedés, félelem. Figyeljenek arra, hogy ne tapossák el azokat, nézzenek a lábuk elé. A megfigyelések közben legyenek képesek az osztott figyelemre, ne okozzanak kárt a környezetükben. Tartsák tiszteletben egymás véleményét. A megfigyelésre befogott rovarokkal óvatosan bánjanak, nehogy megsérüljenek, megfigyelés után befogás helyére helyezzék vissza. Vegyék észre az esetleges káros emberi tevékenységeket. Alakuljon ki bennük az együttérzés a pici élőlények iránt.

Értelmi képességek fejlesztése: A gyermekek ismerjék meg az avar- és cserjeszintet és élőlényeit. Ismerkedjenek a rovarokkal, és más apróbb lényekkel. Tapasztalják meg a különbségeket, tudjanak csoportosítani, azonosság, másság szerint. Lássák meg, hallják meg, vegyék észre a szépségeket, érdekességeket. Figyeljék meg hol élnek, hasonlítsák össze, viszonyítsák azokat egymáshoz. Oldjanak meg problémákat, keressenek megoldási lehetőségeket a felmerülő problémákra. A megfigyelésekből vonjanak le következtetéseket. Emlékezzenek vissza a látottakra, tudják felidézni azt beszédben vagy vizuális megjelenítésben. Vegyék észre és tudják megnevezni a matematikai összefüggéseket, térbeli relációkat, mennyiségeket. Vizuális észlelés fejlesztése, a színek, formák sokszínűségének megfigyelése.

Nyelvi képességek fejlesztése: Gondolataikat fogalmazza meg, bátran mondja el. Ismerjenek meg új fogalmakat, kifejezéseket, ezáltal bővül szókincsük (fej, tor, potroh, 3 pár láb, 2 pár szárny, csáp stb.) Tegyenek fel ők is kérdéseket a társaiknak. Használják helyesen a már ismert matematikai kifejezéseket, ellentétpárokat az adott helyszínen. Próbáljanak rövid történeteket összefüggően elmondani, megfogalmazni. Érezzék a humort a hallott szövegben.

Testi képességek fejlesztése: Az egészséges testmozgás iránti igény alakítása. Tudjanak tájékozódni a térben, helyesen ismerjék fel a téri irányokat. Legyenek képesek gyalogolni koruknak megfelelő távolságba, érezzék meg a mozgás felfrissítő hatását. Tudják szabályozni mozgásukat, pl. óvatos lépkedés.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	egyéni, csoportos, páros
Módszerek	megfigyelés, tanulás, játék, éneklés	megfigyelés, tapasztalás, játék,	megfigyelés, tapasztalás, játék
Eszközök	darázsgarázs, fonal, karika, nagyító, bogárnéző	bogárnéző, nagyító, játéktarok, „Rovarkalauz” könyv, szemtakarók,	rovarképek, fehér papír, nagyító, bogárnéző, „Rovarkalauz” könyv

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Az óvónő hoz magával egy darázsgarázst és elhelyezi a kiindulási ponton. Megbeszéli a gyerekekkel, hogy mikor vége a túrának, megnézik mi történt, lesz-e lakója. Ezt követően eldobunk egy nagyobb karikát és körbeguggoljuk, megnézzük, miket találunk a karikán belül? Közös felfedező munka. Megbeszéljük, mit látunk. A növényektől a rovarokig találunk élőlényeket. Itt a gyermekek elmondják az addig megélt élményeiket, mit láttak,	Megbeszéljük, hogy kimegyünk az erdőbe és keresünk olyan érdekes állatokat, akik elbújnak az avarba, és a fa kérge alá. Mindenki kap nagyítót, bogárnézőt. Séta közben nézelődnek és keresgélnek a gyerekek. Aki talált valamit, szól és közösen megnézzük, kitaláljuk, mi lehet. Segítségünkre van a rovarhatározó könyv. Keressünk letört faágakat, túrjuk fel itt-ott az avart óvatosan, találunk-e alatta valamit, ami mozog. Hagyatkozunk a gyerekek keresgélésére, az ismereteik bővítését az ő	A gyerekekkel beszéljük meg, hogy ma különösen azokat az állatokat figyeljük meg, melyek a lépéseink előtt menekülnek, és mindig izgulniuk kell, hogy rá ne lépjen valaki. Mondják el, szerintük melyek ezek az állatok, figyeljük nagyon, hogy el ne tapossák őket. Mindenki kap bogárnézőt, nagyítót. Önállóan szerveződhetnek, aki akar a barátjával, aki akar, egyedül keresgél. Ha talált valamit és betette a bogárnézőbe, „riadót” fújunk, és közösen megnézzük mit

Tevékenységek	milyen tapasztalataik vannak. Mindenki kap egy karikát, ezt dobja le a földre és önállóan vizsgálódik, mi van a karikán belül. Ez az ő rovarudvara. Engedjük felfedezni. Mindenkinek van nagyítója, bogárnézője, bízattjuk ezek használatára. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a rovarokat vissza kell tenni oda, ahonnan elvettük. Menjünk még beljebb az erdőbe, menjünk be a fák közé, érdekesebb lesz a világ. Ki mit talál? Látott valaki hangyát, csigát, pókot? Mutassa meg a többieknek is. Elárulok egy titkot, a pók más, mint a rovarok. Nézzük meg alaposan, miben különbözik a rovaroktól? Hány lába van az egyiknek – másinak? A pók különleges, mert neki nyolc lába van. Az nem rovar, de szeret itt lakni. Figyeljük meg milyen a hálójá. „Szőjünk pókhálót” 1. sz. játék. Hogy kapja el az eleséget. „Most bekaplak” 2. sz. játék.	felfedezésükre kell építeni. A hangya felfedezésénél a „<i>Hangyasavas tenyerek</i>” 3. sz. játék, amiből megtudjuk, mivel védekezik a hangya. Hogy találja meg a hangya a hazafelé vezető utat? Az óvónő elmondja, hogy a hangyák szaganyaggal jelölik meg az utat, melyet követők a csápjaikban lévő szaglószerével érzékelnek. Így jönnek létre a menetelő hangyaoszlopok. „<i>Illatösvény</i>” 4. sz. játék. Elmeséljük a gyerekeknek, hogy az illatösvénnyel nem csak a hazavezető utat jelölik meg a hangyák, hanem a táplálékforrást is. Beszélünk arról, hogy sok mindennel táplálkozik a hangya, pl.: elhalt rovar, levéltetű nedvei, ételmaradék. Elénekeljük Gryllus Vilmos: Kenyérmorzsát visz a hangya dalt, majd eljátsszuk a „<i>Éléskamra</i>” 5. sz. játékot. Menjünk még beljebb az erdőbe, menjünk be a fák közé, érdekesebb lesz a világ. Ki mit talál? Látott valaki hangyát, csigát, pókot? Mutassa meg a többieknek is.	talált. Beszélgessünk, ki mit lát? Milyen a rovar lába, teste, csápja? Tisztázzuk a rovar és a testtájak, testrészek fogalmát: 3 pár láb, 2 pár szárny, fej, torpotroh. Mutassuk meg képen is a katica, a hangya felépítését. Mindenki mesélje el, mit talált, hogy honnan fogta azt be? Gondoljuk át, mit esznek a rovarok (pl. a hangya, a katicabogár)? Elmondok egy találós kérdést. Találjátok ki, melyik állatról szól? „Folyton sző- fon az árva, még sincs neki ruhája.” Mi az? A pók. Mit jelent-ez a találós kérdés? Gondolkodtatás, az előző megfigyelések hasznosítása. Keressünk pókot, pókhálót. Keresgéljünk tovább. Vigyünk fehér papírt, tegyük le a földre. Tegyük ki a bogárnézőből a rovarokat,
-----------------------------	--	---	--

Tevékenységek	Elindulunk visszafelé, megnézzük a darázsgarázsunkkal mi történt, beköltözött e valami.	Elárulok egy titkot, a pók más, mint a többi rovar. Nézzük meg alaposan, miben különbözik a rovaroktól? Hány lába van az egyiknek – másinak? A pók különleges, mert neki nyolc lába van. Az nem rovar, de szeret itt lakni. Figyeljük meg milyen a hálója, hogyan kapja el a zsákmányt? „Ki a gyorsabb?” 6. sz. játék Tovább keresgélünk kidőlt farönk, kéreg, avar alatt és minden rovarra megfigyelünk a bogárnézőben, megcsodáljuk a színeit, csápját. Meghallgatjuk a hangját. Képzeltétek, van egy olyan rovarcsoport, melynek tagjai a méterükhöz képest nagyon erősek, mindenevők és több nevük is van – ezek a ganajtúró vagy galacsinhajtó bogarak. Mutatok róla egy képet. Ilyet már biztos láttatok, mert mindenhol él. Megtalálhatjátok a fákon, a virágon, a trágyában, a talajban, a korhadó fában. Az óvónő elmeséli, miért hívják így ezt a	nézzük meg, hogy mozognak. Figyeljék meg, miben különböznek. Számláljuk meg a lábukat! Melyiknek van több – kevesebb. Melyiknek van hat, és melyiknek annál több. Képen is azonosítsák be. A pók megfigyelése. Ki tudta megszámolni hány lába van? A különbség megállapítása a gyerekek által. A póknak nyolc lába van. Az óvónő mondja el, hogy a pók nem rovar, beszéljen a hálózövéseiről, táplálkozásáról. Hallottátok már az a szöveget, hogy „szemtelen, mint a piaci légy”. Mit jelent ez? A légy is rovar, de az tud repülni. Milyen repülő rovarra ismertek még? Énekelek az egyikről: Megfogtam egy szúnyogot c. dalt. Mit tudtok elmondani a szúnyogról? Az óvónő kiegészíti az információkat. Sok rovarra az jellemző, hogy beporozza a virágokat. Mit gondoltok hogyan? Beszélünk arról, hogy a virágok azért színesek és illatozók, hogy oda vonzzák a rovarokat. Mondj egy olyan állatot, aki megeszi a rovarokat (pl.: a rovarévi madarak)! Játsszuk el! <i>Menekülő rovarok!</i> 7. sz. játék
-----------------------------	--	--	--

Tevékenységek		bogarat. (Állatok ürülékéből golyókat gyúr, majd azokat görgeti maga előtt.) Próbáljuk ki, mi mennyire vagyunk erősek! Próbáljunk egy nagy követ vagy kidőlt farönköt görgetni.	
----------------------	--	--	--

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Svájci
Hozzájárulás**

4.3.1 Játékörletek a „Nézz a lábad elé” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Szőjünk pókhálót”

A gyerekek körbeállnak. Az óvónő kezében spárgagombolyag, amit odaad a mellette álló gyerekeknek, ő tovább adja, mikor az óvónőhöz visszakérül, átdobja az egyik szembeálló gyerekeknek, ő megint továbbdobja, és így tovább ...

2. sz. játék: „Most bekaplak!”

Az 1. sz. játékban szereplő spárgából megfonjuk a pókhálót. Egy gyerek lesz a rovar, akinek úgy kell átmennie a háló alatt, hogy ne érjen hozzá. A játék „A talaj alatt és talaj felett” foglalkozásnál is megtalálható.

3. sz. játék: „Hangyasavas tenyerek”

Gyors egymásutánban tenyerünkkel finoman csapkodjunk körülbelül tízszer a hangyabolyra, amit letakarunk egy zsebkendővel vagy textillel (a gyors mozgás miatt a hangyák nem tudnak a kezünkre mászni), majd a tenyerünket szagoltassuk meg a gyerekekkel. A legváltozatosabb fintorokkal fognak reagálni, hiszen, ha támadás ér egy hangyabolyt, védekezésül hangyasavat fecskendeznek ki, s ennek erős szagát érezhetjük a tenyerünkön. Engedjük, hogy a bátrabbak is kipróbálják, de vigyázzunk arra, hogy ne romboljuk szét a hangyabolyt!

4. sz. játék: „Illatösvény”

Három hosszabb szalagot kötözzünk ki két-két fa közé. Az egyiket beillatosítjuk. A hangyák illatösvényen találnak haza. A gyerekek hangyák lesznek, a szemüket bekötjük. Jönnek a kis hangyák, akik keresik a hangyabolyt. Aki megtalálta a bejáratot (illatforrást), a szalag segítségével hazatalál. Beül a bolyba. Addig folytatódik a keresés, amíg elő nem kerül az összes hangya.

5. sz. játék: „Éléskamra”

Két csapatban a gyerekek hangyák. Két hangyafészket kijelölünk, oda kell élelmet gyűjteni. Fejük felett cipelik az élelmet (bármit felvehetnek, amit a környezetükben találnak). Mindenki egyet vihet a bolyba. Az a győztes csapat, amelyik előbb elkészül.

6. sz. játék: „Ki a gyorsabb?”

Fonalból, bőrből, maradék anyagokból pókok készítése, majd a spárga egyik végét az elkészített pókra kötjük, a másikat egy ágdarabra. Feladat a fonálon lévő pók felcsévélése. Ki a gyorsabb?

7. sz. játék: „Menekülő rovarok”

Egy gyerek a madár, a többiek a rovarok. Mindegy milyen, de nevezzék meg magukat. Közeledik a „madár”, el kell bújni előle. Akit megfog, kiesik.

A hangya és a pók téma feldolgozása a 6.4. foglalkozási tervnél is megtalálható.

4.4. FOGLALKOZÁSI TERV - Nyomkeresők

A program megnevezése: Vendégségbe megyünk
A foglalkozás megnevezése: Nyomkeresők
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Vigyázzanak saját és társaik testi épségére. Viselkedésüket a bátorság és bizakodás jellemezze. Szükség esetén kérjenek segítséget és ők vegyék észre, ha segítségre szorul a társuk. Legyen önbizalmuk, sikereiknek örüljenek, osszák meg másokkal. Ösztönözzék magukat a jó eredményre. Tartsák kötelezőnek a szabályok betartását, érezzék, hogy annak megszegésével veszélyeztetik önmaguk és társaik, valamint a természet épségét. Hallgassák meg egymás és a felnőtt véleményét. A közös munkában működjenek együtt. Az élőlényekre vigyázzanak, nézzenek a lábuk elé, alakuljon ez által a pozitív attitűdjük. A megfigyelések közben legyenek képesek osztott figyelemre, ne okozzanak kárt a környezetükben. Fogadjanak el minden környezetben található állatot, érzékeljék, hogy a megfelelő szabályok betartásával nem kell félniük tőlük.

Értelmi képességek fejlesztése: Ismerjék meg az élőlények egymás közötti kapcsolatát. A gyermekek az előzőekben megszerzett ismereteiket használják fel. A látott és emlékezetbeli képeket kapcsolják össze. A vizuális emlékképek alapján tegyenek azonosságokat és különbségeket. Új ismereteket szereznek a „nyomkeresés” által, ezt kapcsolják össze az állatkerti, vadasparki élményekkel és így vonjanak le következtetéseket. Tudjanak nyomokat azonosítani a megfelelő képek segítségével, és vonjanak le következtetéseket egy-egy azonosításnál. Vegyék észre azokat a jeleket, melyek utalhatnak az állatok jelenlétére. Oldjanak meg problémákat, keressenek megoldási lehetőségeket felmerülő problémákra. Tudjanak különbséget tenni a meseelemek és a valóság között.

Nyelvi képességek fejlesztése: Bátran kérdezzenek és fogalmazzák meg kétségeiket. Szókincsüket gazdagítja az állatok nyomainak megnevezése: mancs, lábnyom, rágási nyom, bőrmaradvány, köpet. A sikerességük a közléseikben nyilvánuljon meg. „Olvassanak” képekről és azt tudják szóban is elmondani. Az észrevételeiket úgy fogalmazzák meg, hogy mindenki értse. Az erdőben törekedjenek a halk, nyugodt beszédre.

Testi képességek fejlesztése: A terepnek és a feladatnak megfelelően mozogjanak. Körültekintően lépkedjenek, ne tegyenek kárt a környezetben. Kisebb és nagyobb lépésekkel alkalmazkodjanak a terep adottságaihoz.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	egyéni, csoport, páros
Módszerek	megfigyelés, tanulás, játék, éneklés, vizsgálódás	megfigyelés, tapasztalás, játék, éneklés, vizsgálódás	megfigyelés, gondolkodtatás, tapasztalás, játék, vizsgálódás
Eszközök	nagyító, bogárnéző, hátizsák, nyomhatározók (könyvek, laminált lapok), fényképezőgép, gyurma, gipsz, kesztyű, valamint szalagok, csigaszemüveg	nagyító, bogárnéző, hátizsák, nyomhatározók (könyvek, laminált lapok), fényképezőgép, gyurma, gipsz, kesztyű	nagyító, bogárnéző, hátizsák, nyomhatározók (könyvek, laminált lapok), fényképezőgép, gyurma, gipsz, kesztyű

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Besétálunk az erdőbe. Most olyan állatokat keresünk, amelyek elbújnak, elrejtőznek, „bújócskát játszanak” velünk. Mi most megkeressük őket. Megemelünk nagyobb köveket, kidőlt farönköt, megnézzük, mi búj el alattuk, majd finoman vissza is helyezzük az eredeti	Besétálunk az erdőbe. Most olyan állatokat keresünk, amelyek elbújnak, elrejtőznek, „bújócskát játszanak” velünk. Mi most megkeressük őket. Megemelünk nagyobb köveket, megnézzük, mi búj el alattuk, majd finoman vissza is helyezzük az eredeti helyére.	Ma fontos feladatunk van, nyomkereső akcióra indulunk. Mindenki készítse össze a nagyítóját, a bogárnézőjét a hátizsákba, hogy jól tudjon dolgozni. Az óvónő is viszi magával a nagyítóját, jegyzetfüzetét a „Nyomkeresés a

Tevékenységek	helyére. Amiket találunk, óvatosan a bogárnézőbe helyezünk, alaposan megvizsgáljuk, megállapítjuk van-e csápja, hány lába van stb. Mutatok egy képet a vaddisznóról, elmesélem a gyerekeknek, hogy a vaddisznók az orrukkal túrják az avart, úgy keresnek lehullott makkot, gombákat, férgeket, rovarokat. Ez az állat is itt él, de nem találkozunk vele. Télen a vadászok etetik, amikor nagy hó van, mert nehezen talál táplálékot. Vannak vadetetők. (Ha van a területen, mutassuk meg, ott beszéljünk erről.) Mindenki keressen magának egy rövidebb száraz ágat. Ezzel most feltúrjuk az avart, mintha mi lennénk a vaddisznók. Milyen állatokat és egyéb számukra megfelelő táplálékot találunk az avarban? Ezeket is megfigyeljük a nagyítóval, bogárnézővel. Megállapítjuk, hogy ezek között van, amelyiknek nincs lába, van, amelyiknek olyan sok lába van, hogy meg sem tudjuk számolni.	Amiket találunk, óvatosan a bogárnézőbe helyezünk, alaposan megvizsgáljuk, megállapítjuk van-e csápja, hány lába van, stb. Vannak olyan állatok, amelyek nyomot hagynak maguk után. Fához dörzsölődnek és szőr marad a fakérgen, megrágnak tobozt, makkot, falevelet. Keressünk ilyen nyomokat. Aki talál, szóljon nekünk. Megnézegetjük, találgatjuk, milyen állat hagyta a nyomot. Vannak túrások, azok melyik állattól lehetnek? Mutatunk képet a vakondról. Melyik mese jut erről eszetekbe? Mutatunk képet a vaddisznóról. Ez is túr, de a talaj fölött. Ez az állat is itt él, de nem találkozunk vele. Télen a vadászok etetik, amikor nagy hó van, mert nehezen találnak táplálékot. Vannak vadetetők. (Ha van a területen, mutassuk meg, ott beszéljünk erről.) Ott nem csak a vaddisznók esznek, hanem szarvasok és őzek is. Azok is itt élnek, de	természetben” könyvet. Megállunk az erdőszélen és megbeszéljük a szabályokat: a kijelölt területen belül nyomozunk (a területet előre elkerítettük a fák törzsére elhelyezett színes papírszalagokkal), óvatosan menjünk, mindent nagyon figyeljünk meg. Mi az, amit találhatunk: madártoll, lábnyom, köpet, kiszáradt csiga, bőrdarab, megrágott növények, odú a fában, ledörzsölt fakéreg, tojás, madárlábnyom, gomba, hullott falevél és termés. Megegyezünk abban, hogy ezek közül mit gyűjthetnek a zacskóba és hozhatnak el a helyszínről. A kereséshez kesztyűt veszünk fel. Megbeszéljük a jelet, amivel jelezzük, hogy találtunk valamit, amin az állatok nyomai vannak. Az óvónő lefényképezi a bizonyítékokat. A talált lábnyomokat, nyomokat együtt vizsgáljuk meg és azonosítjuk be. Segítségül kapnak határozókulcsokat. Nyomatot készítünk gipsszel, dobozba tesszük, magunkkal visszük.
-----------------------------	---	---	--

Tevékenységek	A talált állatokat megnézzük a határozókban is. Én látok egy olyan erős állatot, amely a hátán viszi a házát. Van egy olyan találós kérdés, hogy „ki a legerősebb állat a világon?” Milyen állatot látok? Megfigyeljük a házát, falevélre tesszük, várjuk, hogy kitolja a „szarvát”. Játsszuk el a Csiga, biga c. játékot! Elmondjuk, hogy a csiga rosszul, homályosan lát, nem úgy, mint mi. A csápjával tapogatja ki a tárgyakat. Mindenki kap egy „csigaszemüveget” hogy megtapasztalja, hogy lát a csiga. Eljátsszuk a <i>Csigaszarv 1. sz. játékot</i>.	nem látjuk őket, elbújnak. Nyomokat hagynak maguk után, keressünk lábnyomokat. Ha találunk, azonosítsuk be a nyomhatározók segítségével. Hová bújhattak még el állatok? A gyerekek találgatnak. Hogyan találhatnánk meg azokat? Megoldási lehetőséget keresnek. Ennek megfelelően keresgélünk tovább, megfigyeléseket teszünk, használjuk a határozókulcsokat. Amikor a gyerekek keresgélése alábbhagy, akkor motiváljuk őket azzal, hogy nézzük meg a kidőlt fákat, mozdítsuk meg, ha bírjuk. Mi van alatta? Szedjük le a korhadt kérget, fedezzük fel a rovarok járatait. Fedezzék fel, mi van még ott! Kérdezzük meg, mit gondolnak, hogyan védekeznek, ha jön a hideg? Menjünk végig egyensúlyozva a kidőlt fán. (A bátortalanabbaknak fogjuk a kezét.) Lehetőség szerint hasonlítsuk össze a kidőlt fa és az élő fa keménységét. Melyik a keményebb?	Keressünk megrágott faágakat, odút, lyukakat, fasérüléseket. Kicsit az avar alá is betekintünk. Milyen lehet egy avarlakó élete? „Avarablak” 4. sz. játék Megbeszéljük, hogy a fa sáros lehet, ha a vaddisznó odadörgöli magát. Próbáld meg, hogyan dörgölődik a fához. Mit gondoltok, miért teszi ezt? Az élősködők, vérszívók ellen dagonyázással is védekeznek, ez sárréteget képez a szőrén, sörtéjén. Keressünk dagonyának alkalmas sáros, pocsolyás területet. (Vagy ha korábban találunk, akkor beszélgessünk erről.) Találunk túrásnyomot, megkérdezzük, miért és mely állatok túrhatták? Csendjátékot játszunk, hogy előbújjanak más állatok is. A fák ágait lesve mókust keressünk. Beszélgetünk arról, hogyan gyűjti az élelmet a mókus. <i>A feledékeny mókus. 5. sz. játék</i>. Megkérdezzük a gyerekektől, hogy látnak-e olyan nyomokat, melyeket nem az erdő lakói,
-----------------------------	---	---	--

Tevékenységek		Mit gondoltok, miért? Keresgélünk az avarban, ott is vizsgálódjunk. Hasonlítsunk össze több, az avarban lévő leveleket, melyik hullhatott le korábban. Miből gondoljátok? Megkérdezzük egyenként, mi a kedvenc állatod? A gyerekek felsorolják az állatok nevét. Szerinted melyik élhet itt ebben az erdőben a felsoroltak közül? Ha olyan állat is elhangzik, mint pl.: az oroszlán, majom, stb., tisztázzuk, hogy hazánk erdőiben ezek az állatok nem élhetnek. Eljátsszuk a „Találd ki, ki vagyok” 2. sz. játékot. A képek között mókus képe is volt. Most mutatok én is egyet a gyerekeknek. Ki látott már mókust? Hol? Mesélünk arról, hogy a mókus begyűjt, és elrejt élelmet magának. Eljátsszuk a <i>Mókusok 3. sz. játékot</i>.	hanem az emberek hagytak (hulladékok, eldobott cigaretta csikk stb.). Beszélgetünk a helyes környezeti magatartásról. A kincsekkel visszatérünk a helyünkre. Útközben menjünk végig egyensúlyozva a kidőlt fán. (A bátortalanabbaknak fogjuk a kezét.) Hasonlítsuk össze a kidőlt fa és az élő fa keménységét. Melyik a keményebb? Mit gondoltok, miért? Vizsgáljunk meg több, avarban lévő levelet, hasonlítsuk össze, melyik hullhatott le korábban. Miből gondoljátok? Ezeket olyan mikroszkopikusan kicsi élőlények is fogyasztják, amelyeket mi nem láthatunk még a nagyítónkkal sem. Ha kiérünk az erdőből, elénekeljük a Hosszú az erdő c. dalt. Találós kérdéseket teszünk fel: „Meddig fut egy nyúl befelé az erdőbe? „ – A közepéig, mert onnan már kifelé fut. „Melyik a legerősebb állat a világon?” – A csiga, mert a házat a hátán hordja.
-----------------------------	--	--	---

4.4.1. Játékötletek a „Nyomkeresők” foglalkozáshoz.

1. sz. játék: „Csigaszarv”

Minden gyerek begyűjt egy tárgyat a területről, megfigyelik, megtapogatják és megnevezik a sajátjukat. Majd a gyerekek csigákká változnak, csigaszemüveget kapnak. A kezük a szarv, amivel tapogatnak. Az óvónő sorra a kezükbe ad egy-egy tárgyat, amit előzőleg begyűjtöttek, és azokat megnézhetik, megtapogathatják, és fel kell ismerniük, mit kaptak.

2. sz. játék: „Találd ki, ki vagyok”

Két-két gyerek húz egy borítékot és kap egy rajzlapot. Abban a hazai erdőben található egy-egy állat képe van összedarabolva. A gyerekek a rajzlapon összerakják az állat képét. Nevezzétek meg, mit raktatok össze? Mutasd be hanggal, mozdulattal vagy mimikával egy-egy jellemző tulajdonságát annak az állatnak, amelynek a képe nálad van. A többiek találják ki.

3. sz. játék: Mókusok

A mókusok egy fa odvában laknak. A gyerekek (mókusok), választanak maguknak egy fát, amelynek az odvában élnek, oda gyűjtenek élelmet. Amikor az óvónő elkiáltja magát: „Mókus, mókus ki a házból!” A gyerekek kifutnak és egy kisebb lehullott termést kell keresniük, azzal visszafutni a házukba. Ki a leggyorsabb? Ezt többször megismétljük.

4. sz. játék: „Avarablak”

A gyerekek fekdjenek hanyatt az avarban, majd takarjuk be őket lehullott levelekkel, hogy csak az arcuk maradjon szabadon. A feladat az, hogy próbáljanak belehelyezkedni egy talajlakó élőlény szerepébe – milyennek látnák ebből a helyzetből a világot.

5. sz. játék: „A feledékeny mókus”

Minden gyerek mókus és mindegyikük kap 5-5 diószemet. A diókat eldugják az avarba, egy helyre csak egyet rejthetnek el. Egyszerre tevékenykednek a gyerekek, így nem látják, ki hová rejteget. Aki elkészült, az óvónőhöz kell mennie. Amikor mindenki odaér, az óvónő mesébe kezd: „A mókusok élelem után kutatnak, amit az odájukba hordanak. Most minden mókusnak kijelölök egy odút (jellel ellátott rajzlap), ide kell gyűjtenie az élelmet, azokat, amelyeket korábban elrejtettetek. Egyszerre csak egy diót hozhat az odúba. Mivel feledékeny, nem biztos, hogy azt találja meg, amit ő rejtett el. Ha nem talál élelmet, éhen pusztul. Keressetek mókuskáim!” A gyerekek keresgélnek, ehhez használhatnak kis száraz ágakat. Minél több diót kell megtalálni. A játék végén megszámoljuk, ki mennyit gyűjtött, kinek van a legtöbb.

4.5. FOGLALKOZÁSI TERV – A fák lakói – a madarak

A program megnevezése: Vendégségbe megyünk
A foglalkozás megnevezése: A fák lakói – a madarak
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: A játékelmény biztosításával a közösség tagjainak szorosabb együttműködése és az egymás iránti empátia növelése. Fejezzék ki érdeklődésüket és szeretetüket egymás iránt, hangnemben és gesztusokban. Fejlődjön az önbizalom, önfegyelem, a reális önértékelés. Egyéni sikerélmény biztosítása, egymás sikerének örüljenek. Az együttműködési készség fejlődése érdekében a kritika elmondása, elfogadása. Azt várja el a másiktól, amit ő ad neki. A közös siker örömét éljék meg a közös feladatoknál. A csapatszellem alakítása a közös feladatokkal. Tiszteljék a környezetében levő felnőtteket, forduljanak hozzájuk bizalommal. Tartsák be a szabályokat és társaiktól is várják el ezt. Törekedjenek a természet értékeinek megőrzésére, viselkedésükben mutassanak példát társaiknak. Érezzék meg az ember szerepét a madárvédelemben. Ismerjenek meg hagyományokat, népi jóslásokat.

Értelmi képességek fejlesztése: Játékos megfigyeléssel az erdő hangjainak érzékelése. Figyeljék és ismerjék meg a madarak fészkelési módjait, hasonlítsák össze, lássák a különbségeket. Megfigyelésekkel, játékokkal tudatosodjon az élőhelyek és a madarak, az ember és a madarak kapcsolata. Ismerkedjenek meg a madárvédelem alapjaival, és alkalmazza azokat. A madarak védelmét lehetőségéhez mértén segítsék. Ismerjék meg, hol a madár helye táplálékláncban. Oldjanak meg problémákat, keressenek megoldásokat a felmerülő problémákra. Emlékezzenek vissza a látottakra, tudják felidézni azt beszédben vagy vizuális megjelenítésben. Vegyenek észre, és tudják megnevezni a matematikai összefüggéseket, a térbeli relációkat, mennyiségeket. Az élményforrás egyik módja a zenei élmény, kapjon szerepet a szép dallam, amely a természet szépségeit tükrözi.

Nyelvi képességek fejlesztése: Gondolataikat fogalmazzák meg, bátran mondják el. Ismerjenek meg új kifejezéseket a madarak életével, a madárvédelemmel, kapcsolatban. Próbálják alkalmazni az új kifejezéseket, hasonlatokat. Ismerjenek meg közmondásokat, népi szólásainkat, verseket. Keressenek a mesékből már ismert jelzőket az erdőre. Próbálják értelmezni az erdővel kapcsolatos közmondásokat, találós kérdéseket. Tegyenek fel ők is kérdéseket a társaiknak. Használják helyesen a már ismert matematikai kifejezéseket, ellentétpárokat az adott helyszínen.

Testi képességek fejlesztése: Érezzék a szabadban végzett játékok egészségmegőrző hatását. A terepnek és a feladatnak megfelelően mozogjanak. Tapasztalják meg, hogy feladatukhoz szükség van a körültekintő mozgásra. Gyakorolják a halk, óvatos járást. Vigyázzanak a saját és társaik testi épségére

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
munkaformák	frontális, egyéni, csoportos,	frontális, egyéni, páros	egyéni, csoportos, páros
Módszerek	megfigyelés, játék, zenehallgatás, szenzitív játék	megfigyelés, tapasztalás, játék,	tapasztalás, szenzitív játék, felfedezés, vizsgálódás
Eszközök	laminált madárképek nyakba akasztó zsinórral egy-egy fajból több, síp, színes térszta	távcső, madárhatározó, magnó vagy MP3 lejátszó (hangszóróval) és bagolyhangokkal (CD vagy az MP3-ra felvéve)	távcső, táblák, madárképek (egy-egy fajból több, lehetőleg laminálva), madárhatározó, nagyító

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Az óvónő mondja: Valami szép népdalt énekelek, milyen állatról szól? (Erdő, erdő, erdő, marosszéki kerek erdő...) A gyerekek találgatnak. Csukja be mindenki a szemét, az óvónő megsimogatja a gyerekek kezét az erdei kinccsel. Amikor mindenkit megsimogatott, kérdezzen meg egy gyereket, mire gondol, mi volt a tárgy? Végül megmutatja és megmondja, mivel cirógatta meg a kezüket. Madártoll. Milyen volt a kezeden az érintése?	A kirándulás előtt elmondja az óvónő a gyerekeknek, hogy ma nagyon fontos dolguk lesz, megfigyeljük a madarakat az erdőben. Minden gyerek kap egy távcsövet és ismerkedik vele. Nézzenek körül, itt az erdőszélen mit látnak. Mutassák meg, milyen irányba kell nézniük, honnan hallanak madárhangot. Megállapítjuk, hogy minden irányban lehet. Megbeszéljük, ha lát valaki egy madarat,	Ma mi leszünk az erdő madártudósai. Tanulmányozni fogjuk a madarakat. Felfedezzük, milyen madarak élnek az erdőben. Viszünk magunkkal távcsövet, nagyítót, madárhatározót és nyomtatott, laminált madárképeket. Arra a fára, bokorra feltűzzük a madár képét, ahol láttuk, hallottuk. A gyerekek egyenként válasszanak ki egy madárképet, amelyiknek a tudósai lesznek. Hazánk erdeiben található madárképek: énekes és fekete rigó, fakopáncs fajok, csuszka, héja, macskabagoly – egy-egy faj

Tevékenységek	Meghallgatja, kiből, milyen érzést váltott ki. Honnan származhat ez a toll? A gyermekek találgatnak. Megkérdezi, most is itt vannak a madarak? Leülnek távolabb egymástól, becsukják a szemüket és hallgatják, milyen hangokat hallanak az erdőben. Ki ismeri azt a madarat, akire azt mondják, hogy a fák doktora? Harkály. Kopogtatok úgy, mint a harkályok! Mondok egy találós kérdést: „Melyik a legudvariasabb madár?” (A harkály, mert kopogtat, mielőtt a kukacot kiveszi.) Nézegetjük meg a fákat, és keressünk olyat, ahol madár lakik! Honnan tudjuk? Fészek van, madárodú van. Hol vannak a madarak? Ha találunk emberek által kihelyezett fészekodúkat, beszélgetünk arról is, miért van erre szükség. Hogy etetik a kicsinyeiket?	felteszi a kezét, hogy ne riasszuk el a kiabálással. Az adott helyszínen nézelődünk és néhány perc után csoportba tömörülünk és elmondják látott-e valaki madarat, milyen volt a színe, csőre, stb. Az óvónő mond egy találós kérdést: „Merre repül a legtöbb madár?” (Amerre a csőre mutatja.) Megbeszéljük ennek a jelentését. A madárhatózó segítségével próbáljuk a gyerekekkel közösen beazonosítani a látott madarakat, közben beszéljük meg a határozás menetét (szín, alak, élőhely stb.). Álljunk sorba, és füleljünk. Ha meghallotok egy madárhangot, mutassatok a karotokkal abba az irányba, ahonnan a hang jött. Próbáljuk utánózni a hangjukat. Mit gondoltok, miért énekelnek a madarak? Az óvónő kiegészíti a gyerekek által elmondottakat. Elmeséli, hogy vannak olyan madarak, amelyek nappal alszanak és éjjel vadásznak. Ilyenek a baglyok is. Megismerteti velük a baglyok hangját. Játsszuk el! „Baglyos játék” 3. sz. játék Keressünk a fákon, bokrokon fészket!	képéből több is van. Alkossanak csoportot azok, akik ugyanazt a képet választották. Beszéljék meg, mit tudnak róla? Várjuk meg, amíg megbeszélik, majd megmutatják a többieknek is a madár képét, megnevezik és elmondják róla, amit tudnak. Mit gondoltok? Melyik a legnagyobb testű madár ezek közül? Melyik kisebb, még kisebb stb. Melyiknek van a legnagyobb szárnya, szárnyfesztségszáma? A karunkkal mutassunk kisebb és nagyobb méreteket. Álljunk sorrendbe a madarakat szárnytávolságuk szerint! Beszéljünk arról, hogy nem minden madárnak ugyanaz a tápláléka. Visszaidézzük az óvodai madáretetést. Melyik mivel táplálkozik szerintetek? Mondjuk el a Madarak voltunk, földre szálltunk mondókát. Keressünk olyan nyomokat, amelyek madaraktól származhatnak (toll, kicsipkedett fenyőtoboz, bagolyköpet, fészek, odú, üres tojáshéj).
-----------------------------	---	--	---

Tevékenységek	Keressünk mi is gilisztákat, hernyókat, magvakat. Keresgélnek a környezetükben, falevélen, avarban stb. Építsünk fészket. Itt lehetőség nyílik arra, hogy a madarak fészekrakásáról beszélgessünk. Szedjünk apró ágakat, füveket. Gyűjtögetés. Ki milyen madár szeretne lenni? Választanak a gyerekek a képek közül, amit a nyakukba akasztanak. A fészkepítés után „Madárcsalád-fészkepítés”. 1 sz. játék. Mikor már minden „madár” jól lakott repkedhetnek, „Repülj a mamádhoz” 2. sz. játék.	Az óvónő elmondja, hogy vannak olyan madarak, akik nem az ágak közé, hanem a fák odúiba rakják a fészket. Találunk itt olyan helyet, ahova elbújhatnak a madarak? Odúk, mesterséges odúk felfedezése. Ki rakta őket oda? Beszélgetünk az ember és a madár kapcsolatáról, a madárvédelemről. Válasszatok, ki milyen madár szeretne lenni, és miért. Váljatok madarakká, és repüljünk ki az erdőszélre!	A talált madártollak vizsgálata – nézzük meg nagyítóval azokat. A madártudósok séta közben megfigyelik a mesterséges madárodúkat is. Figyeljük egy darabig, él-e benne valaki. Miért van rá szükség? A gyerekek elmondják gondolataikat. Itt alkalom van arra, hogy újra rögzítsük az erdő és a madarak kapcsolatát. Emlékeztessük őket arra, amit az odúban fészkelő fajokkal kapcsolatban tapasztaltunk (pl. kidőlt fák, viharkárok). Kevés az odúkészítésre alkalmas fa. Hogy lesz odú a fában? Hallgassuk meg elképzeléseiket, ismereteiket. Megbeszéljük, hogy mi is készíthetünk olyan madárodút, amit feltehetünk a fára és kihozhatjuk az erdőbe. „Keresd a párod” 4. sz. játék
-----------------------------	--	---	---

4.5.1. Játékörletek „A fák lakói – a madarak” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Madárcsalád – fészkepítés”

A gyerekek négyes csoportokba rendeződnek, madárcsaládot alkotnak (szülők és fiókák). A szerepeket eloszthatják egymás között. A madárszülők kupacokat építenek (madárfészek), amelyben a fiókák laknak. A szülők folyamatosan etetik a fiókáikat, hogy nagyra nőjenek. A kezükkel csórt formáznak és a játékterületen elszórt színes téstákból igyekeznek minél többet összeszedni és a fiókáknak vinni. A játék végén minden madárcsalád megszámolja, hány darabot gyűjtött. Összehasonlítjuk, hol van a legtöbb és a legkevesebb.

2. sz. játék: „Repülj a mamádhoz”

A madárgyerekek repkednek, az óvónő a madár mama, aki egy fa mögött megfúj egy sípot. Amikor a madarak meghallják az anyjuk hívó szavát, oda kell repülniük, ahonnan a hangot hallják. A következő alkalommal másik fa mögé áll, amíg a gyerekek elfordulnak. Később átadja az anya szerepét egy gyereknek. Itt megnevezhetjük nekik a fa nevét is.

3. sz. játék: „Baglyos játék”

A baglyok nappal alszanak, éjszaka vadásznak. Egy gyerek a bagoly, a többiek az erdő lakói. A játékvezető azt mondja, éjszaka minden madár elbújik, mert vadászni indul a bagoly. A pedagógus Nappal! felkiáltására aludni tér a bagoly és az erdő madarai futároznak az erdőben.

4. sz. játék: „Keresd a párod”

Mindenki kap egy-egy madárképet a nyakába, de nem látja, mert a hátán van. Egy fajból 2-2 azonos kép van. Beszéd nélkül, vizuális emlékezettel kell megtalálni a párjukat. Ekkor kézen fogva az óvónő elé állnak, aki ellenőrzi, hogy valóban egy párt alkotnak-e? Ha igen, keressenek maguknak fészket, ahová beülnek. Ott előre veszik a képet és megnézhetik, milyen madarakká váltak.

4.5.2. Milyen nyom ez?

tőkésréce	gólya	madár	fácán	csiga	teknős	varjú
vaddisznó	kígyó	sүн	juh	béka	őz	mezei nyúl

őz	mókus	borz	szarvas	farkas	róka	medve

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Svájci
Hozzájárulás**

Nemzeti
Fejlesztési Ügynökség

4.5.3. Élmények

„Zöld ovi” Óvoda Budapest XX. kerület

Hétszínvirág Óvoda Paks

Hétszínvirág Óvoda Paks

5. PROGRAM ŰRLAP – Nád alól és víz alól

1. A program megnevezése: Nád alól és víz alól

2. Melyik évszak (ok)hoz kötött: tavasztól késő őszig

3. Mely korosztálynak szól: 3–7 éves

4. A program helyszíne (tájegység, település): Vizes élőhelyek

5. A program kapacitásadatai:

A foglalkozások száma:

3–4 éves gyermek részére 6 x 30 perc maximum

4–5 éves gyermek részére 6 x 30 perc maximum

5–7 éves gyermek részére 9 x 40 perc maximum

6. A „Nád alól és víz alól” program foglalkozásainak a felsorolása:

1. Nádi világ
2. Tündér a vízen
3. Vízi várból nóta szól
4. Réce, ruca, vadliba

7. „Nád alól és víz alól” program nevelési célja:

A vizes élőhelyek élőlényeinek, jelenségeinek tevékenységbe ágyazott megismerése. Minél több érzékszerv aktivizálása, érzékenyítése. Beszélgetés az egyén, a természet és a közösség kapcsolatáról, a természet értékeinek megőrzéséről. Játékelmény biztosításával a közösség tagjainak szorosabb együttműködése. A társas kapcsolatok, a közös együttlét igényének alakítása csoportos munkákkal, játékkal. A vízzel kapcsolatos szabályok betartatása, a szokásrendhez való alkalmazkodás. A víz tulajdonságainak, élőlényeinek megnevezése. A megfigyelések során az ok-okozati összefüggések felismerése, megértése. Analizáló és szintetizáló képesség fejlesztése, az ismeretek rendszerezése. Emlékezetfejlesztés, mennyiségi és formai ismeretek átadása. Összehasonlítások cselekedtetéssel, vizsgálódásokkal. A kísérletező- és felfedezőkedv felkeltése, fenntartása. Fogalomalkotás, problémamegoldó gondolkodtatásra készítés, azonosság-különbözőség észrevétele. Szókincs bővítés, az új ismeretek, új fogalmak alkalmazása az élmények felidézésénél, a mindennapi beszédben. A vizuális észlelés, figyelem, kreativitás fokozása. A művészetek komplex alkalmazása a feldolgozás során. Az adott tájegység hagyományaival, a területre jellemző kultúrával való ismerkedés. Ismerje meg az élőhelytípusra jellemző fajokat, az ember és a természetvédelem érdekei összehangolásának lehetőségét.

8. A „Nád alól és víz alól” program foglalkozásokra lebontott menete

<i>Napok</i>	<i>Foglalkozások felsorolása, egymásutániséga</i>
1. nap	
Délelőtt 1	A nádi világ
Délelőtt 2	Tündér a vízen
Délután 3	Feldolgozás
2. nap	
Délelőtt 1	„Vízi várból nóta szól”
Délelőtt 2	„Réce, ruca, vadliba”
Délután 3	Feldolgozás
3. nap	
Délelőtt 1	Önálló tervezés
Délelőtt 2	Önálló tervezés
Délután 3	Feldolgozás

9. A program felépítésének bemutatása, foglalkozások egymásra épülésének indoklása:

Első alkalommal azokkal az állatokkal, állatcsoportokkal foglalkozunk, melyek a vízben, vízen élnek. Így kerül sor a békára, a molnárpóloskára, csigákra, halakra. Az állatok élőhelyüket és életmódjukat tekintve sokfélék, és ezt kívánjuk bemutatni a gázló és úszómadarakkal. Megfigyeljük viselkedésüket, táplálkozásukat, testfelépítésüket, külső jegyeiket. Kiemelten foglalkozunk a fehér gólyával és védelmével. A könnyen észrevehető, valamint a gyermekek ismereteiben esetleg meglévő növényekkel is foglalkozunk. Téma a nád, a gyékény és a vízparti fák (fűz, éger, nyár). Az itt szerzett ismeretekre épül a vízben élő növények megfigyelése. Itt mutatjuk be azokat a növényeket, melyek a víz felszínét tarkítják. Ezek: a vízitök, a tündérrózsa, a békalencse, a hínár.

5.1. FOGLALKOZÁSI TERV – A nádi világ

A program megnevezése: Nád alól és víz alól

A foglalkozás megnevezése: A nádi világ

A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K	Szociális képességek fejlesztése: Alakuljon ki pozitív érzelmi viszony a vízpart élővilágához. Osszák meg egymás között a szerepeket és a játékokban, illetve a tevékenységek során segítsék egymást sikerélményhez. Új tapasztalataik és ismereteik a játéktevékenységben is jelenjenek meg. A játékokban és a megfigyeléseknél használt eszközökön egyezzenek meg, ezzel is segítsék egymást közös tevékenységek közben. Társas kapcsolatok fejlesztése az együttműködés gyakorlásával; a konfliktushelyzetek önálló megoldásának segítése. Segítsük hozzá a gyermekeket ahhoz, hogy a közös tevékenységek során jól tudjanak együttműködni. A csapatversenyekben figyeljenek egymásra, ösztönözzék egymást az eredményességre. Vigyázzanak környezetükre, amikor elmennek a helyszínről, ne hagyjanak szemetet maguk után. Értelmi képességek fejlesztése: Gondolkodás, a logikai műveletek fejlesztése mennyiségek összehasonlításával, párosítással, összeméréssel kevesebb-több, rövidebb-hosszabb, keskenyebb-szélesebb és további ellentétpárok megállapításával. A helyes és hamis állításokat különböztessék meg. A megfigyelésekben törekedjenek a pontosságra, a részleteket is vegyék észre. A megfigyeléseiket más szituációkban is tudják alkalmazni. Kreativitásukat, fantáziájukat használják alkotás közben, eszközök készítésénél. Gondolkodási és logikai műveletek fejlesztése a növények, a szél mozgásának megfigyelésével, oksági összefüggések megértése. Ismerjék fel a víz fontos szerepét a természetben. Figyeljék meg a víz tulajdonságait. Ismerjék meg és óvják közvetlen környezetünk vizeit. Nyelvi képességek fejlesztése: A tevékenységek közben megismert új szavak épüljenek be a játékukba. Fejlődjön a kifejező, értelmes beszéd képessége. Összefüggő beszéd fejlesztése az átélt élmények elmondásával. Szókincs bővítés a vizsgálódások, az új terepi helyszínek által: vízpart, nád, gyékény, ladik stb. Verbális kommunikáció fejlesztése az összefüggő, folyamatos beszéd gyakorlásának segítségével. Testi képességek fejlesztése: Nagymozgásuk harmonikusabbá válik a dramatikus játékkal, a természeti jelenségek utánzásával, a kreatív mozgásformák kitalálásával. A szabad levegőn tartózkodás, a helyes levegővétel, a játékos légző gyakorlatok erősítik szervezetüket. Finommozgás fejlesztése a növények mozgásának utánzásával.
---	--

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
------------	------------------	------------------	------------------

Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	egyéni, csoportos	egyéni, csoportos, páros
Módszerek	megbeszélés, játék, mozgás, érzékszervek érzékenyítése, észlelés fejlesztése	megbeszélés, megfigyelés, gondolkodtatás, játék	megfigyelés, játék, vizsgálódás, figyelemfelkeltés, problémamegoldás
Eszközök	nagyító, távcső	kés, papír, zacskó, kövek, furulya	kés, boríték, vödörök, szűrők, üveg, csapvíz egy másik üvegben

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Elsétálunk a patak, a folyó vagy a tó partjára. Keresünk egy helyet, megbeszéljük, hogy ez lesz a pihenőhely. Nézz körül és figyelj! Keressetek olyan bokrot, fát, követ, amiről megismeritek a táborhelyet! Közösen kijelöljük, hogy meddig mehetnek önállóan kutatni, keresni, játszani. Megbeszéljük, hogy ma milyen fontos dolgunk lesz. Figyeljük meg a növényeket a vízparton! A vízparti séta előtt mozogj egy kicsit! „Szippants jó nagyokat!” „Mit érzel?”	Kisétálunk a vízpartra és körülnézünk. Lemegyünk a vízhez. Látjátok, hogy hajladozik egy növény? Tudja valaki, mitől hajladozik? Figyeljétek meg, mindegyik egyformán mozog? Ki érzi, hogy fúj a szél? Hogy érezzük a szelet? Ki látja, hogy fúj a szél? Hogyan látod? A gyerekek haját fújja, a falevelet stb. Utánozzuk a növény mozgását. „Fújja a szél a nádaszt” 3. sz. játék. Van egy olyan mondás:” Karcsú, mint a nádszál.” Kire mondják?	Által mennék én a Tiszán ladikon... népdal óvónő hangulatkeltő éneke. Mi az a ladik? Hol lehet vele menni? Mi az a Tisza? Hol lehet még ladikon átkelni? Nevezzenek meg a gyerekek tavat, folyót, amit ismerhetnek. Az óvónő elmondja Kányádi Sándor: Ballag a folyó c. versét. Vegyétek elő a távcsövet és nézzetek körül a vízparton? Önálló felfedezés, a gyerekek mondják el, hogy mit látnak. Nevezzék meg, mit látnak közelebb-távolabb, alacsonyabban-magasabban. Miből látnak többet, kevesebbet, kisebbet, nagyobbat? Kinek mi tetszik a legjobban? Miért? Láttok olyan tárgyat

Tevékenységek	Szaladgáljunk és figyeljük meg, milyen a talaj. „Mondd el, mit éreztél!” Nézzük meg, milyen érdekes dolgokat veszünk észre! „Vedd elő a távcsövet és nézz körül a vízparton.” „Mit látsz?” Van olyan, ami nem illik ide? Hogy kerülhetett ide? Mi hova tesszük az általunk keletkezett hulladékot? Látjátok a vízben álló, hajladozó növényeket? Menjünk és nézzük meg közelebről. Milyen sok van belőle! Menjünk minél közelebb, vizsgálgassuk meg. Hol a gyökere, milyen erős lehet, hogy így mozgatja a szél, és nem dől ki. Még közelebről nézzük meg. Figyeljétek meg, közelebb tudunk menni? Veszélyes továbbmenni, mert már ott a víz, nem tudjuk, milyen mély. Látjuk azonban, hogy a gyökere a vízben van.	Mit jelent az, hogy karcsú? Menjünk közelebb, és vágjunk le egy nádszálat. Hol tudunk lemenni, hozzáférni a nádhoz? A gyerekek ötleteit kérjük. A sikeres vágás után szemlét tartunk a nádon. Mondjon mindenki egy dolgot, amit lát, megfigyelt. Nézegetszük meg, vágjuk ketté, hogy a szárát belül is meg tudjuk nézni. Mikor megvizsgáltuk kívül-belül, az óvónő vág egy gyékényt is. (Beszéljünk arról, hogy ezeket a növényeket évente levágják, és felhasználják tárgyak készítésére.) Most ezt vizsgáljuk meg, majd hasonlítsuk össze őket (különös tekintettel a nád virágzatának és a nádnak tulajdonított „buzogánynak” a különbségére). Nagyítóval megvizsgáljuk a magvaikat, összehasonlítjuk. A nádat kisebb darabokra vágjuk, és fűvócsőnek használjuk. Készítsünk papírgolyókat, és próbáld meg kifújni. Játék után összeszedjük a papírokat, szemetet nem hagyunk a természetben.	a vízben vagy a vízparton, aminek nem itt lenne a helye? Milyen lenne a táj, ha nem lennének növények? Az óvónő is közli az általa látottakat: Én látok olyan növényeket, amelyeknek a tetején barna színű, dobverőhöz hasonló valami van. Keressétek a szemetekkel, és mutassatok abba az irányba, ahol van. Tujátok mi a neve? „Buzogány”. Most egy másik növényre gondolok, elmondom annak is a jellemzőit. Keressétek meg a szemetekkel, mutassatok abba az irányba, ahol látjátok. Menjünk, nézzük meg. Szedünk belőle egyet-egyet. Kivisszük a vízpartra a növényeket, letesszük a földre. Ha jelt adok, úgy helyezkedjétek el a két növény mellé, hogy mindkettő mellett ugyanannyian álljatok! A feladat megoldását közösen ellenőrizzük, megszámláljuk a csapatot. Mind a két csapat jól nézze meg a növényét, tapogassátok meg, vizsgálgassátok, beszéljétek meg, mit láttok, mit éreztetek? Ha jól megnéztétek, cseréljétek, és azt a növényt is nézzétek
-----------------------------	--	--	--

Tevékenységek	Hallottátok már azt, hogy „hajlik, mint a nádszál”. Ez a nád. A hajlékony emberekre mondják, mint például és mondjuk annak a gyereknek a nevét, aki rendelkezik ezzel a tulajdonsággal. Veszünk egyet belőle, mert ez újra fog nőni. Az óvónő elmondja, hogy a nádat levágják minden évben, ezért szabad, most nekünk is venni belőle. Megvizsgáljuk a növény részeit. Utánozzuk: hajoljatok ti is arra, amerre én hajlítom a nádszálat, jobbra-balra. Az óvónő a leveléből madarat készít. Aki megkapja, játszhat a madarával. A parton látunk olyan fát, aminek az ágai lehajolnak, szaladjunk el addig a fáig. Megvizsgáljuk, hogy meddig hajolnak az ágak. Melyiket éritek el? Erre mondjuk, hogy lombsátor. Megvizsgáljuk a fa kérget, végigsimítjuk, majd a levelét is óvatosan megsimítjuk. Eléneklek néhányszor a „Hajlik a fűzfa...” c. dalt, kérem, hogy énekeljétek velem. Bújjunk be, bújjunk ki! „Mit érzel?” „Hozzád ért a fa ága, milyen érzés volt?” Olyan világos van a fa alatt, mint mikor kilépünk alóla? A gyerekek mondják el a tapasztalataikat. „Jön a vihar” 1. sz. játék. <i>Szaladj a házadba! 2. sz. játék.</i> Vers, Szalai	A levelekből hajtogatunk madarakat. A gyerekek saját ötlet alapján dolgoznak, óvónői segítséggel. A meghajtogatott nádmadarak versenyeznek. Több kör után végállomás az a fa, amelyiknek lehajlanak az ágai. Mit gondoltok erről a fáról? Milyenek az ágai, mire hasonlítanak, mi jut eszetekbe a fáról, milyen érzéseitek vannak? Nevezzük meg a fát! Fűzfa. Mozgásos játék a fákkal. „Ha kint vagy, érzed a napsütést, és ha bemész a fa alá?” A fény és az árnyék érzékeltetése. Keressünk olyan fát, amelyiknek nem hajlik le az ága. Hasonlítsuk össze őket. Melyik a magasabb, milyen a törzse, melyik a vastagabb, milyen a lombja, a levelek formája, melyik ad nagyobb árnyékot. Üljünk le a fűzfa tövében, és az óvónő eljátszik egy szép dalt a furulyán: Gryllus Vilmos. Hajlik a fűzfa dalát. Énekeljük el néhányszor.	meg alaposan. Ismeri valaki ezeket a növényeket? Ki tudja a nevét? Megbeszéljük, hogy a nád és a gyékény fekszik előttük és a gyékény virágzatát nevezik buzogánynak (amit ennek ellenére sokan nádnak hívnak). Most játszunk. „Igaz vagy nem” 4. sz. játék, Vizsgáljuk meg milyen a víz, amiben élnek. Vegyünk vizet vödörkbe. Nézzük meg, mi van benne? Szűrjük le, mi marad a szűrőben? Vizsgálódás, megállapítások. Van benne élőlény? Ha a vizet leöntjük a parti dombon, hogy szalad le a víz? Ha növényzettel van tele a part, hogy folyik le, és hogy folyik a nádas között? Használjuk ki a gyerek ötleteit. Üvegbe tesszük a vizet, hogy össze tudjuk hasonlítani a magunkkal hozott csapvízzel. „Komámasszony, hol az olló” 5. sz. játék a vízparti fáknál. Keress egy fát és szaladj oda! Most álljatok ahhoz a fához, amelyiknek lehajlanak az ágai. Nevezzük meg. Fűzfa. Simogassátok meg a kérget! Most szaladjatok egy másik fához!
-----------------------------	---	---	---

„ÉGIGÉRŐ TANTEREM”

	Borbála: „Szomorúfűz ága”.	Simogassuk meg a kéréget. Öleljük át. Sok gyerek kell hozzá, hogy átölelje? Nevezzük meg! A terepen található fák (éger, nyár) törzse, kérge, lombja és levele között mi a különbség? Most menjünk ahhoz a „szomorú” fához és bújjunk az ágai alá, és öleljük át. Keressünk még fát! „Kérdezz! Felelek!” 6. sz. játék. Készítünk nádi sípot. Nagy László: Balaton c. verse.
--	-----------------------------------	--

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Svájci
Hozzájárulás

5.1.1. Játékörletek a „Nádi világ” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Jön a vihar”

A gyerekek kört alkotva, arccal kifelé nézve jó szorosan egymás mellé állnak. Felemelik a kezüket, majd a fejüket lehajtják, a kezüket is kissé előre hajtják. Ezek lesznek az ágak. Különböző magasságú ágak lesznek a gyerekek magasságától függően. Mozogjunk: ha a játékvezető azt mondja „szellő”, épp csak megmozdul az ág, (vagyis a kar) „szél”-re erőteljesebben mozognak a karok, a „vihar” kifejezésre már hajladoznak a törzsek is.

2. sz. Játék: „Szaladj a házádba!”

A fa a ház, a gyerekek futkároznak, és jelre azt a mozgást végzik, amit az óvónő mond: guggolj le, ugrálj, érintsd meg a törzsét.

3. sz. játék „Fújja a szél a nádist”

Utánozzuk a nád mozgását, hajladozzunk. Bátorítsuk a gyerekeket arra, hogy saját mozgásukkal fejezzék ki a nád mozgását. A következő játékban egy gyerek legyen a szél. A szél hangját a gyerek találja ki. Utána a gyerekek két csoportra váljanak, egyik a szél, másik a nád. Így játsszák a nád mozgását. A játék előtt megbeszélhetjük, hogy változhat a szél erőssége, gyengébben, erősebben. A nádszereplőknek ehhez viszonyítva kell mozogniuk.

4. sz. játék: „Igaz vagy nem”

A szabály: ha igaz az állítás a növényedre, fel kell állnod, ha hamis maradj ülve. Aki helyesen dönt, kap egy követ. Az a csapat nyer, akinek a tagjai összességében több követ gyűjtött össze. Hazavisszük és kifestjük. (A tulajdonságok között lehet eltérőek, és lehet olyan, ami mindkettőre jellemző.)

	Nád	Gyékény
A nádból lehet sípot készíteni	Igaz	
A levelei hosszúak	Igaz	Igaz
Lehet belőle tetőt építeni	Igaz	
A levelei keskenyek	Igaz	Igaz
A növény zöld	Igaz	Igaz
Magasra nő	Igaz	Igaz

A buzogány a virága		Igaz
Kosarat lehet fenni belőle	Igaz	Igaz
Gyökere a vízben van	Igaz	Igaz

5. sz. játék „Komámasszony, hol az olló?”

Minden játékos egy fa mellett áll, kivéve egyiküket, a szabólegényt, aki nem találja az ollóját. Odamegy az egyik fához és megkérdezi az ott állót: „Komámasszony, hol az olló?” Erre a megkérdezett valamelyik gyermek nevét mondja és odamutat, pl.: „Zsuzsinál!”. A szabólegény most Zsuzsihoz megy és megismétli a kérdést. Eközben a többiek helyet cserélnek egymással, vigyázva arra, nehogy a szabólegény odajöjjön a fához. Aki először megérinti a fát, az marad ott. Járkálás közben a kérdező állandóan figyeli, mikor marad üresen egy fa, hogy lefoglalja magának. Ha ez sikerül neki, a fa nélkül maradt gyerek lesz a szabólegény és a játék tovább folytatódik, ami akkor lesz érdekes és változatos, ha mindenki lehetőleg gyakran cseréli a helyét, mert csak így nyílik alkalom a gyakori szerepcserére.

6. sz. játék: „Kérdezz! Felelek!”

Válasszanak ki a gyerekek két fát, a fiúk álljanak az egyik alá, a lányok a másik alá. Mindenki jól vizsgálja meg, milyen a törzse: sima, rücskös, a levél formája (pl. kerekded vagy hosszúkas)? A játékban kérdés-felelet formájában mondják el a csapatok egymásnak, melyek a fa jellemzői. Például:

- Lányok: „Milyen a ti fátok levele?”- a fiúk válaszolnak.
- Lányok: „Hány gyerek kellett, hozzá, hogy átölelje?”- a fiúk válaszolnak.
- Lányok: „Meddig hajlanak az ágai?” – a fiúk válaszolnak stb.

A pedagógus jegyzi a válaszokat, majd a fiúk kérdeznek, a lányok válaszolnak.

Cseréljete fát és vizsgáljátok meg. Igaz volt-e, amit a két csapat mondott a fájáról. A pedagógus ellenőrzi a válaszokat a jegyzetből.

5.2. FOGLALKOZÁSI TERV – Tündér a vízen

A program megnevezése: Nád alól és víz alól
A foglalkozás megnevezése: Tündér a vízen
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P
E
D
A
G
Ó
G
I
A
I

C
É
L
O
K

Szociális képességek fejlesztése: A környezettel kapcsolatos pozitív érzelmek tudatosítása. Figyeljenek egymásra, az eszközök alkalmazásakor szükség szerint nyújtsanak segítséget egymásnak. Alakuljon ki pozitív érzelmi viszony a vizes élőhelyek élővilágához. Segítsék egymást a közös tevékenységek közben. Társas kapcsolatok fejlesztése az együttműködés gyakorlásával, a konfliktushelyzetek önálló megoldásának segítése. Lássák és érezzék meg a vizes élőhelyek sokszínűségét, erősödjön a környezettudatos magatartásuk. Érezzék meg az együttműködés fontosságát az eredményes megoldásokhoz. A csapatversenyekben figyeljenek egymásra, ösztönözzék társaikat. Fejlődjön a problémák iránti érzékenységük, a környezettudatos magatartás alapjai. Éljk át a szerepeket, fantáziájukat élénkítsük mesékkel, versekkel.

Értelmi képességek fejlesztése: Új ismeretek a tapasztalások, megfigyelések által. A környezeti problémák azonosításához és megoldásához szükséges gondolkodás fejlesztése. Választott tevékenységeken keresztül a környezettel kapcsolatos felelősség alapozása, és ehhez a lehetséges megoldási utak bemutatása, keresése vizsgálódások, kutatások útján. Ismerjék meg a vízi életközösségekre jellemző, szabad szemmel és nagyítóval látható növényeket. Vonjanak le következtetéseket, megállapításokat a megfigyelések, az ismeretek összevetése által. Törekedjenek a természet globális áttekintésére, a folyamatok elemzésére. Az élmények megjelenítésének lehetőségeivel éljenek, érezzék a képben, mozgásban, dalolásban történő kifejezési forma lehetőségét.

Nyelvi képességek fejlesztése: A tevékenységek során megismert új szavak beépülnek játékaikba. Fejlődjön a kifejező, értelmes beszéd képessége. Összefüggő beszéd fejlesztése az átélt élmények elmondásával. Szókincsbővítés képek nézegetése, a kísérletezés, a vizsgálódások, az új terepi helyszínek által: a vízitők, a tündérrózsa, a békalencse, a hínár stb.). Verbális kommunikáció fejlesztése az összefüggő, folyamatos beszéd gyakorlásának segítségével.

Testi képességek fejlesztése: Nagymozgásuk harmonikusabbá válik a szenzitív játékokkal, a természeti jelenségek utánzásával, a kreatív mozgásformák kitalálásával. Finommozgás fejlesztése.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–6 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, páros	egyéni, csoportos	egyéni, csoportos, páros
Módszerek	megbeszélés, dramatikus játék, mozgás, szenzitív játékok, vizsgálódás	megbeszélés, megfigyelés, gondolkodtatás, játék, vizsgálódás	megfigyelés, játék, vizsgálódás, figyelemfelkeltés, problémafelvetés
Eszközök	határozókönyv, papír, előző nap készített virágok	távcső, papírlapok, határozókönyv	növényhatározó, könyvjelzők, papír, színes ceruza, távcső, dióhéj

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–6 éves gyermek
Tevékenységek	Levelet kaptunk a nádasok királyától, azt írta, hogy mikor reggel felébredt, egy tündért látott a vízen. Kéri, menjünk, nézzük meg, mi is. Elmegyünk a vízhez. Nézzünk körül! Mondjátok el, mit láttok! Meglátják a színes virágokat a vízen lebegni. Megnevezzük a növényt. Milyen a színe? A virág formája. Utánozzuk a tenyerünkkel a kehelyformát. (A tündérrózsa június–szeptember között virágzik, álló és lassú folyású vizekben él.) Van neki másik neve is, tavi rózsza. Mese a virágról: A tündérrózsa a víz felszínén úszik, hogy mindenki lássa az ő szépségét. Nappal nyitja ki a virágait, szereti a fényt, a napsugarat. Mikor sötétedik, este lesz, becsukódnak a szirmai és alszik, hogy reggel frissen nyissa ki a szirmait és köszöntson bennünket. „Virágnyílás” 1. sz. játék Játsszuk el a Fehér liliomszál c. éneket! Készítettem nektek tegnap rózsákat a nád levéléből. Most ti lesztek a rózsák. A lányok a hajukba tűzik, a fiúk az ingükre, ringatózzatok a vízen. (Majd mindenki hazaviszi az anyukájának.) Utánozd a tündérrózsát, hogy mozog a vízen.	Biztos hallottátok, hogy levelet kaptunk, gyertek, mi is, nézzük meg, milyen változás van a vízen. Ülünk le a vízpartra, törekedjünk arra, hogy a hangulat kellemes legyen, énekeljünk vízzel kapcsolatos dalokat. Pl.: Tó vize, tó vize..., Kis kacsa... – a gyerekek is választhatnak ide illő dalt. Ki ismeri, ki látott már ilyen virágot? Hol látta? Személyes élmények elmondása, hiszen a fehér tündérrózsa gyakori növény. Beszélgessünk róla, melyik virágra hasonlít? Milyen a levele, milyen színű, vajon hogy él a vízben, van gyökere? Vegyetek elő a távcsövet és nézzétek meg, miket láthatunk még a vízen lebegni? Milyen színű virágokat láttok? Sorolják fel, amit látnak még, pl.: sárga vízitök (júniustól szeptemberig virágzik), láthatnak békalencsét, hínárt stb. A gyerekek a növény színeit mondják. Tetszik neked ez a sokféleség?	A gyerekeket kérem, hogy válasszanak párt maguknak, akivel együtt szeretnének nézelődni, keresgélni a vízparton. A vízparton határozzuk meg a feladatokat. Figyelmesen nézelődjétek, a meghatározott területen belül, és jól jegyezzétek meg, mit láttok, mit találtok! Mit gondoltok, hány növényt tudtok megtalálni és alaposan megnézni? Figyeljétek meg a víz felszínét is! Használd a távcsövedet! Minden pár kap egy növényhatározót. A gyermekek ismerik a határozókönyvet, közösen használtuk már, de most a pároknak önállóan kell kezelni. Felidézzük ennek használatát. Felhívom a figyelmet, hogy jelöljék be a könyvben, tegyenek oda egy könyvjelzőt, amire rajzolnak egy olyan színű vonalat, mint a virág, amit találnak. Jól jegyezzék meg, merre van a virág. Séta a vízparton, önálló felfedezés, beszámoló. Milyen azonos és különböző növényeket találtak a csoportok? Tapasztalataik elmondása a növény jellegzetességére vonatkozóan. Egészítsd ki, ha

Tevékenységek	Játsszuk el a vízen mozgó tündérrózsát. „Tündérrózsák tánca a vízen” 2. sz. játék. Óvónő éneke: Tavaszi szél. Mit gondolsz, mit szólnak hozzá a kacsák, és a többi állat a vízen? A gyerekek véleményét meghallgatjuk. Mit tesznek, ha úszás közben az útjukban van a rózsza? „Rózsák és kacsák” 3 sz. játék	Miért? – indokolják meg. Sétáljunk a vízparton és ott is keressünk növényeket. Találhatunk: sövényuszulákot, mocsári gólyahírt stb. Különbségek megbeszélése: hol él, gyökérzete, színe, virágformája stb. Merre növekszik: felfelé, elterül? Simogassuk meg, nézzünk a levelei alá, tapogassuk meg a talajt, ahonnan kinőtt. <i>Mocsárjárás 4. sz. játék</i> Vers: Szalai Borbála: Zümi-zümi meg a tündérrózsza.	mást is tudsz. Mutassátok meg, hol van a növény? Vizsgáljuk meg a vizet, ami élteti növényeket. Vannak a vízben olyan élőlények, amik szemmel nem láthatók, csak nagyítóval. Vízmintát veszünk, és vizsgálódunk. Megnézzük a víz erejét, sodrását: Belelógatjuk a kezünket, érezzük a víz erejét, dobunk be kavicsot, megnézzük a vízgyűrűket stb. Mindenki keressen egy vízparti kincset és alkossunk közösen egy képet azokról. Ha van idő, vagy kedvük, eljátsszuk a <i>Mocsárjárás 4. sz. játékot, két csapatban.</i>
-----------------------------	--	--	--

5.2.1. Játékötletek „Tündér a vízen” foglalkozáshoz.

1. sz. játék: „Virágnylás”

A csoport tagjai körben ülve összecusukott öklükkel jelenítsenek meg egy virágbimbót. Először az óvónő felmutatott tenyere a Nap, ekkor a virág a szirmait széttárja, ha a háta mögé dugja, elbújt a Nap és a virágszirmok becsukódnak. Nehezíteni lehet a játékot úgy, hogy a gyerekek egyik keze a bimbó, a másikkal a Napot jelenítik meg. Váltogassuk a kezünket egyszer a jobb, máskor a bal kezünk legyen a virág, illetve a Nap.

2. sz. játék: „Tündérrózsák tánca a vízen”.

Mindenki válasszon egy párt, akinek nem jut pár, a felnőtt felajánlja, hogy párja lesz. Fogjátok meg egymás kezét és mozogjatok. Az óvónő éneklő a Tavaszi szél. c dalt. A mozgást a gyerekek találják ki.

3. sz. játék. „Rózsák és kacsák”

A kislányok egyenes sorban felállnak, karjukat csípőre teszik, ezzel mutatva leveleiket, a fiúk a kacsák, békák (lehetnek, amit a vízben éppen akkor látunk). Az állatoknak el kell jutni a kijelölt célíg úgy, hogy kerülgetik a lányokat (a tavirózsákat), kacsát (vagy békát, vagy amit éppen megszemélyesítenek) utánozva.. Ki jut el leghamarabb a célíg?

4. sz. játék: ” Mocsárjárás”

Minden gyereknek adunk kartonpapírt (arra vigyázzunk, hogy ne csússzon a földön). Kijelöljük, hogy honnan, hová kell eljutni úgy, hogy az egyik kartonlapon áll, lerakja a másikat, rálép, felveszi az elsőt, lerakja maga elé, rálép, felveszi a másodikat stb. A kartonról lelépni nem szabad! Így kell eljutniuk a célba. Ki a gyorsabb?

5. 3. FOGLALKOZÁSI TERV – Vizi várból nóta száll

A program megnevezése: Nád alól és víz alól
A foglalkozás megnevezése: Vizi várból nóta szól
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Szenzitív és drámajátékok segítségével alakuljon ki pozitív érzelem a vizes élőhelyek élővilága iránt. A „nemszeretem” állatoktól való idegenkedés enyhüljön. Fontos, hogy a tevékenységeket jókedvűen, vidáman végezzék. A játékokba vigyék be ötleteiket, egyéniségüket. A humor és a vicc legyen jelen, de egymás megbántásától, kigúnyolásától tartózkodjanak. A közös élmény segítse a közösség alakulását, összetartozását. A természet iránti felelősség jelenjen meg a viselkedésükben, cselekedeteikben, ítélik meg a környezetben tapasztalt negatív viselkedést. Fogalmazzák meg annak következményeit.

Értelmi képességek fejlesztése: Szerezzenek információt arról, hogy hazánkban minden békafaj védett állat. Vizsgálódásokkal, megfigyelésekkel szerezzenek tapasztalatot, arról, hogy a víz, állatok és növények élettere. Figyeljék meg az élőlények mozgását, színét, formáját, táplálkozását, viselkedését. Legyenek képesek megkülönböztetni a lényeges és lényegtelen jegyeket. Választott tevékenységeken keresztül a környezettel kapcsolatos felelősség erősítése, és ehhez a lehetséges megoldási utak bemutatása, keresése vizsgálódások, kutatások útján. A feldolgozásban alkalmazott képzőművészeti alkotásokkal fejlesztjük a képi látásmódot, a vizuális kifejezőképességet. A játékok során lehetőség van a becslés, mérés gyakorlására, állítások bizonyítására. A komplexitással lehetőség van az ismeretek több csatornán történő eljutásához. A versek, mesék, a zene, a mozgás alkalmas, az arányok, formák, mennyiségek, mértékek gyakorlására, megláttatására.

Nyelvi képességek fejlesztése: A gyermekek tevékenységei, tapasztalatai alapján anyanyelvi játékaikat bővítsük a témakörben előforduló szavakkal. Szókincsbővítés a tapasztalatok által megismert új kifejezésekkel, valamint a versekben, mesékben hallott költői leírások által. Sajátítsák el, hogy az adott kérdésre válaszoljak, azok legyenek pontosak, lényegre törőek. Győzzék meg egymást, érveljenek, alkalmazzák a megismert szavakat.

Testi képességek fejlesztése: Az állatok, növények utánzásával finomul a mozgás. A térérzékelés alakítása a különböző alakzatokban történő mozgással. Az ének és a mozgás összekapcsolása. Szem – kéz, szem-láb koordináció a különböző mozgáselemekkel. Ügyességük, gyorsaságuk nő.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	egyéni, csoportos	egyéni, csoportos, páros
Módszerek	megbeszélés, játék, megfigyelés, mozgás	megbeszélés, megfigyelés, gondolkodtatás, játék	megfigyelés, játék, vizsgálódás, figyelemfelkeltés, problémamegoldás
Eszközök	képek a halról, ágak, spárga, gemkapocs, lapok papírból, vagy textiltől	papírszerpentin	vödör, képek

	3–4 éves gyermekek	4–5 éves gyermekek	5–7 éves gyermekek
Tevékenységek	Lemegyünk a vízpartra. Figyeljétek a vizet! Látjátok azokat a kis állatokat a víz felszínén? Azok a szitakötők, molnárkák, vízipókók. Nézzétek meg, mi történik, figyeljétek meg a mozgásukat, színüket, formájukat. Elmondjuk: szeretik a rovarokat, sőt még a pici ebihalat is. Csendben figyeljünk, látunk-e, hallunk-e valami mozgást a vízben? Vajon mi lehetett az? Észrevesszük a vízben a halakat? Milyen volt? „Te melyet láttál?” Nézegetünk képeket, milyen sokféle hal élhet a vízben? Ki fogott már a kezében halat? Milyen volt a bőre? Hogy beszél a hal? Tátogva, cuppogva utánozzuk. Hogy úszik? Karunkkal utánozzuk az úszó mozdulatot. Találjátok ki, melyik állat él itt még? Segíték egy találós kérdéssel: „Vízben élek brekegek, ismertek-e, gyerekek? Szúnyoglábon élek, a gólyától félek?” – a	Hoztam nektek egy találós kérdés: „Lábamon nem járok, mégis továbbállok”. Mi az? Hal. Hogy halad a hal? Mutassátok meg! Láttatok már halat? Hol? Milyen volt? Mire hasonlít a pikkelye, a farka, a teste? Hogy lélegeznek a halak? Minek a segítségével tudnak úszni, lemerülni? Nézzetek szét, és mindenki keressen olyan tárgyat, amit már a természet elengedett, és amiből halat lehet formázni. Alakítsanak ki halformát, nézzük meg egymás alkotását. Mondd meg a nevét, milyen halat készítettél? Milyen halakat ismertek? Nézzük róluk képeket. Tudjátok valamelyiknek a nevét? Találjátok ki, melyik állatra gondoltok? „Legyet, szúnyogot eszem, de a gólyát nem szívlelem, ki vagyok?” – béka. Ti látjátok a békát? A hangját halljátok? Legyünk csendben és figyeljünk! Merről jön a hang? Milyen hangot ad a béka? Utánozzuk! Menjünk közelebb	Megérkezünk a vízpartra. Weöres Sándor: Nád alól és köd alól c. vers elmondása, eléneklése. Mozdás a vers ritmusára, a gyerek érzelmi állapotának tükröződése. Most óvatosan menjünk le a vízpartra és figyeljük, meghalljuk-e a béka hangját. Megkeressük, merről jön a hang. Megfigyeljük, elmondjuk milyen a színük, nagyságuk. Te hány békát hallottál? Milyen volt a színe, amit láttál? Összehasonlításokat végzünk. Mikor kuruttyolnak a békák? „Békahangverseny” 5. sz. játék. Hogy lesznek a kisbékák? Elmondjuk, hogy a béka a vízbe rakja a petéit, abból kelnek ki a kisbékák, amit ebihalnak hívunk. „Béka fejlődése” 6 sz. játék. Mit eszik a béka? A béka kedvence a szúnyog, de szereti a legyet is. Hogy kapja el a legyet? Vigyázz, mert megeszlek. „Most elkaplak!” játék. 7 sz. játék. Ki eszi meg a békát? „Gólya és a békák”. 8. sz. játék.

Tevékenységek	béka. „<i>En vagyok a béka</i>” 1. sz. játék. Hallottátok, ahogy beugrott a vízbe? Milyen volt a víz hangja? A béka szeret napozgatni, nem mindig van a vízben. Nézzétek, hol ül? A kövön, a növényen. Elmondjuk, hogy hazánkban minden békafaj védett. „<i>Tavirózsán ül a béka.</i>” 2. sz. játék. Vízzel teli tálba tesszük és figyelgetjük őket. Vizsgálódás után visszaengedjük a vízbe a békákat. Nézzük meg a vízparton van-e vízi csiga, keresgessünk. Vegyük föl a szárazföldi csigát is és énekeljünk neki, közben figyeljük meg, miben hasonlítanak, miben különböznek. Játszunk Gryllus Vilmos dalára: Lassan jár a csiga-biga ..., változtassuk a dal ritmusát, amit a járással kell követniük.	és leselkedjünk, várjunk! Milyen békát láttatok már? Elmondjuk, hogy hazánkban minden békafaj védett. Milyen volt a színe, nagysága, melyik béka lehetett? Elmondjuk, hogy többféle béka van, más a színük, más a méretük. Amit itt láttál milyen volt? Hogy ugrott? Utánozzuk az ugrását, a hangját. „<i>Ki tud messzebbre ugrani?</i>” 3. sz. játék. <i>Gazdag E: A légy és a béka c. vers. – két felnőtt által előadva. „Dicsekedő állatok játék.” 4. sz. játék.</i>	Az óvónő elénekli a Száraz tónak ... dalt. Észre vesszük, hogy valami siklik a vízben. Ki minek véli (hal, vízisikló stb.)? Beszélgetünk a látott állatról. Hogy mozog, mit eszik? Milyen hangja van a hálnak? Utánozzuk a tátozását. Látod a vízen illetve a víz felett mozgó állatokat: a szitakötő, szúnyogok, molnárkák, vízipókok. Elmondjuk, hogy vízi rovarokat, férgeket zsákmányolnak. A nagyobb testű fajok lárvái megeszik az ebihalat, a halivadékot is. Milyen veszélyek fenyegetik a víz élőlényeit? Beszélünk a vízszennyezések okairól. Itt látunk olyat, ami nem ide illő? A gyerekek sorolják fel, amit hallottak, tudnak róla. Gondolkodtatás, következtetés. „<i>Hogyan mentjük a békákat?</i>” 9 sz. játék.
-----------------------------	---	---	--

5.3.1. Játékötletek a „Vízi várból nóta szól” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Én vagyok a béka”

Kijelölünk egy részt tónak, abban várakoznak a békák. Megbeszélt jelre kiugranak, elugrálhatnak a farönkig vagy a kövekig, ami épp a terepen van. Újabb jelre visszaugrálhatnak a „tóba”.

2. sz. játék: „Tavirózsán ül a béka”

A tóban tavirózsák vannak (lapokat, anyagokat rakunk le, ezek a tavirózsák). Úszkálnak a tóban a békák, mikor elfáradnak (jelzés) megpihennek a tavirózsán.

3. sz. játék: „Ki tud messzebbre ugrani”

Versenyeznek a békák. A vonal mögé állnak a békák, és elugranak. Melyik béka ugrik nagyobbra? Becsüljük meg, majd papírcsíkkal mindenkiét mérjük le, amelyet a gyerekek megkapnak, majd kérjük, mérjék össze, állapítsák meg kié a leghosszabb ugrás. A papírcsíkokat rakják növekvő sorba, a legrövidebbtől a leghosszabbig.

4. sz. játék: „A dicsekedő állatok.”

Egy gyerek a hal, egy a béka. Szóban dicsekednek, ki, mit tud, milyen szép. A hal mond magáról egy állítást, és a béka is mond egy állítást. Felváltva felelnek. Pl.: a béka: „én tudok brekegni” – a hal válaszol: „én gyorsan tudok úszni” és így tovább. (A korábban szerzett ismereteik szerint. Itt visszajelzést kapunk az állatokról szerzett ismereteikről, javíthatunk, kiegészíthetünk). A játék játszható úgy is, hogy egyszerre több gyerek a béka és a hal is, ez könnyíti a feladatot.

5. sz. játék: „Békahangverseny”

A gyerekek körbeállnak, az első gyerek a nád, a második tavirózsa és így tovább. A nádnál azt mondja a béka: kurutty - kurutty, a tavirózsánál: brekeke-brekeke. A nádnál hangosabban kuruttyol a béka, mert a parthoz közelebb van és az emberek jobban hallják, a tavirózsán ülő békák halkabban, mert messzebb vannak. A következő játék: a hangerősség azonos. A végén nehezíteni lehet azzal, hogy mindenki csak akkor szólal meg, amikor rámutat a játékvezető és ha mindkét kezével vezényel. Ekkor mindenki egyszerre mondja a magáét, majd ismét egyre-egyre mutat.

6. sz. játék: „Béka fejlődése”

Képekből a fejlődés kirakása.

7. sz. játék: „Most elkaplak!”

Kiválasztunk két–három gyereket, ők lesznek a békák. A többiek a legyek. A békák guggolásban ugrálnak a legyek után. Az a béka ügyes, aki elkapja a legyeket. Akit elkapnak, kiáll a játékból

8. sz. játék: „Gólya és a békák”

Tápláléklánc: a gyerekek személyesítik meg az állatokat és próbálják elkapni egymást. A végén alkotjuk meg a táplálékláncot.

9. sz. játék: „Hogyan mentjük meg a békát?”

Kijelölünk egy utat, ez az országút. A békáknak át kell kelni rajta, de akkor elütheti az autó. Segítsünk nekik, vigyük át őket. A békák lehetnek kövek, tömzsi fadarabok stb. Vödörrel áthordják a békákat. Adott időn belül ki tud több békát megmenteni?

5.4. FOGLALKOZÁSI TERV – Réce, ruca, vadliba

A program megnevezése: Nád alól és víz alól
A foglalkozás megnevezése: Réce, ruca, vadliba
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P
E
D
A
G
Ó
G
I
A

C
É
L
O
K

Szociális képességek fejlesztése: A család fogalmának erősítése. Az összetartozás megérzése, fontossága. Az egymás iránti bizalom alakítása. Egymás érzéseire, hangulatára való odafigyelés. Szeretetteljes légkör alakítása közösen. Egymás megértése, segítése. A szereplés, az önkifejezés képességének alakítása. Az egyéni ötletesség bemutatásának lehetősége. Az egymás iránti tisztelet, az ügyesség, a tájékozottság elismerése. A nyitottság és befogadás elsajátítása. Igény az együttes cselekvésre. Példaadás a fiatalabbnak viselkedésben, érdeklődésben, a természet szeretetében értékrend alakítása. A döntés gyakorlása a választási lehetőségeknél.

Értelmi képességek fejlesztése: Figyeljék meg a gyerekek a vízimadarak életét. Mutassuk meg a tőkés réce, a vadlibák jellegzetességeit. A vizek minőségének és az állatok életkörülményeinek érzékelése. Következtetések megállapítása. Tapasztalják meg, hogyan mozognak, táplálkoznak a vizes élőhelyek állatai. Emlékezeti képek felidézése, a látottak összevetése az emlékképekkel. Azonosság-különbség, következtetések. Tapasztalatok elemzése, mit, hogyan kérdések megválaszolása, ok-okozati összefüggések keresése. A víz megfigyelésével a magasabb és mélyebb érzékeltetése, vizsgálódás a talajszinten is. A vizuális észlelés, figyelem fejlesztése. Önálló megfigyelés, vizsgálódás, vélemény kialakítása. Számolás gyakorlása az állatok megszámlálásával. Nagyságbeli relációk gyakorlása a tevékenységekben, állatok nagysága, magok válogatása.

Nyelvi képességek fejlesztése: A kommunikáció lehetőségeinek felismerése, új szavak megismerése (pl.: tőkés réce, tollazat, gácsér és tojó). Mondatalkotási készség fejlesztése a látott élményekről. Érezzék a testbeszéddel történő kifejezés élményét, kommunikációt. A vers játékoságának élvezete, a versből ismeretek átadása. Hangulatfokozó énekek, versek, találós kérdések alkalmazásával a beszédmódok ritmusának gyakorlása, valamint a szövegértés fejlesztése. Messze, közel, messzebb-közelebb ellentétpárok, fogalmak gyakorlása, alkalmazása.

Testi képességek fejlesztése: Térbeli tájékozódás, auditív érzékelési képesség fejlesztése. Ritmus érzékeltetése. Ügyesség, gyorsaság, mozgáskoordinációs játékokon keresztül. A finom-motorikus mozgás fejlesztése csoportosítás, válogatás során. Testséma megerősítése a játékokkal, játékos gyakorlatokkal.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	egyéni, csoportos	egyéni, csoportos, páros
Módszerek:	szenzitív játékok, utánpótlás	megfigyelés, vizsgálódás, szenzitív játék	megfigyelés, vizsgálódás, szenzitív játék, megbeszélés
Eszközök	magok, apró növények, tálak, nagyobb textilanyag		távcső, nagyító, hátizsák, gumicsizma, rovarmegfigyelő

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Weöres Sándor: Tó vize, tó vize c. vers elmondása kiről szól a vers... Láttok kacsát? Figyeljük meg, ha kijön a víz partjára, hogy megy. A kacsajárás utánzása. Mit mond a kacsá? Hallgassuk meg! Utánozzuk a hangját! Ki tud verset a kacsáról? Mondjuk el! Az óvónő elmeséli, hogy ezek vadon élő kacsák, melyeket récéknek hívunk, hogy ne keverjünk össze a baromfiudvarokban élő házi kacsákkal. Mutatok róla képet! A tőkés réce másik neve a vadkacsa. Ez rokona a házi kacsának. Nektek vannak rokonaitok? Figyeld meg a tőkés récét, mi fedi a testét, milyen szép „ruhája” van. Mit gondolsz, miért nagyon színes az egyik, miért egyszínű a másik. Ki lehet az egyik, ki a másik? Elmeséljük, hogy az anyát tojóknak nevezik, mert az tojja a tojásokat, amiből a kiskacsák kikelnek. A kacsá apát gácsérnak nevezzük. Elmeséljük, hogyan melegítik a szülők a	Sétálunk a vízparton. Figyelemfelhívás: figyeld meg, milyen állatot látsz a vízben. Mondj róla találós kérdést a többieknek! Milyen színe, lába, feje, szárnya van? A többiek megfejtik, mit látott a társuk. Hányat látsz belőlük? Egyformák, különbözőek? Miben különböznek? Csak a vízben van vagy máshol is? Mondd el, hol látsz még? Ki látott még ilyen állatot? Mutasd meg, mire gondolsz? Mi a neve? Segít az óvónő a helyes megnevezésben. Melyikről tudsz verset, éneket? Mondjuk el! A felnőtt segít felidézni a tanultakat a kacsáról. Majd a versmondás után eljátsszuk a Kis kacsá fürdik c. dalos játékot. Ki tudja, mit eszik? Nézzük meg, hogyan eszik? Utánozzuk! Milyen a járása? Utánozzuk! Miért tud könnyen úszni a vízben? Láttátok már milyen a lába? Mindent figyelj meg! Megmutatjuk rajzról a kacsá lábát, elmondjuk, hogy az	Felfedező körútra megyünk! Mindenki vegyen fel gumicsizmát és vegyen el egy hátizsákot. Vízparti sétára indulunk vizsgáldni. A tálcán vannak az ehhez szükséges eszközök, soroljátok fel, mit vigyünk magunkkal. Mindenki tegyen egyet-egyet a hátizsákjába! Ellenőrizzük (távcövet, nagyítót, rovarmegfigyelőt, merítőhálót stb.) és pakoltassunk be kincs- és hulladékgyűjtő kis zacskót. Irány a vízpart. Énekeljünk az odavezető úton. Időnként álljunk meg, nézzünk bele a távcsőbe, nézelődjünk. Mit láttok? Mi van közelebb-messzebb, magasabban-alacsonyabban? Figyeld, mi van a vízen! Jól nézz körül, mert sok érdekesség lehet. Végigsétálunk a vízparton. Ha valami érdekeset észrevesznek, jelzik, hogy a többiek is megnézhessék. Megpihenünk a víz partján és megbeszéljük, ki mit látott. Alkossanak csoportot a gyerekek, lehetnek a barátok együtt és beszéljék meg, mit fognak figyelni. Feladat: Figyeljétek az állatokat, a növényzetet, a vizet. Nagyon jól nézzétek meg és a kiválasztott állatot a hangjával bemutatjátok; beszélni nem szabad. Lehet mozgás és hangutánzás. „Ezt láttam” 4. sz. játék.

Tevékenységek	tojásokat, valamint a kicsinyeiket a testük melegével, amihez – mivel a toll a legjobb hőszigetelő – a tojók hasáról kihullik a tollazat jelentős része, ezért, ha felmeresztik a megmaradtakat, akkor a pocakjukkal már melengetni tudják a tojásokat. Keressünk elhullajtott tollakat a parton. Nagyítóval nézzük meg, milyen gyönyörű. Az állatoknak is van családjuk. „Keresem a családomat.” 1. sz. játék a Mit eszik a kacska? Figyeld meg, hogy eszik. Mi van a vízben, amit bekaphat? Magokat, apró halakat, növényi részeket. Ki tudja utánózni, ahogy bekapja a zsákmányt? Figyeljük meg, hogyan bukik le a víz alá, csak a fenéke látszik ki a vízből. Bukjunk le mi is, mintha mi is táplálékot keresnénk. (Lehajolunk, a fejünket a két lábunk közé dugjuk, a fenekünk van fölfelé) Milyen a csőre? Hogy mozgatja a szárnyát, hogy repül? Ha csendben maradunk, nem ijednek meg és jól meg tudjuk nézni őket, mert kijöhetnek a partra. Utánozzuk a repülését. Szeretnek a parton sütkérezni. Hogy mennek, úsznak a vízben? Utánozzuk! Menjünk úgy sorba kacsajárással, és mondjuk a Tó vize, tó vize kezdetű verset. „Ebédelnek a kacsák.” 2.	úszóhártya segíti az úszásban. Olyan, mintha egy kis evező lenne. Csöndben közelítsük meg őket a parton. Mit csináltak, amikor látták (és hallották), hogy közeledünk? Mit gondoltok, miért repültek el? Mitől félnek? Melyik állat támadja meg a kacsát? „Róka és a kacska” 3. sz. játék	Mit tanít a tojó a kicsinyeinek? Megtanítja, mit lehet megenni, hogy kell megfogni a csőrével, hogy kell az iszapot turkálni és kiszedni az ennivalót, hogy kell a víz alá bukni. Szerintetek milyen életük van az állatoknak a vízben és a vízparton? Miért? Hogy segítheti az ember? „Ébresztő!” 5. sz. játék
-----------------------------	--	---	--

„ÉGIGÉRŐ TANTEREM”

Tevékenységek	<i>sz. játék.</i> Ebéd után az óvodában is pihenő és mese van, most én is mesélek, pihenjete le a takarókra. Mese: Szutyev: A kispipi és a kiséce		
-----------------------------	---	--	--

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Svájci
Hozzájárulás**

5.4.1. Játékötletek a „Réce, ruca, vadliba” foglalkozáshoz

1. sz. játék: Keresem a családomat.

Vannak kacsamamák és kacsagyerekek. A kiskacsák elkószálnak, és mikor elfáradnak, vissza akarnak menni a szüleikhez, de nem tudják, merre kell menni, hol vannak. Amíg a kacsák kószálgatnak, a kacsaszülők elrejtőznek. Hangos hápogással hívogatják a kicsinyeiket. Ott rejtőznek, ahol a hangokat halljátok. Meg kell találni a kiskacsáknak.

2. sz. játék: „Ebédelnek a kacsák”

Jelöljük ki, kerítsünk be egy részt a terepen, majd tegyünk le ide egy nagy plédet, lepedőt, hogy jól látható legyen. Erre szórjunk a víz partjára kivetett növényeket, gyűjtött kavicsokat, ezek lesznek a récék fő táplálékát képező vízinövények (hínár, moszat, békalencse) és a halak, békák, vízi rovarok. Menjenek a kacsák ebédelni. Válogass magadnak élelmet, gyűjts a tenyeredbe abból az eleségből, amit szeretnél ebédelni.

3. sz. játék: „Róka és a kacs”

Esteledik és róka éhes. Sétálgat, táplálékot keres, miközben eljut a vízpartra. Ott megérzi a kacsáikat és hopp, meg akar fogni egyet vacsorára. A kacsák észreveszik a rókát és menekülnek. Gyorsan elbújnak a nádasba. Ott a róka nem tudja elkapni őket. (Előtte jelöljük ki, hol a nádas) Akit elkapott, sajnos elvitte vacsorára, kiesett a játékból. Szerepcserével folytatjuk, amíg kedvük van hozzá. Lehet egyszerre két róka. A játék végén, pihenésképen, olvassuk fel Fekete István: Vuk című könyvéből azt a néhány oldalas részt, ahol Vuk életében először vadászva megfog egy vízen úszó tőkés récét.

4. sz. játék: „Ezt láttam”

A gyerekek mozdulatokkal és hangutánzással egyenként bemutatnak egy állatot, amit előzőleg a vízben vagy a vízparton megfigyeltünk. A többieknek ki kell találni, milyen állatot utánoznak. Adjunk lehetőséget mindenki számára.

5. sz. játék: „Ébresztő a nádasban”

Kiválasztunk egy gyereket, aki nád lesz. A többi gyerek választ magának egy állatot, növényt, ami lenni szeretne. Mindenki megjegyzi, ki-kicsoda. A szellő fuvallatára felébred a nád és azt gondolja, ha ő felébredt, felébreszti a többieket is. Megsimogatja az egyik játékost és köszönti: Jó reggelt tőkés réce! A tőkés réce simogatással ébreszti a halat, és így tovább. Cél, minél több vízi állatot és növényt tudjanak felsorolni (ugyan azt választani másik gyerekek nem lehet).

5.4.2. Élmények

„Zöld ovi” Óvoda, Bp. XX. kerület

Naprafogó Óvoda, Bp. XVIII. kerület

„Zöld ovi” Óvoda, Budapest

„Zöld ovi” Óvoda, Budapest

Hétszínvirág Óvoda, Paks

6. PROGRAM ÚRLAP – Mindenkire szükségünk van

1. A program megnevezése: **Mindenkire szükségünk van**

2. Melyik évszak (ok)hoz kötött: tavasztól–késő őszig

3. Mely korosztálynak szól: 3–7 éves

4. A program helyszíne (tájegység, település): **A szántók, gyepek élővilága**

5. A program kapacitásadatai:

A foglalkozások száma:

3–4 éves gyermek részére 6 x 30 perc (maximum)

4–5 éves gyermek részére 6 x 30 perc (maximum)

5–7 éves gyermek részére 9 x 40 perc (maximum)

6. „Mindenre szükségünk van” program foglalkozásainak a felsorolása:

1. *Lepkelegelő*
2. *Szép is vagyok, jó is vagyok*
3. *Talaj alatt, talaj felett*
4. *A juhásznak jól megy dolga*
5. *Gyepen mentem, gyepen jöttem ...*

7. A „Mindenkire szükségünk van” program nevelési célja:

A gyerekek vizsgálódásokkal, önálló tevékenységekkel szerezzenek tapasztalatokat, foglalmazzák meg, amit látnak, ami szokatlan, és ami ismert számukra. A haszonállatok (sertés, szarvasmarha, ló, kecske) gondozásának bemutatása, az ezzel kapcsolatos fogalmak és új kifejezések megismertetése és megértetése. Udvariassági szokásrend alakítása. Lássák, érezzék meg az állattartás fontosságát, az így végzett munka értékét, alakuljon ki a tisztelet az állattartók munkája és a házi állatok iránt. Ismerjék meg a különféle munkatevékenységeket. Tapasztalják meg az élőlények sokféleségét, hogy a haszonállatok mellett milyen állatok élnek még ezen a területen. Fedezzenek fel közöttük összefüggéseket. Szerezzenek érzékszervi tapasztalatokat, lássák és foglalmazzák meg a külső jellemzőket, érezzék a mező, a széna, a talaj, a trágya illatát, ízleljenek állati termékeket, ehető növényeket, terméseket. Simogassanak meg növényeket, állatokat, tapogassanak meg terméseket. Hallgassák meg a ló nyerítését, a kecske mekegését, a tehén bögését, a disznó rőfögését, a virágot beporzó rovarok duruzsolását, a légy zümmögését, a szúnyog dunnyogását, a madarak csiripelését stb. Utánozzák hangjukat, mozgásukat. Fogalmazódjon meg, hogy a madarak, rovarok, békák stb. itt is élnek, nemcsak a vízpart közelében és az erdőben. Játékos cselekedtetéssel ébresszük fel kíváncsiságukat az itt élő, vadászó madarak iránt. A téri tájékozódás megerősítése a réten,

legelőn, szántón történő mozgással. Az összetartozás érzésének alakítása, az állatok „családjainak” megismertetésével. Tudatosítsuk a gyermekekben azt, hogy okos gazdálkodással megoldható, hogy a természet se károsodjon.

8. A „Mindenre szükségünk van” program foglalkozásokra lebontott menete:

Napok	Foglalkozások felsorolása, egymásutániséga
1. nap	
<i>Délelőtti 1</i>	Lepkelegelők
<i>Délelőtti 2</i>	Szép is vagyok, jó is vagyok
<i>Délután 3</i>	A délelőtti foglalkozások feldolgozása
2. nap	
<i>Délelőtti 1</i>	A juhásznak jól megy dolga
<i>Délelőtti 2</i>	Talaj alatt, talaj fölött
<i>Délután 3</i>	A délelőtti foglalkozások feldolgozása
3. nap	
<i>Délelőtti 1</i>	Gyepen mentem, gyepen jöttem ...
<i>Délelőtti 2</i>	A délelőtti foglalkozások feldolgozása
<i>Délután 3</i>	Önálló tervezés

9. A program felépítésének bemutatása, foglalkozások egymásra épülésének indoklása:

Feladatunk a szántó, a gyep, a legelő fogalmának és élőlényének megismerése. Cél, hogy a gyerekek rendszerben lássák a szántók és gyepek élővilágát. A mezőn tett séta alkalmával megfigyeljük, milyen növények és állatok élnek ott, megfigyeljük a kaszálót, beszélünk a széna fontosságáról. Elsétálunk az ember által termesztett haszonnövényekhez. Megismertetjük a gyerekekkel kukoricát, a napraforgót, a búzát stb. Mi a szerepük az állatok és emberek életében? Mennyiségi és külső jegyek alapján összehasonlításokat teszünk, mi a különbség és az azonosság. Szétnézünk a gazdaságban, bekukkantunk az istállóba, a csűrbe, a baromfiudvarba. Tapasztalják meg a gyerekek a fenntartható paraszti életmódot, a gazdálkodás eszközeit, az állattartás körülményeit, találkozzanak az állatokkal, figyeljék meg a gondozásukat, egy-egy tevékenységbe kapcsolódjanak be a felnőtt segítségével. Ismerkedjenek meg az állatok gondozóival. Az állatcsalád fogalma, a „családtagok” neveinek

gyakorlása (pl. sertés hímje a kan, nőténye a koca, kicsinye a malac stb.). Az ismerkedést azokkal az állatokkal folytatjuk, melyeket nem ember gondoz, de élőlényei ennek a területnek (a rovaroktól a nagy emlősökig [őz, vaddisznó]). A gyerekek több állatot ismernek már a mesékből (pl.: egér, vakond, hörcsög), ezekről van ismeretük, de azok gyakran a meseelemekkel keverednek. Az a feladatunk, hogy ezeket az ismereteket valóssá tegyük, tisztázzuk a mesebeli és reális életük közötti különbséget. Fedjük fel nekik az állatok érdekes tulajdonságait, életét. A sövények és erdősávok mérséklék a viharok erejét, bűvő- és fészkelőhelyként szolgálják az állatokat. A mezőn élő madarak is védelemre szorulnak. Mesélünk a fészkelésükről, veszélyeztetettségéről. Szituációs játékkal átérezzük a madarak életét.

6.1.FOGLAKOZÁS TERVEZET - Lepkelegelők

A program megnevezése: Mindenkre szükségünk van
A foglalkozás megnevezése: Lepkelegelők
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Vigyázzanak az élőlényekre, nézzenek a lábuk elé, nehogy eltapossanak valamit. A növényeket úgy tapintsuk meg, nehogy letörjenek. Erősödjön kitartásuk, önfegyelmük. Figyeljenek a társaikra, legyenek segítőkészek, előzzék meg a baleseteket. Türelmesen hallgassák meg egymást, fogadják el, ha társuknak más véleménye van. A közös munkában működjenek együtt. Tanulják meg, hogy a növényeket nem tépjük le, helyben csodáljuk. A mező szépségeinek, értékeinek felfedezésével alakuljon ki bennük környezetünk védelmének igénye. Tudatosítjuk a gyermekekben azt, hogy okos gazdálkodással megoldható, hogy a természet se károsodjon.

Értelmi képességek fejlesztése: Lássák meg, hallják meg, érzékeljék a szántó, a rét, a legelő szépségét, sokszínűségét. Érzékszervek finomítása a színek, illatok felfedezésével. Figyeljenek meg virágokat, hasonlítsák össze, fogalmazzák meg a köztük lévő azonosságokat és különbségeket. Mutassuk be a terület jellegzetességeit, hasonlóságait és különbözőségeit a hasonló élőhelyekhez képest, a meglévő ismeretek előhívása. Oldjanak meg problémákat, keressenek megoldási lehetőségeket felmerülő kérdésekre. Emlékezzenek vissza a látottakra, tudják felidézni azt beszédben vagy vizuális megjelenítésben. Matematikai relációk és mennyiségek gyakorlása.

Nyelvi képességek fejlesztése: Gondolataikat fogalmazzák meg, bátran mondják el. Ismerjenek meg új elnevezéseket, kifejezéseket, (pl.: gyógynövény, virágpor, nektár, rét, széna-szalma [Szénát eléje, szalmát alája! mondóka segít] stb.) próbálják azokat alkalmazni. Keressenek már ismert jelzőket a szántó növényeire, állataira (pl.: piros, mint a pipacs; sáros, mint a disznó; éles szemű, mint a sas stb.). Próbálják értelmezni a közmondásokat, találós kérdéseket. Tegyenek fel ők is kérdéseket a társaiknak. Használják helyesen a már ismert matematikai kifejezéseket, ellentétpárokat az adott helyszínen. Névutók használata: lépj előre, mellé stb.

Testi képességek fejlesztése: Tudjanak tájékozódni a térben, helyesen ismerjék fel a téri irányokat és alkalmazzák azokat. Finommozgásuk fejlődjön a különböző járásmódokkal (lassan óvatosan közlekedjen, lépje át, lépjen arrébb stb.).

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	frontális, egyéni, páros
Módszerek	megfigyelés, felfedeztetés, csoportosítás, bábozás, mozgás, fonás, szenzitív játék	szóbeli közlés, magyarázat, játék, kooperatív munka, verseny, megfigyelés, azonosítás,	megfigyelés, egymástól történő tanulás, becslés, mérés, problémamegoldás, játék
Eszközök	színekártya, növényhatározó, méh- és lepkebáb, szívószál és különböző ízű italok minden gyerek részére, nagyító	nagyító, színekártya, növényhatározó, zacskó, karikák, képek	nagyító, határozó, karikák, olló, szalagok, szatyrok, papírgolyók

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	A terepen az óvónő elővesz egy méhecske bábót és elmondja Szalai Borbála: Beszélgetés a méhecskével c. versét. Játsszunk! „Méhecskék” 1. sz. játék. Milyen színű virágról hoztad a nektárt és a virágport? Válassz egy olyan színű kártyát. Szaladj vissza a virágodhoz, jól nézd meg, vizsgálgasd meg, hogy el tud mesélni, milyen a te virágod. Mérd magadhoz, meddig ér a növény neked? Kicsi, nagy, sok levele van vagy kevés? A virága kisebb, mint a tenyered, vagy nagyobb? A formája mihez hasonlít: tányérhoz, labdához, esernyőhöz? Milyen az illata? Ha jól megnézted, gyere vissza és meséld el. Megmutatom a gyermekláncfű (pongyola pitypang) képét. Ki választotta ezt a virágot? Ki tudja a nevét? Nézzük meg! Aki már az előbb ilyen virágot talált, segít a társainak. A méhecske báb is repked és keresi a virágot. Álljatok köré. Hasonlítsuk össze a képpel. A méhecske rátelepszik a virágra. Egy lepke is rászáll a virágra, ő is gyűjtögeti a virágport. Most már együtt kérdezzetek a gyerekeket: tudjátok, miért tetszik nekem ő a legjobban?	Milyen messzire tudjuk dobni a karikát? – ügyességi játék. Feladatok a karikával: becslés, mérés. Milyen színű virágok vannak a karikámban? – felsorolás. Becsüljük meg, hány pipacsot látunk (sok-keves reláció)? Keress egy párt magadnak és nézd meg, mi van az ő karikájában? Összehasonlítás, azonosság, különbség. Vizsgáljuk meg a növényeket (szár, levél, virág). „A növény növekedése” 4. sz. játék. Az óvónő képeket vesz elő a szántón előforduló növényekről. Válogassuk ki azokat, melyeket most, itt a természetben is láthatunk. Melyiket ismered? Mond meg a nevét! Hol láttál már ilyen virágot/növényt, melyik tetszik a legjobban? Nézzük meg a virágokat/növényeket, miben hasonlítanak egymáshoz, miben különböznek (szirmuk, levelük, száruk)? Azonosítás a növényhatározóból. Az óvónő elénekli a „Mi szél hozott kis futár...” kezdetű dalt. Mondd meg, hogy miért szereted a virágot. „Szeretem, mert ...” 5. sz. játék. Az óvónő kezdi a játékot. Tudjátok, hogy a virágoknak is van történetük? Meséljük el, hogy a pipacs és az árvalányhaj honnan kapta a nevét. Szerintetek, hogy lehet ilyen sok virág, ki segít	Milyen messzire tudjuk dobni a karikát? – ügyességi játék. Emlékeztetek az erdőre, ott el lehetett ilyen messzire dobni? Feladatok a karikával: becslés, mérés. Hány különböző színű virág van a karikában? Számláld meg! Különböző színű fonalakat kapnak a gyerekek (kék, sárga stb.), melyek egy kis textilszatyorban vannak már méretre vágva. Mérd meg, milyen magas a virágod, olyan színű fonallal, amilyen a virág. Három virág mérése, majd a fonalak nagyság szerinti rendezése. Melyik a legmagasabb virágod? Nézzük meg egymás virágait és ellenőrizzük le, jól helyezte el mindenki nagyság szerint. Hogy lett virág a réten? Megvizsgáljuk a virág felépítését nagyítóval (porzók, bibe, virágpor, szirmok/levelek). Megérintjük, a virágpor az ujjunkon marad. Elmondjuk, hogy ez a virágpor, ez rátapad a rovarokra, és elviszik így másik növényre. A szél, a rovarok, állatok és a növények viszonya.

Tevékenységek	Mire hasonlít a színe? Eláruljam, mit csinállok, ha rászállok? Virágport gyűjtök. „Lepkék” 2. sz. játék. Ha a virág a megérlelte a magjait, el tudjuk fűjni. A gyerekek szívesen játszanak vele, a neve ezért gyermekláncfü. Az érett magvak fehér repítő szálaitól a virág „feje” olyan gömbölyű lesz, mint egy labda. Keressünk ilyet. Megnézzük az egymás mellett ülő hosszúkas magvak, „ernyőjét” nagyítóval, majd mindenki fűjjon szét egy érett virágzatot. Megbeszéljük, hogy a gyermekláncfüvet sem lehet leszedni. Most egy másik képet mutatok (pipacs). Tudsz-e olyan növényt mondani, aminek olyan színe van, mint a pipacsnak. Mi is kössünk mezei virágcsokrot. „Kössünk csokrot!” 3. sz. játék	szépíteni a természetet? A szél és a rovarok munkája. Utánozzuk a szelet, a rovarokat, szálljunk virágról, virágra. Miért szállnak a rovarok a virágra? Ki tudja? Megvizsgáljuk a virág felépítését nagyítóval (porzók, bibe, virágpor, szirmok). Megérintjük, a virágpor az ujjunkon marad. Elmondjuk, hogy ez a virágpor, ez rátapad a rovarokra, és elviszik így másik növényre. A lehullott virágszirmokat felszedjük, a lányok hajába tűzzük – ők a virágtündérek, akik táncot lejtenek a mezőn. A fiúk „zenélnek” a tánchoz	„Virágporszállítók” 6 sz. játék. Hogy viszi a szél a virágport? „Szelek szárnyán” 7. sz. játék. Szimatolj és keress! Találhatunk olyan növényeket is, amelyeknek gyógyhatásuk van (kamilla, cickafark, gyermekláncfü stb.). Keressünk ilyeneket. Gyógynövények haszna, miért értékesek? Vices nevű virágok keresése a határozó segítségével: kígyószisz, hegyi pacsirtafű, piros gólyaorr stb. Relaxáció: „Felhőles” játék 8. sz.
-----------------------------	---	--	---

6.1.1. Játékörletek a „Lepkelegelő” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Méhecskék”

A gyerekek virágról virágra röpködnek. Ha virágnevet hallanak, a levegőt beszívva virágport gyűjtenek. A „kaptár” szóra kiengedik a nektárt, lazítanak.

2. sz. játék „Lepkék”

A gyerekek a lepkék, a szájukban szívószál van. Azzal tudnak táplálkozni úgy, mint a lepkék a pödörnyelvükkel. Tisztára mosott dobozokba töltünk különböző ízű folyadékokat (kakaó, tea, citromlé, narancslé, tiszta víz stb.) . A dobozok tetejére ragasztott cédulára írjuk rá a tartalom nevét, hogy könnyebben ellenőrizhessük a gyermek választát. A dobozokat szétszórta helyezük el a területen, ahol a lepkék röpködnek, nektárt keresnek. Megbeszélt jelre a dobozokhoz szállnak, de egy dobozhoz csak egy lepke szállhat. A szívószálat a doboz tetején lévő kis nyílásba úgy kell belenyomniuk, hogy a kezük hátul van, azzal nem segíthetnek. Aki talált nektárt és megkóstolta, nevezze is meg. Ha helyesen válaszolt, megihatja, ha akarja. Ha nem találta ki, még egyszer belekóstolhat és javíthat. „Becsaphatjuk” őket azzal, hogy néhány üres dobozt is elhelyezünk, de felirat azon is legyen. A játék addig ismételhető, amíg kedvük van hozzá.

3. sz. játék: „Kössünk csokrot”

Minden gyerek választ egy textilvirágot, amit a csuklójára tehet. Kössünk csokrot úgy, hogy ezekben csak azonos színű virág legyen. A következő csokorban minden virág más színű legyen. Több módon alkothatunk virágcsokrot. Megállapíthatjuk hány szál virág van egy csokorban, kinek van olyan színű ruhája, mint a virág stb.

4. sz. játék: „A növény növekedése”

Játsszuk el, hogyan lesz a magból, növény. Leguggolunk, aztán nő a szárunk, levelünk, virágunk. Adjunk lehetőséget, hogy a gyerek a saját elképzelés szerint mutassa be.

5. sz. játék: „Szeretem, mert..”

Kérdezzük meg: Miért szereted a virágot? Szeretem, mert... – a gyerek mond egy gondolatot (pl: illatos, piros, az anyukám kedvenc virága stb.).

6. sz. játék: „Virágporszállítók”

A gyerekek döntsék el, milyen rovarok lesznek, majd repkedjenek virágról virágra.

7. sz. játék: „Szelek szárnyán”

A gyerekek párba állnak, egyikük a szél, a másik a virágpor. A szél elrepíti a virágport egy másik virágra és ott leteszi, majd együtt szaladnak egyik virágtól a másikig. Szerepcserével folytatják.

8. sz. játék: „Felhőles”

A gyerekek hanyatt fekvésben figyelik a felhők formáját, mozgását, haladásuk irányát. Megadott jelre felállnak és elindulnak abba az irányba, amerre a felhő haladt. Változatok: fogja a két kezét és úgy futnak együtt, hátára veszi és úgy fut vele.

Elsimített homokba pálcikával lerajzolják a felhő formáját, megnézik, kié hasonlít a legjobban ahhoz, amit láttak.

6.2. FOGLALKOZÁSI TERV – Szép is vagyok, jó is vagyok

A program megnevezése: Mindenkire szükségünk van

A foglalkozás megnevezése: Szép is vagyok, jó is vagyok

A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Az egyén és a közösség kapcsolatteremtő képességének erősítése. Örüljenek saját maguk és csapattársaik sikerének. A közös játékok, élmény örömeinek megérezése. A közösség szorosabb együttműködése. A közös tevékenységek által alakuljon a tolerancia- és az együttműködési készség. Hallgassák meg egymás véleményét. A szabályok alakításában vegyenek részt és azokat tartsák be. Erősödjön a bizalmuk a társaik és a felnőttek iránt. Legyenek udvariasak a közösség tagjaival. Tiszteljék a munkát. Versenyszellem alakítása, kudarctűrő képesség fejlesztése, sikerélmény fogadása.

Értelmi képességek fejlesztése: A megfigyelésekben keressék az ok okozati összefüggéseket. Gondolkozzanak el a megoldásokon. Lássák meg, hallják meg, vegyenek észre szépségeket, érdekességeket. Figyeljék meg a tárgyakat, hasonlítsák össze, állapítsanak meg azonosságokat, különbségeket. Ismerjék meg a gépek alkalmazását. Az önálló és csoportos feladatoknál koncentráljanak az adott tevékenységre, hogy minél eredményesebbek legyenek. Emlékezzenek vissza a látottakra, tudják felidézni azt beszédben vagy vizuális megjelenítésben. Vegyenek észre és tudják megnevezni a matematikai összefüggéseket, a térbeli relációkat, mennyiségeket.

Nyelvi képességek fejlesztése: Gondolataikat fogalmazzák meg, bátran mondják el véleményüket. Próbálják érveléssel meggyőzni egymást, bizonyítani, megmagyarázni az eltérő véleményüket. Legyenek képesek a megfigyelt jelenségek szóbeli megfogalmazására. Az élmények hatására a passzív szókincset tudják előhívni. Az új szavakat alkalmazzák a beszélgetésekben, építsék be az élménybeszámolóikba. Érthetően fogalmazzák meg kérdéseiket. Érvényesüljenek a kulturált beszéd elemei: köszönés, kérem, köszönöm. Próbálják értelmezni a közmondásokat. Bátran kérdezzenek. A helyzetek elmesélésével tegyék lehetővé az élmények újbóli átélését. Az adott foglalkozáshoz kapcsolódó versek, mondókák segítsék a beszéd ritmusát, dallamát. Ismerjenek meg új kifejezéseket: rögzős, kukoricás, traktor stb., attól függően, ami a helyszínen található.

Testi képességek fejlesztése: Az egészséges testmozgás iránti igény kialakítása. A szabad és önfelelt mozgás öröme. Biztonságosan mozogjanak különböző talajokon(földutak, egyenetlen szántóföld stb.). Erőnlétük, monotónia tűrésük fokozatos növelése a gyaloglással. A növényekkel, gyümölcsökkel, rovarokkal való találkozás, a rajzolás, festés, barkácsolás, a kézműves munka, valamint az élmények feldolgozása során fejlődjön finommozgásuk (pl.: rovar gyöngéd felemelése, kukoricamorzsolás, stb.).

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
------------	------------------	------------------	------------------

Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	
Módszerek	megfigyelés, felfedeztetés, csoportosítás, mozgás, fonás	szóbeli közlés, magyarázat, játék, kooperatív munka, verseny, megfigyelés, azonosítás	megfigyelés, egymástól való tanulás, becslés, mérés, problémamegoldás, játék
Eszközök		kukorica, napraforgó, takaró, kapa	kapa

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Séta a kukoricához – egy gazdaság meglátogatása. A „Hej, Gyula, Gyula” mondóka elmondása. Ki evett már pattogatott kukoricát? Az óvónő megmutatja a kukoricát, bemegyünk a sorok közé, jól megnézzük a növényt. Milyen részei vannak? Milyenek a levelei, a termése? Megérett már? Megmosolyogjuk, hogy ennek is van „haja”. Mondok erről egy találós kérdést: „Nekem olyan kislányom van, hogy szemén nőtt a haja.” Magunkhoz mérjük a növény magasságát, karunk hosszához a levél hosszát, megállapításokat teszünk. Keresünk szélesebb-keskenyebb, rövidebb-hosszabb levelet. Játsszuk el az „Itt a csősz” 1. sz. játékot! Alakítunk egy kört a kukoricásban és átkukucskálunk egymáshoz. Látjuk egymást?	Kilátogatunk a gazdaságba, megnézzük a gépeket. A gyerekek megvizsgálják, mekkora a kereke, milyen a színe stb., felülhetnek rá, belül is megnézegethetik, megyünk vele egy kis kört, ha lehet. A gazda beszélget, válaszol a gyerekek kérdéseire. Kimegyünk a szántóföldre, hogy megnézzük a kukoricát, napraforgót. Az úton figyeljük a talajt, ügyesen kell menni rajta, mert egyenetlen, esetenként rögös, pocsolás. Mit gondoltok, mitől vannak mélyedések itt-ott? Miért ilyen, mi járt rajta? Minek a nyoma? Beszélünk a gépek súlyáról, nagyságáról, milyen nyomot vág a talajba, miért kell, hogy az úton közlekedjen. Megfigyeljük, hogy a nyomokban nincsenek növények, kipusztultak a taposástól.	Ismeritek-e azt a közmondást: „Ki mint vet, úgy arat.” Mit gondoltok mit jelent? Mi az, hogy vetni, aratni? Beszélgetünk arról, hogy ezek a munkák ma már gépesítve vannak, de régen mindezt kézzel végeztek. Nézzük meg! A gyerekek ismerkednek a gépekkel. Ez jó alkalom arra, hogy meséljünk a régi földművelésről, mikor ökrök húzták az ekét úgy szántottak, és emberek kézzel vetettek, arattak, kaszáltak. Elénekeljük a gyerekeknek a Szánt a babám csireg-csörög ... népdalt. Játsszuk is el, hogyan lehetett szántani. Mondok egy találós kérdést. Melyik kerti szerszámról szól, találjátok ki: „Fa a nyele, vas a foga, földön csúszkál ide-

Tevékenységek	Hogy nőtt a kukorica, csokorban, össze-vissza? Mit gondoltok? Miért nőtt így sorba? Szerintetek milyen állatok esznek kukoricát? Az emberek esznek? Ki termeli a kukoricát? Hogy ültetik el? Álljunk mi is egy sorba, fogjuk meg egymás kezét és menjünk a kukoricasor mellett egyenesen, kigyózva, összevissza. Alkossunk két csapatot és két sorban menjünk. Kukucsáljunk át, cseréljünk helyet. Nézzük meg, milyen gépek dolgoznak a földeken. Ismerkedés a gépekkel. Megszemléljük, mekkora a kereke, mit csinálnak vele, ki vezeti? Beszélgetés a munkásokkal, akik bemutatják a gépeket. Felszállunk rá, megyünk vele egy kis kört, megnézzük a berendezést. Megmutatjuk hova kerül a kukorica, ha leszedik? Hol tárolják? Mit csinálnak vele? Mire használják. Morzsolunk kukoricát, megnézzük és kipróbáljuk a kukoricadarálót, majd adunk enni a tyúkoknak, disznóknak stb. Megnézzük, hogy valóban megeszik-e? Utánozzuk az állatok mozgását, evését, hangjait. Végül mi is kóstolunk főtt kukoricát.	Elmegyünk, megnézzük, mit termelnek. Ki ismeri fel? – kukorica, napraforgó. Melyik növényről szól a következő találós kérdés: „Nekem olyan kislányom van, hogy a szemén nőtt a haja.” ? Hasonlítsuk össze a növényeket a külső jegyek alapján! Mindenki álljon egy kukorica mellé! Ellenőrzés, jó helyre állt-e? Állj a napraforgó mellé! Ki a magasabb? Te, vagy a növény? Különböző vélemények lesznek. Nézzük meg a kukorica, majd a napraforgó termését. Hasonlítsuk össze. Mit gondoltok, miért napraforgónak nevezik a növényt? Elmondjuk a gyerekeknek, miért hívják így. Mit gondoltok, miért fordul mindig arra, amerről a Nap süt. Mi kell a fejlődéshez a Napon kívül? „Napraforgó” 2. sz. játék, majd a „Rakjuk össze” 3 sz. játék „Mi van a takaró alatt?” 4. sz. játék. Megkérdezzük, tudják-e, miért termesztjük a két növényt? Melyik részét mire lehet felhasználni? Az óvodában mivel etetik a madarakat? Melyik részét ehetik meg az emberek? Végül	oda?” – a gereblye. Kapáljunk egy kicsit. Milyen a talaj, nehéz kapálni? Milyen szerszámot ismersz még, mivel dolgoztunk az óvodában? Nézzük meg, itt mit ültettek a gépek segítségével? Megnézzük a kukorica-, a napraforgó- és a búzaföldeket. Ki mit ismer? Elmondok egy találós kérdést: „Vessző, vessző, nyílvessző, aranyhegyű, ehető. Mi az?” – a búza. Ti milyen találós kérdést ismertek az itt látható növényekről? Tegyétek fel! Mire használjuk? Hasonlítsuk össze: különbségek, hasonlóságok (levél, szár stb.). Egy-egy növényt jól nézzük meg, simogassuk meg, szagoljuk meg, majd játsszuk el az „Az én növényem” 5. sz. játékot. Tegyünk fel kérdéseket. Miért termesztjük ezeket a növényeket? Mire használjuk fel? Hogy dolgozzák fel a búzát. Kézi őrlővel őrlünk egy kis búzát. Minden gyerek válasszon magának egy fejdísz. Megbeszéljük, hogy hallanak egy
-----------------------------	--	---	--

		kóstoljunk napraforgószemeket.	éneket, és aki meghallja a dalban a fejdísz nevét, annak azt a mozgást kell utánoznia, amit a dalban énekeltünk. Játsszuk el „A part alatt ... énekes játékot.
--	--	--------------------------------	--

6. 2. 1. Játékörletek a „Szép is vagyok, jó is vagyok” foglalkozáshoz

1. sz. játék. „Itt a csősz”

A gyerekek szétszélednek a kukoricásban, és ha az óvónő elkiáltja magát, itt a csősz, kiszaladnak a kukoricából.

2. sz. játék: „Napraforgó”

Válasszunk egy „Napot” ő majd lassan járkál, mozog, a többi gyerek a napraforgó növény, akik csak a fejükkel követik a mozgását.

3. sz. játék: „Rakjuk össze!” – képkirakó

Két növény részei (szár, levelek, termés) vannak külön-külön képeken. A feladat, hogy a gyerekek ezekből rakják össze a kukoricát és a napraforgót. Alkossunk csapatokat. Először minden csapat csak kukoricaképet kap. Ki rakja ki hamarabb? Utána napraforgó részeinek a képét kapja. Az a csapat győz, aki hamarabb összerakja a képeket.

4. sz. játék: Mi van a takaró alatt?

Takarjuk le a kukorica és a napraforgó részeit (szár, levél, termés). Tapogatással ismerjék fel és nevezzék meg, mit fognak a kezükben, mielőtt kiveszik a takaró alól.

5. sz. játék. „Az én növényem”

A gyerekek párt választanak maguknak. Az egyiknek bekötjük a szemét, a párja kiválaszt egy növényt, ahova karonfogva elvezeti. A bekötött szemű gyermek megtapogatja, megszagolja, majd a társ visszavezeti a kiinduló pontra. Vegyük le a kendőt és vissza kell találnia ahhoz a növényhez, ahova az előbb vezették.

6. 3. FOGLALKOZÁSI TERV – A juhásznak jól megy dolga

A program megnevezése: Mindenkre szükségünk van
A foglalkozás megnevezése: A juhásznak jól megy dolga
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: A csapatszellem fejlődése a közös tevékenységgel. Az egymásra való figyelés erősödjön bennük. Felelősségtudatuk erősödjön, a meglevő értékeket becsülik meg. Ismerjék meg az eszközöket és megfelelően használják. Vigyázzanak saját és társaik épségére. A gazdálkodással való ismerkedés. Az együttlétet segítsék jókedvükkel, empátiával. Érezzék jól magukat, tudjanak alkalmazkodni a helyzethez. Alkalmazkodjanak a külső körülményekhez, ne rontsa el mások örömét, ha neki nem tetszik valami. A vendégségben, a gazdaságban a vendéglátókkal udvarias viselkedést tanúsítsanak. Alkalmazkodjanak az adott környezet szokásaihoz és az ott érvényes szabályokat tartsák be. Mindent úgy vizsgálgassanak, hogy kárt ne okozzanak. Erősödjön kitartásuk, önfegyelmük. Figyelmesen hallgassák az új ismereteket. Figyeljék meg az ember munkáját. Fogalmazzák meg, milyen következményei lehetnek annak, ha az ott előírt szabályokat nem tartják be.

Értelmi képességek fejlesztése: Ismerkedjenek új foglalkozásokkal, azok neveivel. A logikai gondolkodás fejlődése, ok-okozati összefüggések. A „mindenkire szükség van” fogalom megértése. Az állatokról való gondoskodás fontosságának felismerése. Tapasztalja meg az állatok tartásmódjait. Az állattartás szükségességének és a hasznosságának érzékelése. Ismerkedjenek az állattartás jellemző tárgyaival, hasonlítsák össze, fogalmazzák meg a köztük lévő azonosságokat és eltéréseket. Oldjanak meg problémákat, keressenek megoldási lehetőségeket ezekre. Emlékezzenek vissza az ismereteikre. Az emberek foglalkozásai közötti különbségek megértése. Vegyenek észre és tudják megnevezni a matematikai összefüggéseket, a térbeli relációkat, mennyiségeket.

Nyelvi képességek fejlesztése: Bátran tegyenek fel kérdéseket, törekedjenek arra, hogy a kérdés pontos, érthető legyen. Gondolataikat fogalmazzák meg, bátran mondják el. Ismerjenek meg az állattartással kapcsolatos kifejezéseket, gyűjtőfogalmakat, foglalkozások megnevezését (pl.: istálló, szarvasmarha, pata, alom, jászol, juhász, ménes, kanca, csikó, paripa, konda, koca, kondás, gulya, gulyás, csorda, vályú, széna és szalma stb.). A munkafázisokkal kapcsolatos új szavak épüljenek be szókincsükbe. A népies kifejezéseket figyeljék meg, érzékeljék szépségét, mondogassák.

Testi képességek fejlesztése: Tudjanak tájékozódni a térben, helyesen ismerjék fel a téri irányokat. Legyenek képesek úgy mozogni, hogy nem veszélyeztetik sem a maguk, sem társaik épségét. Ezeket gyakorolják játékokkal. Finommozgásuk fejlődjön az élőlények érintésével, valamint az élmények feldolgozásakor a vizuális tevékenységekben.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	páros, egyéni, frontális
Módszerek	megfigyelés, beszélgetés, játék	beszélgetés, megfigyelés, játék	beszélgetés, megfigyelés, játék, ének
Eszközök	képek, ugráló kötél	ugráló kötél	képek, ruhák

	3–4 éves gyerekek	4–5 éves gyerekek	5–7 éves gyerekek
Tevékenységek	Az állatok meglátogatása. Milyen állatok laknak itt? Az állatok megnevezése: ló, szarvasmarha. Az állat mozgásának, színének, szőrének, nagyságának, testformájának, lábának megfigyelése. Melyik a nagyobb, milyen a farka, a füle? Hol laknak az állatok, hol él a ló, a szarvasmarha? Milyen az istálló, nézzük meg! Mi van a földre szórva, hol az etetője, itatója? Mindenki választ magának egy képet, olyan állatot, amit most látunk. A képek között más állatok is vannak. Nevezze meg az állatot, amit kiválasztott. A térben kijelölünk egy-egy helyet az állatoknak. Lóistálló, tehénistálló, disznóól. Ha az állatodra jellemzőt hallasz, állj a helyedre. Külső tulajdonságok szerinti csoportosítás. Tudod-e, hogy melyik mit eszik? Ki ad neki enni? Hol talál még táplálékot magának? Legelészik. Szaladjunk ki a legelőre. <i>Gyí te, paci gyí te ló, ...</i> mondóka. „Legeltetés” 1. sz. játék. Mit találtál a legelőn? Az állatok	Barátkozzunk háziállatokkal: ló, szarvasmarha, sertés. Figyeljük meg a külső jegyeit: szín, forma, magasság, alak stb. Megállapítunk hasonlóságokat és különbségeket. Ki mit tud? – a gyerekek mondják el ismereteiket, eddigi tapasztalataikat az állatokról. Az épületek funkcióinak megismerése, istálló, ól. Milyen az istálló és milyen az ól? Ha belépünk, mit érzel először? Jó vagy kellemetlen a szag? Mitől van ilyen szag? Az állatoknak is van szaga, ugyan úgy, mint az embereknek. Szaglást fejlesztő „Ismerj meg a szagomról.” 3. sz. játék. Megfigyeljük a ló gondozását, a patáját, a szerszámokat, azok funkcióit, a nyeret. Mi van a ló patáján? Elmondjuk, miért kell patkolni a lovat és hogy hívják azt, aki ezt a munkát végzi. Most mi is kovácsok leszünk, bal tenyerünk lesz a ló patája, jobb kezünk a kalapács. Játsszuk el, hogy patkolunk, közben mondogassuk a „Kipp, kopp kalapács...” mondókát. Megfigyeljük a ló mozgását. Láttatok már	Látogatás gazdaságba vagy parasztudvarba. Az ott élő állatok megfigyelése. Milyenek a külső jegyeik, jellemző tulajdonságaik? A ló, a sertés, a szarvasmarha, a kecske, juh összehasonlítása. Mi a hasonlóság, mi a különbség? Utánozzuk a hangjukat. Mit esznek? Melyik állatnak, mi a fő tápláléka? Megnevezzük az állatok „családtagjait”. Ki gondozza ezeket? Hol élnek? Ki vagyok én? „Ki az én anyukám, apukám” 6. sz. játék. Legelnie kell az állatoknak, most mi leszünk az állatok, akik legelni mennek. Megnevezzük az állatok csoportjait: ménes, gulya, konda, kecskenyáj. A gondozóikat: csikós, gulyás (tavasztól őszig a legelőn levő marhákat tereli), csordás (a legelőről naponta hazatérő marhákat tereli), kanászt. Eléneklek a „Megismerni a kanászt” népdalt. „Legelni megyünk” 7.sz. játék.

Tevékenységek	táplálkozása, a legelő fontossága. Miben segít az embernek a ló? „Gyi paci, paripa ...” mondóka. „Lovacsikázás” 2. sz. játék. A tehén miért hasznos nekünk, mit ad az embernek? Menjünk, igyunk egy pohár tejet! Ha lehetőség adódik, a gyerekek próbálják ki a lovas kocsikázást.	lovat ügetni, vágózni? Elmondjuk, mi a kettő közötti különbség (ügetés lassúbb, vágózás gyorsabb). Megnevezzük a ló „családtagjait”: mén (hím), kanca (nőstény), csikó (kicsinye). Most mi lovak leszünk. „Lóverseny” 4. sz. játék. Utána megfigyeljük, milyenek a tehenek. Elmondjuk Móricz Zsigmond: „A török és a tehenek” c. versét. A szánk jobbra-balra húzogatásával utánózzuk, hogyan kérődznek. „Beszéljünk” úgy, mint a tehenek. Tudod, hogy ő adja a tejet? Megnevezzük a tehén „családtagjait”: bika (hím), tehén (nőstény), borjú (kicsinye). Mondok egy szólást: „Bámul, mint borjú az új kapura.” Szerintetek ez mit jelent? Elmesélem, hogy csoportosan mennek ki a legelőre, van egy vezér, amelynek kolomp van a nyakán. A tehénpásztornak egy vagy több terelőkutya segít, hogy a tehenek ne kószáljanak el. Játsszuk el: „Tereld össze” 5. sz. játék. Látok egy ólat. Nézzük meg, ki lakik benne? Ismertek olyan mesét, ami malackáról szól (A három kismalac, A kismalac és a	Ezt követi a „Légyfogó” 8. sz. játék Beszélgetünk az ember és az állatok kapcsolatáról. Mit adnak az állatok az embernek: élelem, védelem, használati tárgyak, szórakozás, sport. Az ember és az állat érzelmi kapcsolata. Segítés, szeretet, ragaszkodás. Mondjuk el a „Paripám csodaszép...” c. verset. Eléneklek a „Volt nekem egy kecském ...” c. dalt. Ismertek verset, éneket, mondókat valamelyik állatról? Mondjuk el. Kóstoljunk meg egy kis tehéntejet, kecsketejet, érzékeljük, hogy van különbség. Kóstoljunk meg sajtokat is. Kinek, melyik ízlett jobban? Ha lehetőség adódik, a gyerekek próbálják ki a lovaglást vagy a lovas kocsikázást.
-----------------------------	--	---	---

Tevékenységek		farkasok, Mazsola)? Kire mondjuk azt, hogy úgy eszik, mint a disznó? Milyen a teste, a lába? Miben különbözik a lótól és a szarvasmarhától? Nevezzük meg a „sertéscsalád” tagjait: kan (hím), koca (nőstény), malac (kicsinye). Szeretnétek énekelni róla? (<i>Egy kis malac</i>). Mondjunk mondókákat: „<i>Ez a malac ...</i>”. Etessük meg őket egy kis kukoricával. Simogassuk meg. Ha lehetőség adódik, a gyerekek próbálják ki a lovaglást vagy a lovas kocsikázást.)	
-----------------------------	--	--	--

6.3.1. Játékörletek a „A juhásznak jól megy dolga” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Legeltetés”

A gyerekek olyan állattá változnak, amilyen a képükön van. Ha az óvónő elkiáltja magát: „Lovak!” – a lovak kiszaladnak a legelőre. Közben utánozzák a ló hangját, mozgását. Ha azt kiáltja az óvónő: „Tehenek!” – a tehenek szaladnak ki a legelőre, szintén utánozva a tehén hangját, mozgását. Ilyenkor a lovaknak vissza kell szaladniuk az istállóba. Ez így folytatódik egymást váltva a legelőn.

2. sz. játék: „Lovacskázás”

A gyerekek párt keresnek maguknak (mindegyiküknek ott van az ugráló kötél) és a párok egymás mögé állnak. Az első gyerek a hóna alatt hátra adja a kötél két végét, amelyet a párja fog meg. Az elől álló gyerek a ló, mögötte a gazdája, ő az irányító. A lovacskának mindig abba az irányba kell mennie, amerről a jelzést kapja. Ha jobb oldalra akar menni, akkor a jobb oldali kötelet húzza, ha balra, a baloldalt, ha egyenesen, akkor nem ad jelzést. Egy idő után szerepet cserélnek.

3. sz. játék: „Ismerj meg a szagomról”!

A gyerekeket két csoportra osztjuk. Mind a két csoportban vannak lovak, szarvasmarhák, disznók; az azonos „állatokat” azonos illattal jelöljük meg. A gyerekek nem tudják, melyik állat milyen illatot kap. Keressék meg egymást a lovak, a tehenek és a disznók szaglás alapján.

4. sz. játék: „Lóverseny”

Minden gyerek álljon egy vonalba, és ha az óvónő azt kiáltja, „Vágta!”, a lovaknak a kijelölt célig kell gyorsan elfutni. Ha azt kiáltja „Ügetés!”, akkor futás közben a jobb láb mindig elől van és úgy szökdelve ügetéssel szaladjanak a megadott célba. Minden esetben megállapítjuk, ki ért legelőször a célba.

5. sz. játék: „Tereld össze”

A gyerekek most három csoportot alkotnak (tehenekké, pásztorrá és pásztorkutyává változnak) és a tehénpásztor kihajtja a csordát a legelőre. Baktatnak a tehenek a vezér után, akinek a nyakában van a kolomp. Mikor kiérnek a legelőre, minden tehén szétszéled, a tehénpásztor lepihen. A tehénpásztor figyel a teheneit és mikor látja, hogy nagyon szétszélednek, messzire mennek, szól a kutyájának, „Tereld össze!”. A kutya ugatva tereli össze az állatokat, akik ilyenkor összeszaladnak.

6. sz. játék: „Ki az én anyukám, apukám”

A gyerekek képeket kapnak különböző állatokról és kicsinyeikről. Keressétek meg a családokat, ha összehajtogatjátok, álljatok meg és öleljétek meg egymást.

7. sz. játék: „Legelni megyünk”

A gyerekek közül kiválasztunk egy csikóst, egy csordást, egy kanászt, a többi gyerek az állatokat személyesítik meg mozgással és hanggal. Az állatgondozó ennek alapján kiválasztja, melyik állatot viszi ő a legelőre.

8. sz. játék: „Légyfogó”

Egy gyerek leül, ő a tehén, úgy tesz, mintha legelne. 5–6 légy állandóan körülötte zümmög, röpköd. Hol a hátára, hol a nyakára szállnak, vagyis megérintik. A tehén próbálja a kezével valamelyiket elkapni, ha sikerül cserélnek.

6. 4. FOGLALKOZÁSI TERV – Talaj alatt és talaj felett

A program megnevezése: Mindenkire szükségünk van
A foglalkozás megnevezése: Talaj alatt és talaj felett
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Örüljenek, ha felfedeznek valami újat. Osszák meg élményeiket társaikkal. Vegyenek részt a közös tevékenységekben, segítsék, hogy a közösség eredményes legyen a végzett tevékenységben. A társaikra figyeljenek, legyenek előzékenyek. Figyeljék meg az új környezetet és érzékeljék annak a hangulatát. Körültekintően viselkedjenek az új környezetben. Biztassák egymást az újdonságok felfedezésére. A témában kiemelkedő ismeretekkel rendelkező gyermek legyen a segítő példa a többiek előtt. A fenntarthatóság szemléletének megalapozása pozitív érzelmek keltésével, a mező virágainak, az állatok szépségének megmutatásával. Értsék meg, hogy minden élőlénynek szerepe van a természetben, érezzék a természet folytonosságát.

Értelmi képességek fejlesztése: Szerezzen tapasztalatot a rész és egész viszonyában. Sorszámnevek alkalmazásának gyakorlása. Halmazok bontása részhalmazokká az állatok csoportosításával. Képezzen halmazokat tulajdonságok, külső jegyek alapján. Emlékezetfejlesztés naplóírással – mi történt ma? A gyerekek elmondják élményeiket, melyet az óvónő feljegyez, hozzáfűzi a gyerekek által készített alkotásokat – ez lesz a „mi naplónk”. Az időbeli tájékozódás fejlesztése a történetek egymásutániségének felidézésével. Tapasztalja meg, hogy a talaj alatt is vannak élőlények. Ismerkedjen az állatok tulajdonságaival, szokásaival, jellegzetességével, az állatvilág sokféleségével. Ismerje meg a fejlődés folyamatát egy-egy állatnál. A fenntarthatóság szemléletének megalapozása a természet szeretetével.

Nyelvi képességek fejlesztése: A hangutánzó szavakat élvezettel és jól alkalmazzák. Anyanyelvi játékok az állatokkal kapcsolatban. Szóláncok alkotása. Ellentétpárok kitalálása. Folytatásos történet írása.

Testi képességek fejlesztése: Legyenek képesek a kitartó mozgásra. A séta, gyaloglás távolságának és ütemének emelésével az állóképesség növelése. Bátran mozogjanak a természetes talajon. Mozgáskoordináció fejlesztése a különböző járásnemekkel, a futással. Egyensúlyérzék erősítése az eszközökkel való járással, az egyensúlyozó gyakorlatokkal

<i>Korcsoport</i>	<i>3–4 éves gyermekek részére</i>	<i>4–5 éves gyermekek részére</i>	<i>5–7 éves gyermekek részére</i>
<i>Munkaformák</i>	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni, páros	frontális, egyéni, páros
<i>Módszerek</i>	magyarázat, beszélgetés, tevékenység, játék	felfedezés, beszélgetés, játék, kooperatív tanulás	megfigyelés, problémamegoldás, játék, beszélgetés
<i>Eszközök</i>	nagyító, rovarhatározók	nagyító, rovarhatározók	sodrófa, nagyító, rovarhatározók

Korcsoport	3–4 éves gyermekek	4–5 éves gyermekek	5–7 éves gyermekek
Tevékenységek	Most nagyon izgalmas helyen vagyunk, ez a szántó. Nézzetek körül! Van egy nagy terület, a szélén fűvel, fákkal, bokrokkal. Ez nagyon érdekes, mert mindenhol lakhat valaki. Keressük meg őket! Óvatosan sétáljunk a nagy sík területen. Biztos itt is él valaki. Fedezzük fel, kik jártak itt, vagy még mindig itt vannak? Mit látsz? Lyukakat, földkupacokat, ezeket így is látjuk, de lehet, hogy más is van itt? Alakítsunk egy nagy kört. Mindenki vegye elő a nagyítóját, hasaljunk le és nézzük meg, mozog-e valami a talajon, amit nem láttunk állva, szabad szemmel. Mit látsz? Én látok hangyákat. A rovarmegfigyelőbe helyezünk egy-két hangyát, egy másikba egy más rovar, amit ott találunk. A nagyító alatt jól megfigyelhetők. Összehasonlítjuk, melyik a kisebb, nagyobb, megszámoljuk hány lábuk van, milyen a mozgásuk. Beszélünk arról, hogy mi az orrunkkal, a	Tartsunk kupaktanácsot. Szerintetek kik élhetnek ezen a területen? Nézzünk körül, mi van itt, mit láttok? Egy nagy szántóföld ahol termelnek, a szélén fák, bokrok, vannak. Szerintetek laknak is itt? Ki lakhat itt? Emlékeztet a „Vityilló” c. mesére. Kik laktak ott? Szerintem itt is vannak olyan állatok, mint a mesében. Ti mit gondoltok, milyen állatot találunk biztosan? Sorolják az állatokat, és egyezzünk meg, melyik csapat mit keres. Legyen pók-, hangya- és tücsökkereső csoport. Nézelődjete, és ha találtok valamit, vagy halljátok a hangját, szóljatok. Lehet egymásnak segíteni, ha előbb veszte észre olyan állatot, amit a másik csapat keres. Beszámolnak a látottakról és megmutatják a csapatok egymásnak, hol, mit találtak. Mit csinálnak az állatok? Ki fél a póktól, ki az, aki nem fél, csak nem szereti, és ki szereti? Miért? – mondják el az érzéseiket.	Tudjátok, hol vagyunk? Ezt a területet úgy nevezzük, hogy szántóföld. Ha körülnéztek, van olyan hely, ahol különböző növényeket termesztnek, és van olyan, amin nem, mert az a föld pihen. Mi is pihenünk le és beszéljük meg, mi történhet itt. Mit termesztnek? Sorolják fel, amit ismernek és nevezzük meg, amit nem tudnak. Szerintetek itt csak növények vannak? Keressük meg, milyen élőlényeket találunk a növényeken kívül. Felfedező körút, önálló felfedezés. Amit látunk, találunk a rovarfigyelőbe tesszük, de megjegyezzük, hol találtuk, hogy ugyan ott tudjuk majd elengedni. Megfigyeljük külső jellemzőiket, összehasonlításokat végzünk, amit nem ismerünk, a rovarhatározó könyvünkben (pl.: Rovarkalauz) megpróbáljuk beazonosítani. Minden esetben hallgassuk meg a gyerekek ismereteit. Keressünk olyan helyeket, ahova elbújhatnak

Tevékenységek	hangya a csápjával érzi az illatokat. Utánozzuk az ujjainkkal a csápját, és annak mozgását. Óvatosan elengedjük a megfigyelt rovarokat, ugyanott, ahol befogtuk azokat. Ennek fontosságát mindig hangsúlyozzuk a gyerekek! Hova mennek? Elmondjuk azt is, hogy a hangyák sokan laknak együtt, a lakásukat hangyabolynak nevezzük. Oda gyűjtenek táplálékot a kicsinyeinek. Illatot hagynak arra, amerre járnak, hogy majd haza találjanak, és a többi hangya is rátaláljon az élelemre. Mit eszik a hangya? <i>Eleséggyűjtés. 1. sz. játék</i> Amikor minden „hangya” letette az élelmet a bolynál, megnézzük mi minden gyűlt össze. Megállapítjuk, hogy a hangya sok mindennel táplálkozik. Elhullott rovarokkal, gyümölcszel, ahol ételmaradékot, kenyérmorzsát talál, azt is megeszi. Elénekeljük Gryllus Vilmos: „<i>Kenyérmorzsát visz a hangya</i>” c. dalát. Hogy találnak haza? „<i>Hangyaösvény</i>” 2. sz. játék. Sétáljunk el a szántó szélére a fákhoz és	Erősítsük meg a pozitív érzelmeket, mondjuk el, milyen ügyesen szövi a hálóját. Nagyítóval vizsgáljunk meg egy-két pókot is. Beszéljünk arról, miért sző hálót. „<i>A pók zsákmánya</i>” 3. sz. játék. A gyerekek alkossanak tápláléklánc-sort, beszélgessünk a mi, mit eszik témáról. A hangyakeresők beszámolnak, mit láttak. Hol élnek, a hangyaboly fogalma. A hangyák járatokat építenek, ezzel fellazítják a talajt, szellőzik a föld. Láttatok-e valamilyen földbuckát, lyukat? Beszélünk a vakond életéről. Sötétben van a föld alatt, ott járatokat készít, nem lát, de nagyon jól hall, ez segíti a tájékozásban is. „<i>A vakond közlekedik</i>” 4. sz. játék. Van egy állat, amely nagyon szeret itt élni. Mindent megeszik, a magokat, füveket, bogyókat, megrágja a kukoricát, a répát, a burgonyát. Rokona a házakban is előfordul egérnek. Úgy hívják, mezei pocok. Menjünk, nézzük meg a terméseket, keressük a nyomát. Közben találhatunk más nyomokat, más érdekességet.	az állatok. Mi az a lyuk, minek a helye lehet? Az ürge. Növényeket esznek, de a földön talált madárfészkeket is kifosztják. Nem látjuk, mert bebújik a földbe. Elmondjuk Petőfi Sándor: „<i>Arany Lacinak</i>” c. versét. Mit gondoltok? Mi lesz azokkal az állatokkal, amelyeknek a búvóhelye a talajban van, ha a földet művelik, felszántják? Mit csinálnak, mikor szántanak? Mire jó a szántás? Nagyon hasznos dolog, de az állatok veszélyben vannak. Menjünk ki az útra és nézzük meg a letaposott növényeket, eltaposott állatokat. Nézzük meg őket a nagyítóval, vajon hogy pusztult el. Látunk egy hernyót vagy egy lepkét. Énekeljünk: „<i>Lepke, lepke ...</i>” Hol vannak a lepkék? Meséljük el a lepke születését: pete - hernyó - báb - lepke - pete. Meghallgatjuk a tücsök hangját. Keressük, melyik irányból jön a hang. „<i>TücsökHzene</i>” 5. sz. játék A szántóföld fölött vadászik egy egerészölyv. Felül a T fára, onnan lesi az áldozatokat. Szereti a rovarokat, a pockot, a gyíkot, a madárfiókákat.
-----------------------------	---	--	--

Tevékenységek	bokrokhoz. Itt egy csiga. Énekeljünk neki! „Csiga, biga ...” Látod a fején azt, ami olyan, mint a szarvacska, az a két szemének a nyele, alatta pedig két kis érzékelő tapogató látható, ami hasonló feladatot lát el, mint a hangya csápja. Hogy megy tovább? Figyeljük meg! Mit eszik a csiga? Növényevő. Keresgéljünk, de óvatosan! Találunk katicabogarat. Melyik ének jut eszedbe? Mit csinál most a katica? Eszik. Beszélgessünk arról, hogy mit eszik. Milyen színű, hány pettye van? Mondok egy találós kérdést: „Éjjel nappal hálót szövik, és azon át föl-le jövök. Mi az? Keressünk pókot. Figyeljük meg a hálóját, ha mód van rá, akkor, azt is ahogy szövi. Tudod, mire használja a hálóját? Beszélünk arról, hogy ezzel fogja meg az eleségét. Láttál már máshol is pókot? Beszéljünk arról milyen hasznosak. A gyerekek mondják el élményeiket, tapasztalataikat, ismereteiket.		„Bújj el” 6. sz. játék
-----------------------------	--	--	-------------------------------

6.4.1. Játékörök „A talaj alatt és talaj felett” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Eleséggyűjtés”

Kijelölünk egy „hangyabolyt”. Ide gyűjtenek a hangyák eleséget. Ti lesztek most a hangyák. Mindenki nézzen körül, és amit talál, és megtetszik, az lesz az elesége. Vigye mindenki a hangyabolyhoz. A gyerekek a hangyák, fejük felett viszik a talált eleséget. A hangyabolyban ledobják és megpihennek.

2. sz. játék: „Hangyaösvény”

Az óvodapedagógus erős illattal beken egy madzagot több méter hosszan, amit ezt követően szabálytalanul elhelyez a föven. (Ha fel tudunk készülni, vigyünk magunkkal illóolajat, s ezzel itassuk át a spárgát, de bedörzsölésre megfelel a természetben is fellelhető bármely erős illatú növény is). A játékos(ok) feladata, hogy bekötött szemmel, térden szagolgatva jussanak a madzag végére.

3. sz. játék: „Most bekaplak”

Csináljunk pókhálót! A gyerekek körbeállnak, és megfogják a fonalat, majd keresztbe megszöjűk a hálót. Egy játékosnak úgy kell a pókháló alatt bújni, hogy ne érjen hozzá, mert akkor elkapja a pók. A „Nézz a lábad elé” foglalkozásnál is megtalálható a játék.

4. sz. játék: „A vakond közlekedik”

Tegyünk le két árat párhuzamosan, és kössük be egy vállalkozó gyerek szemét. Menjen végig a két fa között. Kísérjük, de ne segítsünk.

5. sz. játék: „Tücsökzene”

A gyermekek körbeállnak. Az óvodapedagógus a rovar megnevezésével elindítja egy gyermeknél a hangutánzást. Az első gyerektől átveszi a mellette ülő, de ahol szünet van, ott a gyermek nem mondja ki, amit a társa elindított, csak a harmadik. Előtte a gyermekekkel tisztázzuk ezeket a szabályokat. Mezei tücsök hangja: cirip-cirip-szünet-cirip-cirip-szünet- ... ezért minden harmadik gyermeknek hallgatnia kell.

6. sz. játék: „Bújj el!”

Egy gyerek az egerészölyv, akit felemelünk, mi vagyunk a „T” fa. A többi gyerek az állat. Mikor elkiáltja az óvónő, Vigyázz! Jön az egerészölyv, a gyerekek elbújnak a magasabb fűbe, bokrokba. Akit megfogott, az a tápláléka.

A hangya és a pók feldolgozása a 4.3. foglalkozási tervnél is megtalálható.

6. 5. FOGLALKOZÁSI TERV – Gyepen mentem, gyepen jöttem

A program megnevezése: Mindenkire szükségünk van
A foglalkozás megnevezése: Gyepen mentem, gyepen jöttem.
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Keressenek megoldásokat arra, hogy ők miként tudnak segíteni a környezeten, hogyan tudják azt megóvni. Figyeljenek egymásra és az őket körülvevő felnőttekre. Érezzék meg, milyen védtelenek az állatok. Az együttérzés, a segítőkész viselkedés kialakítása. Elmélyülten, önállóan keressenek, kutassanak a természetben. Növeljék kitartásukat, önfegyelmüket. Mondják el, mit éreznek az állatok iránt, hogyan lehetne megóvni őket?

Értelmi képességek fejlesztése: Ismeretek bővülése a szántó állatainak megismerésével. Önálló gondolkodásra serkentés, a megfigyelésekből következtetések levonása, véleményalkotás. Fejlődjön analitikus és szintetizáló gondolkodásuk. Keressenek többféle megoldási lehetőséget a felmerülő problémákra. A figyelem fejlődése a környezet iránt. Vegyék észre, milyen veszélyek vannak a természetben, vonjanak le következtetéseket, rendszerezék ismereteiket. Ismerjék fel az élet körforgását, az élettani folyamatokat (születés-elmúlás), az ok-okozati összefüggéseket. Fedezzenek fel, rakjanak össze táplálékláncot. Ismerjék meg a helyszínen használt eszközök helyes használatát (távcső). Fedezzenek fel és tudják megnevezni a matematikai összefüggéseket, mint a nagyság, méret, forma, térbeli relációk, mennyiségek. Hasonlítsák össze a madarak szárnyát, melyik madaré kisebb, nagyobb bemutatásával.

Nyelvi képességek fejlesztése: A látottak és az élmények elbeszélése összefüggően. Az új szavak megismerése (túzok, fácán, fácánkakas, tojó, rejtőszín, mezsgye egerészölyv, ragadozómadár) és azok beépítése az élménybeszámolóba. Az élmény hangulatának érzékeltetése a beszédben, a kifejezőmódokban. Írjunk közösen egy „lexikont”, megfigyelések, elmondása és felnőtt általi feljegyzése. Mit tudunk az állatokról, növényekről. Egészítsük ki a róluk készült alkotásokkal.

Testi képességek fejlesztése: Érezzék a szabadban való a mozgás, gyaloglás örömét, fejlődjön állóképességük és erőnlétük a játékos gyakorlatokkal. Tudjanak tájékozódni a nagy térben, utasításra helyesen válasszák meg az irányt. A 4. sz. játéknál ismerjék fel a baloldaliságot. Az utánzásoknál törekedjenek a pontos mozdulatokra. Erőnlét fejlesztése a játékos gyakorlatokkal, a madarak mozgásának utánzásánál.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	frontális, egyéni,	frontális, egyéni
Módszerek	játék, magyarázat	megfigyelés, játék, felidézés, vizsgálódás	megfigyelés, bemutatás, magyarázat, vizsgálódás
Eszközök	szalma, fejdísz, kép	távcső	távcső

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Megmutatok egy képet, emlékeztek erre az állatra? Láttuk, amikor jöttünk, sétált a mezőn. Most mindenki kap egy szép fejdísz, rajta van a fácán képe. A fiúk a szép színes tollúak, a lányok a tojók, az ő tolluk barnás, szerényebb. Sétálgatunk szép nyugodtan, eszegetünk. Mit eszegetünk? Rovarokat, magokat keresünk. Visszamegyünk a fészkünkbe? Hol a fészkünk? Most építjük a magas fűbe, vagy a gabonába. Mi kell a fészekhez? – növényi szálak. A fácán a földön fészkel, magas fűben, bozótban. Összeszedünk lehullott növényeket és megépítjük a fészkünket. Hallod ezt a hangot? Ki ő? Azt mondja ”kár, kár”. Ő is szeret itt lenni. Ki mondja meg a nevét? Milyen a színe, a csőre. Láttad már máshol is? Szerinted melyik madár tud jobban repülni? Melyik repül magasabban? Kinek szebb a tolla? Te mi lennél fácán, vagy varjú?	Figyeld meg a madarakat! Milyen madarat láttunk az út szélén? Vedd elő a távcsövedet, nézz körül, mi van körülöttünk. Nézz körül a földön is, menj be a fű közé, de lépj óvatosan! Emlékszel arra a madárra, amelyiknek színes tolla, hosszú farka volt, a mezsgye szélén láttuk, amikor ide tartottunk? Méltóságteljesen sétál, de felrebbent, amikor észrevett bennünket. Nevezzük meg: fácán. Elmondjuk, hogy a fácánapát fácánkakasnak nevezzük, neki vannak színes tollai, mert a fácán mamának akar tetszeni. A mamát tojónak hívják. Mit gondoltok miért? Elmeséljük, hogy a tojónak a tollruhája nem feltűnő színű, hasonló a föld színéhez, így el tud rejtőzni, rejtő színű a ruhája, amikor a fészken ül, és költi a tojásokat. Nézz körül, de óvatosan, lehet, hogy találunk fészket, vagy elhullajtott tollat. Ha találunk tollat, nagyítóval megvizsgáljuk. A fácán a földre készíti a fészket magas fűvű réteken, gabonátlákbán. Éjszakára felül a fára, így védekezik, hogy egy ragadozó állat	Ma a világ egyik legnagyobb testű repülő madarát, a tűzokot fogjuk megnézni a Dévaványai Tűzokrezervátumban. Fokozottan védett madár. Mit gondoltok, mi az, hogy védett és az, hogy fokozottan védett? Nézzétek meg, mekkora, milyen a színe, hogy mozog, mit gondoltok, mit eszik? Vajon, miért vannak itt a telepen? Megkérjük a gondozóját, meséljen nekünk a tűzokról. Hallgasd meg a hangját! Figyeld, hogy illegeti magát! Most menjünk a szántóra és nézzük meg, milyen állatokkal találkozhatunk. Vedd elő a távcsövedet, és jól nézz körül! Figyelj, a fű között is lehet valami. Keresd a fácánt. Milyen a tolla, honnan ismered meg. A színes a fiú vagy lány? A fácánapát fácánkakasnak nevezzük, neki vannak színes tollai, mert a fácánmamának akar tetszeni. A tojó tollruhája nem feltűnő, a föld színéhez

Tevékenységek		meg ne egye. Ezen a vidéken van fácán, azért jöttünk ide. Szerinted miért szeret itt élni a fácán? Tudod, mit eszik? Van itt neki elég tápláléka? Most ti fácánok lesztek, üljetek le a magas fűbe a fészkekbe, és figyeljétek a szántó hangjait, zaját. Meséljétek el, mit hallottatok! Milyen irányból, mutassátok a karotokkal! Mire figyel a fácán, miközben a fészében üldögél? Mit keres, amikor sétál? Madárhangok. Nézz föl, látunk madarakat? Szeret itt repkedni a vetési varjú. A varjú sok mindennel táplálkozik. A szántásokban a magok. Megeszi a magokat, de a különböző bogarakat, férgeket is jóízűen fogyasztja. A varjak összetartóak, általában sokan vannak együtt, kisebb-nagyobb csapatokban portyáznak. „Tojásrablás” 1. sz. játék. A szántók, mezők madara a mezei pacsirta is. Ismeritek azt a szólást, hogy úgy énekel, mint a pacsirta? Kire mondják ezt? Elmondom nektek. Ki ismer olyan madarat, amelyik azért jár	hasznoló, így el tud rejtőzni, rejtő színű a ruhája, amikor a fészken ül és költi a tojásokat. Keresgéljél, nézelődjél! Figyelj, mert a fácán a földre rakja a fészket! Építsünk mi is fészket! Ülünk bele és figyeljünk! Egyedül vagyunk, mert a madarak magányosan kotlanak. Vannak mások is itt? Nézz körül, a magasba is. Milyen madarak élnek még itt, ahol a fácán is? Látod azt a madarat, aminek olyan kampós csőre van? Az egy ragadozó.. Mit gondoltok, miért hívják ragadozónak? Próbáljuk összerakni, melyik állatnak, mi a tápláléka. Ismersz még olyan madarat, ami veszélyes a kis állatokra? A szántók, mezők madara a mezei pacsirta is. Ismeritek azt a mondást, hogy úgy énekel, mint egy pacsirta? Mit gondoltok? Kire mondják ezt? Mit gondoltok, miért énekelnek a madarak? Elmondom nektek. Elmondjuk azt is, hogy a talajon fészkelő madarakra milyen veszélyt jelent a
-----------------------------	--	---	---

Tevékenységek		ide, hogy a kistrágcsálókát is megegye?	kaszálás. „Kaszálás” 2. sz. játék. Leülünk és eljátsszuk a „Barátkozás” 3. sz. játékot
----------------------	--	---	---

6.5.1. Játékörletek a „Gyepen mentem, gyepen jöttem” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Tojásrablás”

A gyerekek lesznek a madarak. Kiválasztunk közülük a gyermeklétszámtól függően két-három varjút. Minden gyereknek adunk egy kanalat, amelybe egy „tojást” helyeznek el. A varjaknak adunk egy szatyrot, amibe begyűjtik a megszerzett „tojásokat”. Feladat: a madarak a tojásokkal szaladnak a varjak elöl, hogy azok ne tudják megszerezni azokat. Szabály, hogy a kanálból kiesett tojásokat senki nem veheti fel, az már „összetört”. Az a „madár” az ügyes, aki megmenti a tojást, illetve az a „varjú”, aki minél több tojást gyűjt adott idő alatt.

2. sz. játék: „Kaszálás”

A kaszálás utánzása – karok mozgatása, mintha kaszát tartanánk a kezünkben. A mozdulat gyakorlása. A gyerekek két csoportban helyezkednek el, az egyik csapat a kaszálókat, a másik az állatokat személyesíti meg. A kaszálók egymás mellé állnak, hogy megkezdjék a munkát. Az állatok ugrálnak a szántón a magas növényzet között, nem látszódnak. A kaszálás elkezdődik, de nem tudnak az állatok elmenekülni, mert egyszerre jönnek az éles kaszapengék. Álljunk meg. Mi történik az állatokkal? Hogyan lehetne másképp csinálni? Kaszáljunk egy sorban, így az állatoknak van lehetőségük, hogy elmeneküljenek, a szántót szegélyező erdősávra, gyepsávra.

3. sz. játék: „Barátkozás”

Leülünk körbe, szorosan egymás mellé, csak az óvónő bal oldalán van üres hely. Mindenki választ magának egy-egy madárnevet, amivé változni szeretne. A gyerekeknek meg kell jegyezniük, milyen madárnevek hangzottak el. Amikor már mindenki választott, az óvónő kezdi a játékot, azt mondja: „Üres egy hely mellettem, Varjú gyere ide!” A varjú feláll és odaül az üres helyre. Most a varjú helye üresedett meg és annak kell hívnia maga mellé egy másik madarat, akinek az üres hely a bal oldalára esik. Így folytatódik tovább a játék.

6.5.2. Élmények

Napraforgó Óvoda, Bp. XVIII. kerület

Napraforgó Óvoda, Bp. XVIII. kerület

Ligeti Óvoda, Nyíregyháza

Fülemüle Óvoda, Tiszavasvár

„Zöld ovi” Óvoda, Bp. XX. Kerület

7. PROGRAM ÚRLAP – Gazdaságban, gazdagságban

1. A program megnevezése: Gazdaságban, gazdagságban

2. Melyik évszak (ok)hoz kötött: tavasztól–késő őszig

3. Mely korosztálynak szól: 3–7 éves

4. A program helyszíne (tájegység, település): Az ültetvények

5. A program kapacitásadatai:

A foglalkozások száma:

3–4 éves gyermek részére 6 x 30 perc (maximum)

4–5 éves gyermek részére 6 x 30 perc (maximum)

5–7 éves gyermek részére 9 x 40 perc (maximum)

6. „Gazdaságban, gazdagságban” program foglalkozásainak felsorolása:

1. *A gyümölcsösben járunk*
2. *Beültettem kiskertemet*
3. *A négy lábúak*
4. *A baromfiudvar lakói*
5. *Kelep és társai*

7. „Gazdaságban, gazdagságban” program nevelési célja: Célunk, hogy ismerjék meg a fenntartható gazdálkodást a gyümölcsösökben, és az állattartásban. Tapasztalják meg a növények telepítését, gondozását. Érezzék meg, miért fontos a gyümölcsfák ültetése, a meglévő fák gondozása, megőrzése. Ismerjék meg a környezetükben élő növényeket, állatokat, az ember szerepét a fajok megőrzésében. Lehetőséget biztosítunk a termések összehasonlítására, ízlelésére, leszedésére, felhasználásának megtapasztalására. Figyeljék meg a háztájiban élő állatokat, szürke és egyéb marhafajtákat, sertést, nyulat és a különböző baromfikat. Ismerjék meg testfelépítésüket, táplálkozásukat, „családtagjaikat”. Lássák a lakhelyüket, az egyes állat helyét a gazdaságban. Adjuk át, a „szeretlek és vigyázok rád” érzést. Alakuljon ki a növény- és állattartással kapcsolatos felelősségtudat. Éreztessük meg, hogy a természetben minden élőlényre szükség van és azok megfelelő életfeltételeinek megtartására az embereknek törekedniük kell, mert ettől függ a mi életünk és egészségünk is. Ismerjék meg, milyen mezőgazdasági munkák folynak, és abban szerezzenek tapasztalatot. Mutassuk meg az emberi munka eredményességét a termő fákkal, a leszedett gyümölcsökkel. Alakuljon ki bennük a tisztelet a termőföld iránt, ismerjék meg azokat a gépeket, melyek segítik az ember munkáját. Szerezzenek tapasztalatot a kártevők elleni védekezésben. Tudjanak arról, hogy vegyszer nélkül is védekezhünk és ezt az ismeretet adják tovább. Ismerjék meg a háztáji gazdálkodás hasznát, és ahol erre lehetőség van, ott a régi magyar gyümölcsfajtákat. Védjék azokat a madarakat, amelyek itt élnek.

8. A „Gazdaságban, gazdagságban” program, foglalkozásokra lebontott menete.

Napok	<i>Foglalkozások felsorolása, egymásutániséga</i>
1. nap	
Délelőtti 1	A gyümölcsösben járunk.
Délelőtti 2	Beültettem kiskertemet ...
Délután 3	Feldolgozás
2. nap	
Délelőtti 1	A négylábúak
Délelőtti 2	A baromfiudvar lakói
Délután 3	Feldolgozás
3. nap	
Délelőtti 1	Kelep és társai
Délelőtti 2	Önálló tervezés
Délután 3	Feldolgozás

9. A program felépítésének bemutatása, foglalkozások egymásra épülésének indoklása: A gyümölcsösben tett kirándulással a gyerekek megismerik az adott helyszínen található különböző gyümölcsfajtákat, azok gondozását, valamint terméseit. Tapasztalatot szereznek formájukról, színükről, megízlelik azokat. Lehetőség szerint vegyenek részt a munkálatokban is. Ismerjék meg a művelésben használt eszközöket. A gyerekek a háztáji gazdaságban testközelbe kerülnek a háziállatokkal, megismerik hasznukat, szerepüket az emberek életében. Tudatosítjuk az ember és állat közötti kapcsolat lényegét, hogyan szolgálja az ember érdekeit a háztáji állattartás, egyúttal azt is, hogyan tehetjük az állatokat „boldoggá” a megfelelő életkörülményeik biztosításával. Ismerkednek olyan állatokkal, amelyeket nem az ember gondoz, de jelen vannak a gazdaságban.

7.1. FOGLALKOZÁSI TERV – A gyümölcsösben járunk

A program megnevezése: Gazdaságban, gazdagságban
A foglalkozás megnevezése: A gyümölcsösben járunk.
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Vegyék észre a kert szépségét, a virágokat, a gyümölcsfákat, azok évszak szerinti változásait. Tapasztalják meg a munka eredményességét és ennek végeredményét, a termést. Mutassuk meg a fa tulajdonságait: gyümölcsöt ad, árnyékot nyújt, táplálék a rovaroknak és fészkelési lehetőség a madaraknak. Érezzék át, hogy a gyümölcsösök gondoskodást igényelnek, lehetőség szerint figyeljenek meg egy-egy munkafolyamatot. Vigyázzanak a fákra, úgy közlekedjenek, hogy ne sértsék meg az ágakat, a termést. Legyenek képesek közös munkára, érezzék az együttes munka örömét. Osszák meg felfedezéseiket, tapasztalataikat a csoporttársaikkal. A munkában legyenek körültekintőek, törekedjenek a pontosságra, a baleset elkerülésére. Ha alkalmuk van gyümölcszedésre, óvatosan bánjanak a termés leszedésekor, nehogy sérüljön a következő évi termőrügy.

Értelmi képességek fejlesztése: A gyümölcsfák megfigyelésével a figyelem, a koncentrációképesség fejlesztése. Gyarapodjanak ismereteik a háztáji jellegű és a nagyüzemi termelés jellemzőivel. Tegyenek összehasonlításokat a látottakról. Tudatosítsuk, hogy a gyümölcsöknek többféle fajtája van. A gyerekek a gyümölcsöket több érzékszerven keresztül ismerjék meg: látás, tapintás, ízlelés, szaglás. Simogassák meg a fa kérgét, termését, vizsgálják meg a leveleiket is. Hasonlítsák össze a különböző fák formáját, magasságát, színét, a termés ízét, illatát. Hasonlítsák össze a rügyeket, a virágbimbót, a kinyílt virágot, a gyümölcskezdeményt, az érett és éretlen gyümölcsöt. Gyakorolják a színek árnyalatainak felismerését. Tudjanak csoportosítani megadott tulajdonság, illetve önálló szempont szerint. Végezzenek azonos tulajdonságok útján történő párosítást. Alkossanak halmazokat, tapasztalják meg a rész és egész fogalmát. Ismerjék meg a gyümölcsök felhasználásának lehetőségeit. Tudatosítsuk, hogy a gyümölcs az egészséges táplálkozás része.

Nyelvi képességek fejlesztése: A kommunikációs helyzetek megteremtésével fejlesztjük a kifejezőkészségüket, személyiségüket. Tudjanak szóban jellemzést adni az egyes gyümölcsökről: formája, íze, zamata, a fa formája, stb. Mondják el élményeiket, használják a megismert szavakat, mint a: rügy, rügyfakadás, termés, metszés, növényvédelem. Az érzékszervek által megtapasztalt élményeket fogalmazzák meg, a megismert kifejezéseket jól alkalmazzák. Az édes, savanyú mellé épüljön be a keserű, fanyar kifejezés. Szagoljanak szénát, szalmát, ismerkedjenek az állatok és az állattartás szagával. Tudatosítsuk, hogy nekünk embereknek is van szagunk, ezért tudja a kutya szagról is felismerni a gazdáját. Tudja hasonlítani az érzéseket, a látottakat. Érzéseit mimikával is fejezze ki.

Testi képességek fejlesztése: A testmozgás alkalmazkodjon a területhez. Úgy mozogjanak, hogy elkerüljék a baleseteket. Legyenek bátrak, ha van lehetőség, próbálják a fára mászást, ami fejleszti a mozgáskoordinációjukat. A gyümölcszedéssel a szem és láb koordinációja fejlődik.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni, csoportos	egyéni, páros, csoportos	csoportos, páros, egyéni
Módszerek	megfigyelés, játékos verseny	megbeszélés, megfigyelés, munka	megbeszélés, megfigyelés, vizsgálódás
Eszközök	kiskosár, autó,	karkötő, kosár	a gyermeklétszámnak megfelelő számú különböző színű gyümölcs papírból

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Ma elmegyünk egy nagy kertbe, sokkal nagyobb, mint az otthoni kertetek vagy az óvoda kertje. Sok olyan fát fogunk látni, aminek a gyümölcsét már ismeritek (alma, körte, szilva, ami éppen érik). Elénekeljük Gryllus Vilmos: „Alma, alma ...” c. dalát. Megérkeztünk, nézz jól körül, sétálgass a fák között, simogasd meg a fa kérgét, a levelét, nézd meg a gyümölcsét, vizsgáld meg, mi van a fa alatt. Válasszunk ki egy fát és menjünk oda. Álljuk körbe, jól nézzük meg! Magasabb nálunk, alacsonyabb? Felfelé nőnek az ágai vagy oldalra? Az ágai vastagok? Elbírnának téged? Milyen a levél színe, formája? Tapogassuk meg a törzsét, mit érzel, sima, rücskös? Van rajta már termés? Mit gondoltok, megehetjük a termését? Tudtok olyan dalt, vagy mondókát, ami a gyümölcsről szól? Mondjuk el! Halljátok ezt a hangot? Merről jön? Minek a hangja, madárdal? Gondoljátok, hogy járnak erre a fára madarak? Miért?	Séta a gyümölcsösben, nézz körül, figyeld meg, milyen gyümölcsfák vannak. Figyeled, hány fajta fa van itt? Mondj egy számot! Ha nem értesz egyet, indokold meg, sorold el, hogy még mit láttál. Döntsük el, számoljuk meg együtt. Soroljuk fel, milyen fák vannak? Miről tudjuk megkülönböztetni a fákat? Mit láttál, miben különböznek: a fák törzse, ága, levele, gyümölcse. Nevezzük meg a fákat. Szedjünk leveleket és gyümölcsöket. „Mi fán termett?” 5. sz. játék. „Tartsunk össze” 6. sz. játék. Nagyobb ez a kert, mint az óvoda udvara? Miben különbözik, miért más? Ezt a nagy kertet gyümölcsösnek vagy ültetvénynek nevezik.	Gyümölcsösben, más néven ültetvényen vagyunk. Nézzetek körül, ismerkedjetek. Eljátsszuk az „Idegenvezető” 7. sz. játékot. Mindenki választ egy gyümölcsöt, amit nagyon óvatosan leszedhet. Megmutatjuk, hogy mellette van már a következő évi termésrügy, ami ha letörik, nem lesz legközelebb gyümölcs. Alkossunk csoportokat, akik ugyanolyan szedtek, álljanak egymás mellé. Nevezzük meg a gyümölcsöket. Szállítsuk el mi is oda, ahol alaposan kezethetjük. Közösén megmossuk a gyümölcsöket is. Szépen elrendezzük a gyümölcsös tálban. Közben elmondom, hogy ismerek egy közmondást, melyik gyümölcsre ismertek rá? „Gyümölcs vagyok, édes vagyok, ha megértem piros vagyok. Télen elrejt jól a kamra, mi is volnék, ha nem...” (az alma). Most dúdolok egy dalt, melyik gyümölcsről szól? Felismeritek? „Körtéfa, körtéfa ...” (körte). Játsszuk el a dalos játékot! Ki tudna mondani találós kérdést az itt látható gyümölcsről, amiről

Tevékenységek	Eleségért. Megeszi rovarokat a fáról. Most menjünk el egy másik fához. Sétáljunk szép nyugodtan, és szívjuk be a gyümölcsfák illatát. Találjuk ki <i>”Mit rejt a kosár” 1. sz. játék.</i> Szedjük fel a fa alól a gyümölcsöket. Mindenkinek van egy kis kosara és abba szedjük bele a gyümölcsöt. Tegyük egy halomba és szállítsuk el – <i>Gyümölcsszállítás. 2. sz. játék.</i> Hova kerülnek a gyümölcsök? Sorolják fel az ötleteket <i>„Gyümölcsválogatás” 3. sz. játék.</i> Megmosunk alaposan néhány gyümölcsöt. Közben beszélünk arról, hogy aki egészséges szeretne maradni, sok gyümölcsöt eszik, de nagyon fontos, hogy mindig alaposan megmossuk és a kezünk is tiszta legyen. Ha nem tudunk kezet mosni, nem érintjük meg a kezünkkel azt, amit a szánkba teszünk. Mit gondoltok miért? Feldaraboljuk a gyümölcsöket, közben mondogatjuk, hogy felezzük, negyedeljük. A gyerekek mindegyikbe egy fogvájót szúrnak. <i>Mit eszel? 4. sz. játék.</i>	Fussunk el tíz fa mellett! Sokat kellene még futni, hogy a végére érjünk? Mit gondoltok? Kell gondozni ezeket a fákat? Beszélgetünk arról, kik dolgoznak itt, mi a munkájuk? Mi segíti a munkájukat? Beszélünk a gépekről, melyekkel dolgoznak, a metszésről. Mit gondoltok, mi történik, ha megérik a gyümölcs? Kik szedik le a gyümölcsöt? Hallottatok már a „Szedd magad mozgalmáról”? Hogyan szedik le a gyümölcsöt? És ami magasan van? A gyümölcszedés módjaival történő ismerkedés. Szedjük mi is gyümölcsöt! Megmutatjuk, hogy mellette van már a következő évi termésrügy, ami ha letörik, nem lesz legközelebb gyümölcs. Hova szállítják, amit leszednek? Szállítsuk el mi is oda, ahol alaposan kezet moshatunk. Közösen megmossuk a gyümölcsöket is. Közben elmondom, hogy ismerek egy	még nem hangzott el semmi? Meghallgatjuk a gyerekeket. Vágjuk ketté és belül is nézzük meg. Hámozzunk meg egy almát, körtét, kóstonjuk meg a héjakat. Nevezzük meg, mit eszünk. Ami a héj alatt van, hogyan nevezzük? A gyümölcs húsa, és legbelül, az a kis apró (a mag)? Megvizsgáljuk, hogy a magokat magház védi. Válasszatok ki egy-egy negyed almát, harapjatok bele, közben figyeljük, milyen hangot hallunk. Nevezzük meg. Serceg, roppan. Játsszuk el a <i>Csukd be a szemed, nyisd ki szád, adok bele falatkát! 8. sz. játékot.</i> Finom volt? Miért ízlett? Édes, ropogós, puha stb. Tudok egy népdalt, szerepel benne egy olyan gyümölcs, ami nem fán terem. Eldúdolom nektek. Milyen gyümölcsről szól? <i>„Ettem szőlőt most érik, most érik, most érik ...”</i> Mit gondoltok, miért hívják ezt népdalnak? Nézzük meg a szőlőültetvényeket. Mi a különbség pl. az almafa és a szőlő között? Összehasonlításokat teszünk visszaemlékezve az almafára. A fa és a szőlőtőke formája, levele, termése, magassága stb. Mesélünk arról, hogy a termést régen és most is a csősz védi, hogy el ne lopják. Eljátsszuk a <i>„Lipem, lopom a szőlőt ...”</i> dalos játékot.
-----------------------------	---	---	--

Tevékenységek		szólás-mondást: „<i>Naponta egy alma, az orvost távol tartja.</i>” Szerintetek ez mit jelent? Beszélünk arról, hogy aki egészséges szeretne maradni, sok gyümölcsöt eszik, de nagyon fontos, hogy mindig megmossuk alaposan és a kezünk is tiszta legyen. Ha nem tudunk kezet mosni, nem érintjük meg a kezünkkel azt, amit a szánkba teszünk. Mit gondoltok miért? Feldaraboljuk a gyümölcsöket, közben mondogatjuk, hogy felezzük, negyedeljük. Próbáljuk meg a tenyerünkben a fél, majd a negyed gyümölcsöt egészzé összerakni. A gyerekek mindegyikbe egy fogvájót szúrnak. Eljátsszuk a <i>Mit eszel? 4. sz. játékot</i>. Mit lehet készíteni a gyümölcsből? Mondják el a gyerekek az ötleteiket.	Beszélgetünk a szüretéről, mi is szüretelünk egy-egy fűrt szőlőt, amit magunkkal viszünk. (Egy későbbi foglalkozáson ízlelgetjük, mustot készítünk belőle.) Beszélünk a régi szüreti mulatságokról. Mi is mulassunk egyet, táncolunk az „<i>Ettem, szőlőt ...</i>” népdalra.
-----------------------------	--	---	---

7.1.2. Játékötletek a „Gyümölcsösben járunk” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Mit rejt a kosár?”

A kosárban a korábban leszedett almák és körték vannak. Nyúljatok bele! Jól tapogassátok meg, ismerkedjenek vele az ujjaitok. Alaposan megsimogattad? Minden részét érezted? Tudod már, hogy mi van a kezében? Sorban megnevezik. Letakarjuk a kosarat egy terítővel és egyenként minden gyerek újból választ egy gyümölcsöt a takaró alatt. Tapogasd meg jól. Melyik gyümölcsöt fogod? Az almát vagy a körtét? Állj ahhoz a fához, amelyikről szedted a gyümölcsöt.

2. sz. játék: „Gyümölcsszállítás”

A fiúk kis autókkal elszállítják gyümölcsöket a kijelölt helyre, a „válogatóba”. A lányok öntik a kosarakból az autóba. Ki ér hamarabb a gyümölccsel a válogatóba.

3. sz. játék: „Gyümölcsválogatás”

Két csoportot alakítunk. Egy nagyobb kosárban azonos számú alma és körte van. Mondókával kiszámoljuk ki lesz, aki az almát, és aki a körtét válogatja. A két csoport a halomból szétválogatja a gyümölcsöket. Az a csapat győz, amelyik hamarabb kiválogatja a gyümölcsöt. Megszámoljuk, kinek van több gyümölcse.

4. sz. játék: „Mit eszel?”

Mindenki csukja be a szemét, tesztek a szájába egy falat gyümölcsöt. Találd ki, mit eszel. Aki almát kapott álljon az alma halomhoz, aki körtét, a körte halomhoz. Ellenőrizzük, hogy helyesen döntöttek-e? Akinek nem sikerült, nyitott szemmel megismételjük a kóstolást. A megmaradt gyümölcsfalatkákból mindenki kedve szerint fogyaszthat.

5. sz. játék: Mi fán termett?

A kosárban a korábban leszedett almák és körték vannak. Nyúljatok be a kosárba. Jól tapogassátok meg, ismerkedjenek vele az ujjaitok. Alaposan megsimogattad? Minden részét érezted? Tudod már, hogy mi van a kezében? Sorban megnevezik. Letakarjuk a kosarat egy terítővel, és egyenként minden gyerek újból választ egy gyümölcsöt a takaró alatt. Tapogasd meg jól. Melyik gyümölcsöt fogod? Az almát, vagy a körtét? Keresd meg az előtted levő levelek közül, melyikhez illik a gyümölcsöd. Keresd meg a fáját, állj alá.

6. sz. játék: „Tartsunk össze”

Nézzétek meg a karkötőket és válasszatok egyet. Figyeljétek meg, milyen színe van és milyen gyümölcs képe van rajta. Húzzátok fel a bal kezetek csuklójára. Eljátsszuk az „*Ennek a kislánynak nem jutott párja ...*” kezdetű dalt, és a végén olyan párt választhatsz, akinek ugyanolyan gyümölcs van a karkötőjén, mint amilyen a tiédén van. A következő játéknál változtatunk a szabályon, azt szabad választani, akinek ugyanolyan színű, de más gyümölcs van a csuklóján. Végül más forma és más szín legyen a párod csuklóján.

7. sz. játék: „Idegenvezető”

Egy önként vállalkozó gyerek lesz az idegenvezető. Szerepe szerint egy kiválasztott gyümölcsfát kell bemutatnia a külső jellemzői alapján. Szeretném bemutatni a...fát, beszél róla. A hallgatóság, a gyerekek tehetnek fel kérdéseket. Az óvónő is kérdez a végén, amely olyan információkra vonatkozik, ami még nem hangzott el. Szeretne más is lenni idegenvezető, szeretne más fát bemutatni? Így folytatódik a játék néhányszor.

8. sz. játék: „Csukd be a szemed, nyisd ki szád, adok bele falatkát!” Mit adtam? – almahéj, körtehej, almamag, alma húsa, körte húsa. Milyen íze van? Fejezd ki az arcoddal, a többiek találják ki, milyen íze lehetett.

9. sz. játék: „Neked mi jut az eszedbe, ha azt mondom...”

A játékvezető megnevez egy gyümölcsöt, és a gyerekeknek azzal összefüggő kifejezéseket kell felsorolni, például: azt mondja „alma”. Erre válaszként lehet adni: piros, kerek stb., vagy azt mondja „körte”, a válasz lehet: sárga, fa, ennyivaló, gyümölcs stb.

7. 2. FOGLALKOZÁSI TERV – Beültetem kiskertemet

A program megnevezése: Gazdaságban, gazdagságban
A foglalkozás megnevezése: Beültetem kiskertemet
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Tudatosítani a termőföld értékét, a zöldségtermesztés fontosságát, amely egyik fő tápláléka az embereknek. Érezzék, hogy vigyázni kell a termőföldre, fent kell tartani azt az állapotot, hogy folyamatosan lehessen termelni. A emberi szükséglet kielégítése és a termőföld közötti kapcsolat megértetése. Érezzük a munka örömét, eredményességét a növények fejlődésével, a termés leszedésével. Lássák az emberi gondoskodás fontosságát. Vegyék észre, mi nem való oda, min lehetne változtatni. Legyen kedvük a munkába való bekapcsolódásra és ezt a kedvet őrizték meg a tevékenységek alatt. Ismerjék meg a növényekkel való foglalkozás fázisait. A munka hasznosságának, eredményének örömeire világítsunk rá. A közös munkákból, a feladatokból vegyenek részt koruknak, teherbírásuknak megfelelően és a munkavégzés közben alkalmazkodjanak egymáshoz. Ismerkedjenek egyszerűbb eszközökkel, azok funkcióival, tartsák be az eszközökkel való tevékenység szabályait.

Értelmi képességek fejlesztése: A talajok tulajdonságainak összehasonlítása a különböző kultúrájú növényeknél. Figyeljék meg az ültetés, termésbegyűjtés módjait. Hasonlítsák össze a növények formáját, méretét, mennyiségét, ízét, illatát, színét (saláta, káposzta, burgonya, répa stb.). Válogassák szét a terményeket a megadott szempontok alapján, segítve a tárolást, piacra szállítást. Ismerjék fel a növekedés fázisait, a gondozás folyamatát. Tudjanak elvonatkoztatni, sorrendet felállítani, hogyan lesz a magból kifejlett növény. Szerezzenek ismereteket a felhasználás, értékesítés lehetőségéről. Tudják, hol lehet megvásárolni, mit lehet készíteni belőle. Az ismereteiket használják fel, készítsenek salátákat. Dolgozzák fel az élményeket, tapasztalatokat napló formájában, élményrajzokkal kiegészítve. Gyakorolják a növények között a térben való mozgást, az adott kifejezésnek megfelelően: előtttem, mögöttem, mellettem, stb.

Nyelvi képességek fejlesztése: Tudják a különböző termények nevét (saláta, káposzta, burgonya, hagyma stb.) Mondják el növekedésüket, fejlődésüket a saját megfogalmazásukban. Idézzék fel élményeiket a beszámolóknál. A történet elmondásánál érezni lehessen az élmény minőségét az előadás módjából (hanglejtés, taglalás). Ismerkedjen meg új növényfajok, esetleg fajták (pl.: lilakáposzta, fejes káposzta, almafajták, cseresznyefajták stb.) neveivel, tudja azt a gyűjtőfogalom alá helyezni. Alkalmazza a megismert szavakat. Az élményrajzok alapján is tudja felidézni és elmondani a történeteket.

Testi képességek fejlesztése: Koncentráció a mozgásra, szem és láb koordinálása a növények közötti járkálásban. A finommozgás és a szem-kéz koordinációja munkavégzés közben (a tisztítási, aprítás műveleteknél). Erőnlét fejlesztése a gyűjtés során, a kosarak elvitele a megadott helyre.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, csoportos, önálló munka	frontális, csoportos, egyéni, páros	frontális, csoportos,
Módszerek	dramatikus játék, megfigyelés, válogatás	játék, megfigyelés, beszélgetés, vizsgálódás, azonosítás	megfigyelés, versenyjáték, felfedezés
Eszköz	piros tészta vagy fonal	képek, határozókönyv, termékek	zöldségek, kis zsák, lapát

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	„<i>Én kis kertet kerteltem ...</i>” ének. Mit ültettek ebbe a kertbe? Nézzünk körül. Nagyon vigyázzunk, nehogy valamit letaposunk! Látsz olyan fát, mint a gyümölcsösben? Melyik az? Mondjuk el a „<i>Piros alma ...</i>” mondókát. Itt is vannak gyümölcsfák, amit már ismerünk, megkóstoltuk a gyümölcsét. Szétnézzünk a konyhakertben, a gyerekek elmondják, mit látnak. Közelebbről is megvizsgálunk egy-egy zöldségféléket, megnevezzük a növényt és a részeit: a szárát, a virágát, a termését, egyet-egyet kihúzzunk, megnézzük a gyökerét is. Melyiket ismeritek? Hol láttátok már? Leveszünk egy paradicsomot, paprikát, salátát. Hasonlítsuk össze, milyen a színük, formájuk, illatuk, nagyságuk. Melyik ízlik a legjobban? Mit lehet ezekből készíteni? Mit gondoltok? Melyik állat szereti ezeket a	Elmegyünk egy háztáji gazdaságba, ahol növényeket termelnek. Nyisd ki jól a szemed és vizsgálgasd a kertet. Mit látsz? Sorold fel! Van olyan, amit ismersz? Mondd meg a nevét! Hol találkoztál már vele? Visszaemlékezünk a gyümölcsösre. A leszedett gyümölcsöt megmossuk, felszeleteljük és megesszük. Hallottátok már ezt a mondást: „<i>Naponta egy almát egyél, s többet doktorhoz se menjél!</i>” Miért jó, ha almát és zöldséget eszel? Mit vettetek még észre, mi van a kertben? Répa, hagyma, burgonya, illetve az abban az időszakban a kertben található zöldségfélék. Figyelj, mondok egy találós kérdést: „<i>Szereted, vagy nem szereted, ha megeszed, megkönnyezed</i>” – a hagyma. Miért mondják, hogy megkönnyezed? Keressük meg a kertben. Szoktatok hagymát enni? Milyen íze van, ki emlékszik rá? Keressünk még zöldségeket! Hasonlítsuk össze, milyen a színük, formájuk, illatuk, nagyságuk. Milyen ízeket érzünk? Ha beleharapunk a répába, milyen hangot hallunk? Ki tudja, hogyan	Fedezzétek fel a kertet, járjatok körbe, mindent jól jegyezzetek meg, mit láttok. Emlékeztetek, hol láttunk már gyümölcsfákat? Nézzetek körül, itt is van olyan gyümölcs? Láttatok-e olyan gyümölcsöt, mely bokron terem? Tudjátok, hogy háztáji kertben még mit termelnek? Amiből finom főzeléket is lehet főzni. Járjatok körbe és nézzétek meg, ti melyikből ennétek szívesen egy ebédet? Nézzük meg, ki mit választott. Tudod a nevét is, főztetek már otthon belőle? Számoljuk meg, hányan választották ugyanazt a zöldséget. Mondok egy találós kérdést: „<i>Kiskoromban nyersen esznek, ízét adom a levesnek, barátom a petrezselyem, egy csomóba kötik velem</i>” –sárgarépa. Versenyezzünk. „<i>Répahordó verseny</i>”. 5. sz. játék.

Tevékenységek	növényeket? Tudod-e hogy eszi a nyúl a répát, mutasd meg! „<i>Répát keres a nyúl.</i>” 1. sz. játék. Nézzétek, itt egy szép tál, tele finom zöldségekkel. Nekünk készítették ide. Milyen zöldségek vannak a tálon? Mossuk meg alaposan a kezünket és kóstolgassunk belőle! Közben beszélünk arról, hogy sok vitamint tartalmaznak, ami szükséges ahhoz, hogy minél nagyobbra nőjenek és egészségesek legyenek. <i>Vásárlás</i> 2. sz. játék	nevezzük ezeket együtt? Óvatosan vegyünk ki egy-egy zöldségfélét, nevezzük meg a növényt és a részeit: a szárát, a gyökerét. Nézzük meg, miben hasonlítanak, miben különböznek. Keressetek párt és válogassátok ki a képek közül, ami itt terem a zöldséges kertben. „<i>Jön az ellenőr!</i>” 3. sz. játék. Melyik állat szeret még a kertben eszegetni? A madarak szeretik szemezgetni a gyümölcsöket, odarepkednek, csipegetik. Megbeszéljük, hogy a madarak hasznosak is, mert megeszik a rovarokat. Még ki jár a kertbe, ami megrágja a zöldségeket? Ha arra jár a tyúk, a liba a baromfiudvarból, lecsipkedik a leveleket. Észrevettük a virágokat. Kinek, melyik virág tetszik? Tudod a nevét? Tud valaki segíteni, hogy mi a neve? Nézzük meg a határozókönyvben. A többi virágot is nézzük meg! Énekeljük el a „<i>Szedem szép virágom</i>” c. dalt. Befejezésként játsszuk el a „<i>Hess innen</i>” 4. sz. játékot.	Mire használjuk fel a zöldségeket? Vizsgálgassuk meg azokat, melyeknek az ehető része a talaj fölött van? Hasonlítsuk össze ezeket, szín, forma, nagyság szerint. Puha vagy kemény? Most az érzékszerveinkkel fogunk játszani. „<i>Titokzsák</i>” 6. sz. játék. Mi kell ahhoz, hogy termés legyen? Mit csinálunk a növényekkel, hogy szép nagyra növekedjen. Soroljuk fel és térjünk ki a talaj fontosságára. Kis lapáttal fordítsunk ki egy kis talajt. Nézzük meg, milyen? Tapogassuk meg, mit érzel? Nedves, puha, milyen a színe? Mit gondoltok, mitől ilyen a talaj? Melyik állat segít, hogy ilyen legyen? – a giliszta. Utánozzuk. „<i>Gilisztajárás</i>” 7. sz. játék. Beszéljünk a komposztálásról, a zöld növényi részek újrahasznosításáról. Fejezzük be a látogatást a „<i>Gyékén, gyákán</i>” 8. sz. játékkal. „<i>Eszem, iszom, dinom, dánom, répa, retek van a tálon</i>” mondóka; eszegessünk.
-----------------------------	--	---	---

7.2.1. Játékörletek a „Beültettem kiskertemet” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Répát keres a nyúl.”

Kijelölünk egy területet, ahol a nyulak szaladgálhatnak; szétszórunk piros fonalakat, ezek a répák. A nyulak elindulnak répázni. Számoljuk meg, ki mennyi répát gyűjtött. Az az ügyes, aki a legtöbb répát gyűjti össze.

2. sz. játék: „Vásárlás”

3-4-5 (a csoport létszámtól függően) gyerek alkot egy kört, ez lesz a képzeletbeli kosár. A többiek a gyümölcsök. Az óvónő vagy egy gyerek a vásárló, és van egy eladó. A vásárló kimegy a piacra és gyümölcsöket, zöldségeket vásárol. Kér egy-két körtét, salátát. A kosárba egyre kevesebb áru fér, végül a kosár elszakad. Ekkor a gyerekek elengedik a kezüket és felborulnak.

3. sz. játék: „Jön az ellenőr”

Kiválasztunk két ellenőrt. A többiek párokat alkotnak és az előttük levő képekből kiválasztják a kertben látható növényeket, majd a képpel odamennek a növényhez. Az ellenőrök megnézik, jó helyre szól a kártya, azaz jó helyre álltak-e a gyerekek.

4. sz. játék: „Hess, innen”

A gyerekek a tyúkok és libák, illetve egyikük a gazda. A gazda egy zöldségek alkotta körbe áll, az állatok a körön kívül repkednek, de be-benyúlnak, próbálnak elvenni a zöldségekből. A gazda nagyon figyel és elhessegeti őket. Az a szárnyas győz, aki a legtöbb zöldséget gyűjti.

5. sz. játék: „Répahordó verseny”

Alakítsunk csapatokat. A versenyhez pókjárásban kell elhelyezkedni. A feladat, hogy elveszel egy répát a melletted levő kosárból, ráteszed a hasadra és úgy viszed el a konyhának kijelölt helyre. Az a csapat győz, aki hamarabb hordja el a répát.

6. sz. játék: „Titokzsák”

Minden gyerek kap egy kis zacskót, amiben van valami. Elmondjuk, hogy bekötjük a szemüket és a zacskón keresztül tapogassák meg (nem vehetik ki) a zacskó tartalmát. Ha már jól megfogdosták, megszagolták, jelezze, aki tudja, mi van a zacskóban. Először mondják meg, mit gondolnak, mit tapogattak, majd leveszem a kendőt és ellenőrizték, hogy jól mondtak-e?

7. sz. játék: „Gilisztajárás”

A gyerekek vállfogással, behajlított karral egymás mögé állnak. Az első gyerek kicsit előrelép, ezáltal a második gyerekeknek a karja nyújtott helyzetbe kerül. Ekkor ő is lép egy kicsit előre, utána a harmadik gyerek, és így tovább, amíg az utolsó gyerek is nem lépett. Ekkor az óvodapedagógus jelez, hogy az elöl álló gyerek újból kezdheti. A lépegetés mindaddig folytatódik, amíg eléri a kijelölt célt.

8. sz. játék: „Gyékén, gyákán” Kiszámoljuk „Gyula bátyámat” egy mondókával, a többiek kört alakítanak és egyenletes járással járnak körbe, a „Gyékén, gyákán” mondókára.

„Gyékén, gyákán, gyün a Gyula bátyám, tököt visz a hátán, hogyha nehéz leteszi, hogyha éhes megeszi.” Gyula bátyám a körön kívül megy. A mondóka végén megáll mindenki, és akinél megállt, Gyula bátyám köszönti. – Jó napot! Gyerek kérdezi: – Jó napot! Mit hozott?

Gyula bátyám: Tököt. Gyerek kérdezi: – Ad belőle? Gyula bátyám: Adok, ha mondasz egy zöldségnevet. A gyerek csatlakozik, megfogja Gyula bátyám kezét és már ketten mennek tovább. Végül mindenki Gyula bátyámmal megy.

7.3. FOGLALKOZÁSI TERV – A négylábúak

A program megnevezése: Gazdaságban, gazdagságban
A foglalkozás megnevezése: A négylábúak
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Az állatokhoz fűződő pozitív viszony alakítása. Szenzitív és drámajátékokon keresztül éljék meg a szerepeket. Alkalmazkodjanak a helyhez és a helyzetekhez. A motiváció alakítása pozitív megerősítéssel, sikerélményre törekvés. Ha alkalmuk van rá, segítsék az állatok gondozását (pl. takarmány hordása, kukoricadarálás, udvarseprés), érezzék, hogy az állatok körül is tisztaságra van szükség. Együttműködési képesség alakítása a csoportban történő játékoknál, feladatoknál. Szabálytudat kialakítása az állatokkal történő „kapcsolatalakításban”.

Értelmi képességek fejlesztése: Hasonlítsák össze az állatokat, nagyság, szín, életmód szerint. Ismerkedjenek az udvarházban található állatok (pl. nyúl, szarvasmarha, sertés, kecske) etetésével, tisztántartásával, gondozásával. Az ok-okozati összefüggésekben segítsük átgondolni, miért van szükség ezekre az állatokra is, hol van a helyük a természet folyamatában. A gondozóktól és a megfigyelésekből szerezzenek új ismereteket. Figyeljék meg, mi szükséges az állatok tartásához, hol élnek ezek. Ismerjék meg életmódjukat, táplálkozásukat. Érezzék át, milyen fontos az emberi gondoskodás a háziállatok számára. Mondjuk el, hogy a gondozás következménye, hogy tejet ad a tehén, hogy a ló jól tud terhet húzni stb. Ismerjenek meg új foglalkozásokat (állatgondozó, kovács). Figyeljék meg a gondozók munkáját. Gyűjtőfogalom alakítása: háziállatok, négylábúak.

Nyelvi képességek fejlesztése: Fogalmazzák meg érzéseiket az itt élő állatokról. Mondják el saját véleményüket és mások véleményét is érdeklődéssel hallgassák. Kérdés-felelet formájában mesélik el pozitív és negatív élményeiket. Alkalmazták azokat a szavakat, melyeket itt hallottak (mindenevő, koca, pata, patkó, kovács, juh, bika, karám, akol, szekér, versenylo stb.). A mondatalkotás fejlesztése. Helyes hangsúly a verseknél, élmények elmondásánál. A hangulat érzékeltetése: öröm, bánat. Tréfás szavak használata: diceg-döcög, bidres-bodros.

Testi képességek fejlesztése: A nyugodt tempó megtartása a járásban, alkalmazkodva a gazdaság életmódjához, az állatok viselkedési szokásaihoz. Térben való tájékozódás: lovak utánzása akadályok átugrásával, kiscsikó-rugdalozás stb.. Az állatok utánzásával a gyorsaság, erőnlét, állóképesség fokozása. Egyensúlyérzék fejlesztése.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, egyéni	frontális, páros, egyéni	frontális, csoportos, egyéni
Módszerek	szenzitív játék, megfigyelés	beszélgetés, megfigyelés, szenzitív játék	megfigyelés, beszélgetés, szenzitív játék
Eszközök	farönk az akadályhoz, botok	ugrálókötél	ugrálókötél

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Elmegyünk, megnézzük az állatokat. Ismeritek őket? Nézzük meg egyenként. Ezt az állatot biztos ismeritek. Nézzétek a lábait, milyen rövidek. Ezen dőcög ide-oda. Mondjuk el az „Ez a malac ...” kezdetű mondókát. A malac „ki” a családon belül? Mit eszik, hogy eszik? Mit csinál az orrával? Meg tudjátok mutatni? Itt van az anyukája is? Elárulom a nevét – koca. És az apukája? Képzeljétek, ha a kismalacnak baja van, visít. Mondta már az anyukátok, hogy „Ne visíts úgy, mint egy malac!”? Ki tudja utánozni a malacvisítást? Miért visít a malac? És ha jóllakott a kismalac? Milyen hangot ad? Mi is rőfögjünk. Most jóllakott vagy éhes? Ki adott neki enni? Láttatok, vagy hallottatok róla már mesét? Ezt hallgassátok! – „Paripám csodaszép pejő”. Mi az a paripa? A ló. Tudunk róla egy éneket is? – „Pám, pám, paripám ...” Jól nézzük meg. Tetszik nektek? Miért? Meséljétek a lóról. Milyen gyorsan tud szaladni? „Ki a gyorsabb?” 1. sz. játék. Tudjátok, miért tud olyan jól szaladni, mi van a patáján? Patkó. Van olyan foglalkozás, hogy kovács,	„Én elmentem” c. dal. Vegyünk egy olyan állatot, amelyiknek kurta farka van. Milyen állatot veszünk? Disznót. Úgy is mondhatjuk, hogy sertés. Tudjátok, ki a gyereke? Mit csinál, ha éhes? Visít. Mutasd meg! Az anya disznónak, a kocának milyen hangja van? Milyen a járásuk? Mi a kedvenc ételük? Sokfélét esznek, erre mondják, hogy mindenevő. Érzed, milyen szag van körülötte? Beszélgünk róla, hogy él a disznó? Szeret a sárban dagonyázni, turkálni. Meg tudod mutatni, hogy túr? Most vásároljunk egy másik állatot, egy olyat, aminek négy lába van és folyton mozog a szája. Ez a szarvasmarha. Nézd meg, kisebb, vagy nagyobb, mint a disznó? Mit gondolsz ez a tehén felnőtt vagy	Találd ki, minek a hangja ez? „Bee-bee”? Hogy hívják a bárány anyukáját, és az apukáját? Mit esznek? Hol alszanak a juhok? – Akolban. Mit tesznek oda? Hol szeretnek lenni? Ki vigyáz rájuk a legelőn? Hallottad már azt, hogy birka? Így is nevezik őket. Hallgassátok meg Weöres Sándor: „Birka iskola” c. versét. Miért hasznos a birka? A gyapját lenyírják és fonalat, ebből pedig ruhát, szőnyeget is készítenek. Megnézünk egy birkabőrből készült bundát, elénekelem a „Kifordítom, befordítom, mégis bunda a bunda ...” népdalt. Megbeszéljük, milyen időjárásnál fordították ki és be. Milyen állat él még itt? Sétáljunk körbe! Ki lakik ólban és elég

Tevékenységek	ő patkolja a lovat. Megnézzük, mit eszik a ló? Mondjuk el a „<i>Hívjad a, hívjad a ...</i>” verset Hogy hívják a ló „lakását”? Ki gondozza, és hogy gondozza őket: csutakolja, keféli, hogy szép fényes legyen a szőre, eteti, sétáltatja a karámban? Mivel csutakolja? Csináljunk úgy, mintha mi is csutakolnánk; csutakoljuk meg egymást! Erős a ló? El tud húzni egy szekeret? Hogy hívják a kicsinyét? Csikó? Mekkora egy csikó? Kisebb vagy nagyobb a szüleinél? Nálatok ki a legmagasabb a családban? Meg tudjátok mutatni, hogy rugdalózik a kiscsikó? Ki lovagolt már? Mit kell a lóra rátenni, ha lovagolni akarunk? „<i>Gyí paci, paripa!</i>” 2. sz. játék	gyerek állat? Ki a gyereke, hogy hívják? – Borjú. Mit esznek? A szarvasmarha is mindenevő? Mit gondoltok, szeretnek a legelőn lenni? Miért? Miért nagyon hasznos az embereknek a tehén? Tejet ad, és mit lehet belőle készíteni? Mit mond a tehén? Hol él? Mit eszik? Ismeritek azt a mesét, hogy „<i>A török és a tehenek?</i>” A szarvasmarha tisztább, mint a disznó, de van egy még tisztább állat is, ami istállóban lakik? Melyik az? A ló. „<i>Lovacsázás</i>” 3. sz. játék. Lehetőség szerint megsimogatjuk az állatokat és adunk egy kicsit enni is nekik. Nézzük meg a többi állatot is a háztájiban. Hol élnek ezek? Ki gondoskodik róluk? Mi a munkája a gondozójuknak (etetés, itatás, tisztántartás, járatás). Játsszuk el, hogy járatja a lovat a gazdája?	kellemetlen a szaga, az orrával túrja a földet, és azt mondják rá, hogy mindenevő? – A disznó. Mi az, hogy mindenevő? Ki a kicsinye? Hogy gondoskodik a sertés mama, a koca a kicsinyéről? Szoptatja, mert az állatokat is az anyukájuk gondozza. Miért tartják a disznókat? A gyerekek mondják el gondolataikat, tapasztalataikat. Melyik állat, akiről az a szólás járja, hogy szomorú? – A tehén. Ki a kicsinye? – A boci. Mit esznek, hol élnek? Miből isznak az állatok? Miért mondhatják azt, hogy „<i>Bámul, mint borjú az új kapura?</i>” Találd ki, milyen állatot veszünk? – Kisebb testű, mint a disznó, nagyobbak a fülei, mint a tehennek, szereti a répát. „<i>Én elmentem ...</i>” A nyúl jellemzőinek megbeszélése. Milyen a hallása, milyen a lába, hogy mozog? Miért fut cikk-cakkban? Jól tud ugrani, futni? Utánozzuk az ugrását. „<i>Nyuszi futóverseny</i>” 5. sz. játék. Egy nagyon szép állat van a karámban, látjátok? Mondok egy
-----------------------------	---	--	--

Tevékenységek		Eljátsszuk a „Gazda és a lova” 4. sz. játékot.	verset róla, Vasvári István: „Tíz kicsi ló”. Most ti meséljétek a lóról, mert sokan ismeritek. Milyen a teste? Mutasd meg, hogy üget, vágdat, akadályt ugrik. Mire használják a lovat az emberek? A gyerekek mondják el tapasztalataikat. „Szekeket húz a ló” 6. sz. játék.
-----------------------------	--	---	---

7.3.1. Játékörletek a „A négy lábúak” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Ki a gyorsabb?”

A gyerekek a lovak. Kijelöljük a pontot, ami a cél. Egymás mellé állnak és jelre futnak, majd úgy, hogy kisebb akadályokat helyezünk el, melyeket át kell ugrani.

2.sz. játék: „Gyí, paci, paripa”

Minden gyerek fog egy botot, az a lova, és elkezd lassan ügetni, majd jelre gyorsít, vágtazik. Mikor begyakoroljuk a mozdulatokat, versenyt rendezünk. A vágtazás a ló leggyorsabb mozgása, tehát gyors futással utánozzuk, az ügetésnél a jobb láb elől van és úgy szökdelve haladunk előre.

3.sz. játék: „Lovacskázás”

A gyerekek párt választanak, páronként két ugrálókötéllel. A párok egymás mögé állnak. Az első gyerek a hóna alatt hátra adja a kötél két végét, amelyet a párja megfog. Az elől álló gyerek a ló, mögötte a gazdája. Ő az irányító. A lovacskának mindig abba az irányba kell menni, amerről a jelzést kapja. Ha jobb oldalra akar menni, akkor a jobb oldali kötelet húzza, ha balra, a bal oldalt, ha egyenesen, akkor nem ad jelzést. Egy idő után szerepet cserélnek.

4. sz. játék: „A gazda és a lova”

A gyerekek párba állnak, egyik a gazda, másik a ló. Rajzolunk egy kis kört, ebben áll a gazda, és köré, távolabb, egy nagyobb dupla kört, ahol a lónak kell majd mennie. Szabály, hogy a gazda nem léphet ki a körből, a ló nem léphet ki a dupla körből. A gazda a lova bal csuklójára teszi a kötelet, amivel vezetni fogja. A lónak úgy kell menni, ahogy a gazdája mondja „Ügess!”, „Vágtal!”. A játékvezető meghatározza, hány kör után kell cserélni.

5. sz. játék: „Nyuszi futóverseny”

A gyerekek nyuszi ugrásban versenyeznek egymással egy megadott távon.

6. sz. játék: „Szekeret húz a ló”.

Kiválasztjuk a lovakat (két gyerek), a többiek a szekér és az utasok. A lovak megfogják a kötél egyik végét, a szekér az utasokkal a másik végét. A feladat, hogy a lovak húzzák el a terhet. Ha nem tudják elhúzni, nagy a rakomány.

7.4. FOGLALKOZÁSI TERV – A baromfiudvar lakói

A program megnevezése: Gazdaságban, gazdagságban

A foglalkozás megnevezése: A baromfiudvar lakói

A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: Az összetartozás érzésének mélyítése a közös élmények által. Érdeklődés az állattartás iránt. A szabálytudat alakítása a megbeszélte szabályok betartásával, ellenőrzésével. A tevékenységnél jelenjen meg a megegyezés, legyenek képesek megbeszéléssel kiosztani a feladatokat, szerepeket. Türelmesen várják ki, míg rájuk kerül a sor. Tartsák be a hely szokásait, szabályait. A körülöttünk lévő szűkebb és tágabb világhoz való pozitív viszony kialakítása más életformák megismerésével. Az idejüket használják megfigyelésre, egymással történő beszélgetésre. Érezzék, hogy kitartó munka szükséges a feladatok elvégzéséhez. Az állatok tisztelete alakuljon ki. Figyeljék meg az állatok szokásait. Megbeszéljük, hogy az állatokkal való foglalkozás milyen fontos és felelősségteljes munka. Az állatok gondozóival, a vendéglátóikkal udvariasan viselkedjenek. Csak ott tartózkodhatnak, ahova engedélyt kapnak. Ne ijedjenek meg az állatoktól, a hozzájuk való közeledés módjáról hallottakat tartsák be. Gondolják meg, hogy ha állatot szeretnének otthon tartani, az milyen gondoskodást igényel.

Értelmi képességek fejlesztése: Ismerjék meg a háztáji jellegű állattartást. Tegyenek összehasonlításokat a látottakról. Ismerjék meg a háziállatokat, legjellemzőbb tulajdonságaikat és tartásmódjait. Ismerkedés az állatok élőhelyeivel, szokásaival, hangjaikkal, jellemző mozgásukkal. Ismerjék meg az egyes állatok testfelépítését, táplálkozását, hangját, „családtagjait”. Keressenek összefüggést az állatok testfelépítése és lakhelye között (tyúktól, tyúklétrá). Értelmezzék az egyes szólásokat, közmondásokat, melyek a háziállatokról szólnak. Érzékeltesük a háziállatok fontosságát, hasznát. Miért tartották ezeket régen és ma? Ismerjék meg, hogy az állattartás a fenntartható gazdálkodás része. Rendszeresség és a felelősségtudat kialakítása. Vegyék észre a hely szépségét és azt, amin szerintük változtatni kell. Megfigyelések, következtetések levonása, memória fejlesztése.

Nyelvi képességek fejlesztése: Az új kifejezések (kotlós, taraj stb.) épüljenek be a szókincsükbe. Mondjanak állatokról szóló verseket, meséket. A beszédre legyen jellemző a kedvesség, az udvariasság. Kerüljék a durva és csúnya beszédet. Hangutánzó gyakorlatokkal a hangképző szervek ügyesítése. Saját véleményüket fogalmazzák meg, mondják el és mások véleményére is legyenek kíváncsiak. Rávezetjük a gyerekeket az „állatok” gyűjtőnév használatára.

Testi képességek fejlesztése: Kitartó mozgás, állóképesség fejlesztése, hosszabb ideig tartó séta a gazdaságban és a háztájiban. A saját mozgásának kontrollja, figyeljen hova lép. Szem és láb koordináció.

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Munkaformák	frontális, csoportos, egyéni	frontális, egyéni	frontális, egyéni, csoportos
Módszerek	beszélgetés, magyarázat, játék, szenzitív játék	játék, beszélgetés, megfigyelés, vizsgálódás, gyűjtés	megfigyelés, játék, beszélgetés, vizsgálódás
Eszközök	tollak, nagyító	nagyító, tollak,	kendő, toll, képek

	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Körbesétálunk az udvaron, megnézzük, milyen állatok laknak itt. Mondjuk el az „Erre kakas, erre tyúk” mondókát. Hogy nevezzük a tyúkanyó kicsinyeit? Láttatok már ilyen kiscsibét? Milyen a tolla? – pihe, puha, sárga. Hallottátok azt a szót, hogy kotlós? A tyúkanyót így is lehet nevezni. Elmondjuk, hogy ő ül a tojáson, melengeti, ő az anyukája a kiscsibéknek. Tudjátok, mit mond a kiscsibe, és a tyúkanyó? Utánozzuk őket! Ki tudja ki az apukája a kiscsibének? A kakasnak milyen tolla van? Erre mondják, hogy sokszínű. Hogy ébreszti reggel az állatokat? Játsszuk el az „Ébresztő” 1. sz. játékot. Láttatok olyan állatot, amelyiknek fehér volt a tolla, sárga csőre, büszke hosszú nyaka? Mi az? Mit gondoltok, mit esznek a libák? Ki hasonlít a libára? A kacsra. A libának milyen a járása,	„Én elmentem a vásárba, fél pénzen” ének. Vegyünk tyúkot! Mit csinál a tyúk? Mivel kaparászik? Miért kaparászik a tyúk? Azt is mondják rá, hogy az udvar takarítója. Szerinted miért, mit eszik? A tyúkok magvakat, gilisztákat, csigákat, rovarokat, egereket fogyasztanak. Mi van a fején? Nevezzük meg. A kakas hasonlít rá? Nézzük meg a tollát, lábát! Melyik állat a nagyobb? Kaparásszunk úgy, mint a tyúk és a kakas. Milyen a hangjuk? – utánozzuk! Ki hiányzik a „családjukból”, ki a kicsinyük? Hogy lesz a kiscsibe? Tojásból. Ki tojja a tojást? Mit mondunk, ki a csibe anyukája? A tojásokon ülő tojó a kotlós. Milyen a kiscsibe tolla? „Hogy a csibe?” 3. sz. játék, „Én elmentem ...” ének. Mit vegyünk? Olyan állatot vegyünk, aminek toll fedi a testét, de nem a tyúksalád tagja. Liba, kacsra. Milyen a teste, a nyaka? Miben különböznek egymástól? Miben hasonlítanak? Külső jegyek megfigyelése. „Gyertek haza	Ki tud olyan állatot mondani, amelyik a ház körül él? Nézzük meg őket! Nevezd meg, azokat, amelyiknek tolla van. – Tyúk, kakas, csibe, liba, kacsra, Kik tartoznak össze? – tyúk, kakas, kiscsibe. Miben hasonlít a tyúk és a kakas? Figyeld meg a lábát, szárnyát, a fejét. Szárnyuk van. Ezért azt is mondják, hogy ők a szárnyasok. Miben különböznek? – Kisebb-nagyobb, színesebb-fakóbb. Melyik állatcsalád az, ahol az apa is szép tarka és az anya nem? Mi van a fején, kinek nagyobb a tyúknak vagy a kakasnak? Hogy hívják? – Taraj. Mit esznek? Figyelted már, hogy eszik a tyúk? Csavargatja a fejét, lesi, nincs-e idegen. Tudod miért? Ő főleg oldalra lát. „Róka-bóka” 4. sz. játék. Nézd meg a lábát. Azzal szeretnek kapirgálni. Tudjátok utánozni? Adjunk nekik egy kis magot?

Tevékenységek	mint egy legényé, vagy mint egy katonáé? Lehet, hogy inkább a kacsát utánozza? Hogy mennek a libák a rétre, párosával? Libasorban. Mi is álljunk libasorba és nézzük mag a macskát. Ott láttam melegedni a tehén mellett. Milyen állat a macska? Hány lába van, mi borítja a testét? – a külső tulajdonságok megbeszélése. Mit szeret csinálni a legjobban? – Lustálkodni, egerészni. Utánozzuk, hogy kel fel a lustálkodásból, hogy nyújtja ki a lábát. Ki tudja úgy begömbölyíteni a hátát, ahogy a macska teszi? Kinek van macskája otthon? Mit csinál, ha jó kedve van?	<i>ludaim” 4. sz. játék.</i> Figyeld meg a lábukat! Mit tudnak vele csinálni? Emlékszel olyan vízi állatra, amelyiknek ilyen volt a lába? Utánozzuk, ahogy mennek. Hogy beszélnek? Tudsz te is így beszélni? Gyűjtsünk elhullajtott tollakat, válogassuk ki, nevezzük meg melyik állaté. Vizsgáljuk meg a tollakat nagyítóval. Mit látsz, mondd el! Énekeljük el Gryllus Vilmos: „<i>Volt egyszer egy ...</i>” c. dalát	Simogattál már tyúkot, kakast? Mit csinál, ha meg akarjuk fogni? Figyeld meg! A kiscsibének milyen a tolla? Ő hagyja, hogy megsimogasd? Miért? Hol alszanak a tyúkok? Szereted a tojást? Ki tudja, ki tojja a tojást? – A tyúk. Miért hívják tyúkanyónak? A tyúkanyó ül a tojáson, melegíti őket, míg a tojásból kikelnek a kiscsibék. Milyen a hangjuk? Utánozzuk! Nézzük meg a kacsákat és a libákat! Szerinted a kacsá és a liba tud úszni? Milyen a lába? – Úszóhártyájuk van. Milyen a csőrük? Ők mit esznek? Ismeritek a történetet Mártonról és a libákról? Elmesélem. Gyűjtsünk leesett tollakat és vizsgáljuk meg azokat. Figyeljétek meg és válogassátok ki a képek közül, melyek a tyúk, a kakas testrészei és melyek a kacsáé, libáé? Van egy olyan baromfi, amelyik arról híres, hogy mérges. Rút, rút, rút ... – a pulyka. „<i>Mérges pulyka</i>” 5. sz. játék.
-----------------------------	--	--	---

Tevékenységek			Hallottátok már azt a kifejezést, hogy baromfi? Ők is azok? Milyen udvar az, ahol ennyi baromfi lakik? A baromfiudvar. Hangverseny a baromfiudvarban – utánozzuk a hangjukat. Vers is van róla, Szabó Lőrinc: „<i>Falusi hangverseny</i>”. Hallgassátok meg, aki tudja, mondja velem!
-----------------------------	--	--	---

7.4.1. Játékörletek a „Baromfiudvar lakói” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Ébresztő!”

Kiszámolunk egy kiskakast. Feláll egy magasabb farönkre vagy székre. A többiek a tyúkok és a csibék. Alszanak a baromfiudvarban. A kakas kakasszóval ébreszti őket. A tyúkok, csibék felébrednek – a gyerekek utánozzák a mozdulatokat.

2. sz. játék: „Macska és az egerek.”

Kijelöljük a macskát, a többi gyerek a kisegér. Az egereknek hátul a ruhájukba be van dugva egy szalag, ez a farkincájuk. Az egerek cincognak, az adott jelre elindul a macska egeret fogni. Azt az egeret kapja el, akinek a farkincáját megszerzi.

3. sz. játék: „Hogy a csibe?”

A játékosok egymás kezét fogva mennek körbe. Egy játékos a körön belül ellenkező irányba megy, ő a vevő. Énekelnek: *"Hogy a csibe? Három icce. Hát a kakas? Három garas. Hát a tyúk? Az is úgy. Azt is mindjárt megmondjuk."* Amikor ideérnek, a vevő odamegy valakihez és a következő párbeszédet folytatják le: „– Mit árul kend, komámasszony? – Túrót. – Hogy adja? – Én a túróm nem adom, inkább körülszaladom.” Ekkor mindketten elkezdnek futni a körön kívül, de ellenkező irányba. Aki előbb ér vissza, az áll be az üres helyre és a másik lesz a vevő.

4. sz. játék: „Gyertek haza ludaim”

A gyerekek közül kiválasztunk egy lúdmamát és egy farkast. A libagyerekek szembe állnak a libamamával. Középen: „Gyertek haza ludaim! – Nem megyünk. – Miért? – Félünk. – Mitől? – Farkastól. – Hol a farkas? – Bokorban. – Mit csinál? – Mosdik. – Mibe mosdik? – Arany tálkában. – Mibe törülközik? – Kiscica farkába. – Gyertek haza ludaim!”

4.sz. játék: „Róka-bóka”

A játékosok kört alkotnak, ők a csibék. Egy gyermek beáll a közepre, ő a róka-bóka. A gyermekek a következő vers ritmusát tapsolják, közben mondják is:

„Ez az éhes róka-bóka

belopózott a tyúkólba.

Mi kell neki? Csibehús?

Fogj meg, róka, hogyha tudsz! Fuss!”

A fuss!-ra a gyerekek elengedik egymás kezét és különböző irányba szaladnak. A róka igyekszik megfogni egy csibét. Ha ez sikerül, helyet cserélnek, a megfogott csibe lesz a róka.

5. sz. játék: „Mérges pulyka”

Nagy kört rajzolunk, ez lesz a pulyka háza. A kör közepére helyezünk egy labdát, mellé áll egy gyerek, ő lesz a mérges pulyka, aki egy kendővel csapkodja azokat, akik el akarják venni a labdát. A körön kívül állók tapsolva mondják:

„Szebb a páva, mint a pulyka,

szebb, szebb, szebb!

A pulykának rút az orra,

rút, rút, rút!”

Akinek sikerül kihozni a körből a labdát, az lesz a mérges pulyka.

7.5. FOGLALKOZÁSI TERV – Kelep és társai

A program megnevezése: Gazdaságban, gazdagságban
A foglalkozás megnevezése: Kelep és társai
A foglalkozást vezető: óvodapedagógus vagy a szolgáltató által kijelölt szakember

P E D A G Ó G I A I C É L O K

Szociális képességek fejlesztése: A madarakkal kapcsolatos pozitív attitűd erősítése, figyelem felkeltése a védelmük iránt. Érezzék meg, hogy az embernek fontos szerepe van a védelemben, a madarak segítségére szorulnak. Érezzenek empátiát a madarak iránt, mert annyi veszély leselkedik rájuk. Alkalmazkodjanak egymáshoz a kör alakításánál, fogadják el egymást. Gyűjtsenek tapasztalatot a madarak megfigyelésével az együttélésükről.

Értelmi képességek fejlesztése: Matematikai tartalmú fejlesztések: fészkekformák hasonlítása más tárgyakhoz. Séta közben fészkek, madarak számlálása. Megfigyelések végzése a madarak külső jegyeire, mozgására, táplálkozására, fészkelésére vonatkozóan. Ismertessük meg a megfigyelt madarak jellemzőit, fontosságát. A pár fogalmának alakítása párkereséssel. Érzékeltsük, hogy vigyázni kell rájuk, mert fontosak a többi állat fennmaradásában is. Ismerjenek meg minél többet hazánk jellegzetes és védett madarai közül. Az ok-okozati összefüggéseket vegyék észre: madárvonulás, költöző madarak. A növekvő számok érzékelése énekekkel. Ismerjék meg a madarak fészkelési szokásait, a madárvédelem formáit.

Nyelvi képesség: Szókincs fejlesztése a: pár, fészkek, gally, odú, madárvédelem, madárgyűrűzés, porfürdő, madáritató stb. szavakkal. Mondatalkotási készség fejlesztése – összefüggően mondják el a sétán látott élményeiket. Tudjanak ellentétpárokat alkotni: magas-alacsony, magasabb-alacsonyabb.

Testi képesség: Egyensúlyérzék fejlesztése fél lábon ugrálással. Köralakítás gyakorlása. Közeledés egymáshoz mozgással – vigyázunk egymásra. Térérzékelés hátrafelé lépéssel. Nagymozgás fejlesztése párokba rendeződéssel. Finom-motorikus mozgás a gallyak gyűjtögetésével, hajolgatás, felegyenesedés. Szem-kéz-láb koordináció. Nagymozgás, gyorsaság fejlesztése futással. A koordináció fejlesztése a váltott mozgással, térérzékelés, futás, megállás.

<i>Korcsoport</i>	<i>3–4 éves gyermek</i>	<i>4–5 éves gyermek</i>	<i>5–7 éves gyermek</i>
<i>munkaformák</i>	frontális, egyéni	frontális, egyéni	frontális, egyéni
<i>módszerek</i>	megfigyelés, szenzitív játék, csoportos	megfigyelés, szenzitív játék	megfigyelés, szenzitív játék
<i>eszközök</i>	távcső, gallyak, színes tészta	távcső, gallyak, színes tészta	

Korcsoport	3–4 éves gyermek	4–5 éves gyermek	5–7 éves gyermek
Tevékenységek	Megbeszéljük, hogy elmegyünk, megnézzük a gólyákat. Elmesélem, hogy a gólyapár hazaérkezett. Látott már valaki gólyát? Beszélünk arról, hogy a gólyaapa jön először. Elkészíti vagy éppen csak kijavítja a fészket, majd érkezik a gólyamama, aki tojásokat rak, amire óvatosan ráül és a gólyapapával felváltva a testük melegével addig melengetik, amíg a kis gólyák ki nem bújnak a tojásból. Sétáljunk, figyeljük meg, melyik háznál vagy villanypóznán van gólyafészkek. Séta közben figyelünk más madárfészket is szabad szemmel, távcsővel. Megfigyeljük a gólyák fészket: hol van, milyen a formája, anyaga, hányan vannak benne? Mit csinálnak? Mekkora a szárnya? Mutasd meg a karoddal! Közben megállunk, gyűjtünk egy kis gallyat, mert mi is építünk fészket. Keresünk egy helyet, ahol megépítjük közösen a fészkeket. Közben megbeszéljük,	Mesélek nektek egy mesét, La Fontaine: „A gólya és a róka”. Nézzük meg a gólyát, igaz lehet-e, hogy valóban nem tudott enni a lapos tányérból? Milyen a csőre, lába? Sétáljunk, figyeljük meg, melyik háznál vagy villanypóznán van gólyafészkek. Séta közben figyelünk más madárfészket is szabad szemmel, távcsővel. Megfigyeljük a gólyák fészket: hol van, milyen a formája, anyaga, hányan vannak benne? Beszélünk arról, hogy van mesterséges gólyafészkek is, amit emberek helyeznek ki. Ez nincs teljesen készen, de a gólyák szívesen beleköltöznek és befejezik, kiigazítják a fészket. Beszélgettünk a költöző madár fogalmáról, a gólya mikor költözik el, mikor költözik vissza hazánkba. Elmondjuk: „Sárgul már a falevél, megfújta az őszi szél. Szomorú a határ, elment a gólyamadár” népköltést. Eljátsszuk a „Gólya bácsi, gólya, hol jártál	Mondok egy találós kérdést. „Úton, útfélen úrfiak ugrálnak”. Milyen állat ez? – Békák. Ismertek olyan madarat, amelyik nagyon szereti a békát megenni? Hallgassuk meg a gyerekeket és ha a gólya nem hangzik el, mi emlétsük meg. Menjünk le a vízpartra, jó lenne, ha találkozoznánk a gólyával. Miről fogjuk felismerni? „Én egy olyan madár vagyok” 3. sz. játék. Mondjuk el, hogy először a fiú gólya jön haza, hogy fészket építsen a párjának. Miből épít fészket? Keressünk mi is apró ágakat, gallyakat és építsünk fészket. Béleljük ki szalmával, fűvel. Olyan fészket épít, hogy jövőre csak „tatarozni” kelljen. Néhány fiú fészket épít magának, majd párt választ és a párok beülnek egymás mellé a fészkekbe. Kiköltik a tojásokat. A többiek az óvónő mellett

Tevékenységek	hogyan épül a gólya fészke. Hova szokott járni a gólya eleségért? Szántóra, tóra. Mit eszik? Szalai Borbála: „A gólya csizmája” c. vers elmondása. A „Fiókaetetés” 1. sz. játék, majd Gryllus Vilmos: „Hajlik a fűzfá” c. dalát énekeltük, közben a dalban elhangzó mozgást utánazzuk. A gólya megfigyelése: hosszú lába, hosszú csőre van. A tollazatának milyen a színe? A teste nagyobb vagy kisebb egy verébnél? Hogyan jár? Utánozzuk a járását. Megmutatjuk, hogyan pihen fél lábon. Ezt is próbáljuk utánozni. Mit tudhatunk még róla? Tudunk róla éneket, meghallgatjuk a gyermekeket. Mit csinálnak, ha jön a hideg? A gyerekek mit gondolnak? Meséljük el, hogy elköltöznék. „Gólyák és békák,” 2. sz. játék	azóta ...” népi dalos játékot. Beszélgetünk a költésről, a táplálkozásukról. Mit gondoltok, miért olyan hosszú a csőre és a lába? „Fiókaetetés” 1. sz. játék (a nehezített változat). A távcsöveddel nézz körül, milyen madarakat látsz, milyen a színe, a formája? Merre repül, lehet, hogy a fészkébe? Nézzük meg! Ki ismeri meg, villás a farka. Megbeszéljük, hogy ez a füsti fecske, mert ő az emberek közelében szeret élni. Milyen a fészke, figyeljük meg, olyan, mint egy csésze. Szereti az otthonát, mert, ha visszajön, akkor a régi fészkébe is beköltözik. Miért mondjuk, hogy visszajön? Költöző madár. Mit eszik? Énekeltük el a „Fecskét látok” kezdetű dalt és figyeljük tovább a fecskéket.	maradnak. Beszélgetünk a költöző madár fogalmáról: a gólya mikor költözik el, mikor költözik vissza hazánkba. Telik, múlik az idő, a tojások kikeltek és új családtagok érkeztek. Az óvónő mellet ülő gyerekek a fiókák. Minden fészekbe egy fióka költözik be, szabadon választják meg, melyik szülőhöz. „Gólya viszi” 4. sz. játék. Ki ismer még költöző madarat? A fecske. Nézzetek körül, mert a fecske szeret az emberek közelében fészket rakni. Megfigyeljük, milyen formájú és hova építi a fészket. Elmondjuk, hogy a füsti fecske nagyon pontosan építi a fészket, golyóként tapasztja össze sárból, amit vékony növényi száakkal erősít. Olyan erős fészket épít, hogy a következő évben is tud benne lakni. A molnárfecske is ilyen sárfészket készít. Énekeltük el az „Eresz alól fecskefia” c. dalt. Mind a két szülő eteti a fiókákat. Hol szeret nézelődni a fecske? Nézzetek a villanydrótra. Hogy kapja el a rovarokat? Meséljük el, hogy
-----------------------------	---	--	--

„ÉGIGÉRŐ TANTEREM”

Tevékenységek			„időjós” is a fecske – ha alacsonyan repül, eső lesz, ha magasan, szép idő. Beszéljünk arról, hogy segíteni lehet a környezetünk tisztaságán azzal, hogy fecskepelenkát készítünk és helyezünk el a fészkek alá. Beszéljük meg, hogy mi is készítünk az óvodában. Ki tudja megmondani, mi az, amiben hasonlítanak ezek a madarak, a gólya, a füstű fecske, a molnárfecske? Mi az, amiben nem hasonlítanak? A fecskék tudnak egy lábon állni? És mi tudunk ilyen hosszú séta után? Végezetül játszunk el a „Boglya tetején” népi dalos játékot!
-----------------------------	--	--	--

7.5.1. Játékörletek a „Kelep és társai” foglalkozáshoz

1. sz. játék: „Fiókaetetés”

Megépítjük a fészkeket, amibe a gólyák beülnek. Mindegyik fészekben legyen egy gólyacsalád: egy-hat fióka és a szülő. Egyezzenek meg, kik a gólyagyerek, kik a szülők. A szülők elmennek eleségért, amit a játékban szétszórt színes ruhacsipeszek jelképeznek. Ezeknek a formája eltérő kell, hogy legyen (háromféle.) Ezeket kinevezzük állatoknak: lehet hal, béka, mezei pocok, majd szétszórjuk a fészkeken kívül. A szabály szerint a szülők adott jelre kezdhetik a gyűjtést, egyszerre egyet vihetnek a fiókáikhoz és mindegyiknek kell kapnia táplálékot. A játék végén megszámoljuk, ki gyűjtötte a legtöbb eleséget, melyik fióka kapott a legtöbbet.

Nehezített változat: A játék végén azt is tudni kell, ki mennyi halat, békát, vagy mezei pockot gyűjtött.

2. sz. játék: „Gólyák és békák”

Kijelölünk egy területet, ez a tó. Választunk egy gólyát, a többi gyerek a béka. A békák ugrálnak a tóparton, amikor megjelenik a gólya, a békák beugrálnak a tóba. Ha gólya messzebbre repül, kiugrálnak. A gólyának el kell kapnia a békákat.

3. sz. játék: „Én egy olyan madár vagyok”

Minden gyerek gólya, mindenki mond egy gólyára igaz állítást. Ha véletlenül téves az információ, a gyerekek tiltakozhatnak, hogy ez nem igaz. Az óvónő kiigazíthatja a gyerekek által elmondottakat.

4. sz. játék: „Gólya viszi”

A két szülő összefogott kezére ülteti a fiókáját, sétálnak vele, a mondóka végén visszaviszik a fészekbe, és „hopp”-ra leteszik: „Gólya viszi a fiát, hol felveszi, hol leteszi, viszi, viszi, itt leteszi, hopp!”. A fészekben szerepet cserélhetnek, lehetőleg mindegyik gyerek legyen fióka is.

Boglya tetején

||: s s sl s s m s d |
Bog-lya tete- jén áll egy gó-lya
Ko-rom feke- te szár- nya, tol-la.

||: m rr m d m rr d d |
Ap- ró a sá- sa, ho- sszú a lá- ba
Kis kacsá für- dik fe- kete tó- ba.

A gyerekek éneklés közben körbe sétálnak, mialatt egy gyerek széttárt karokkal, fél lábon áll a kör közepén. A dallam „apró a káka” sorára mindenki megáll, szembefordul a körrel, és tapsol. Eközben a „gólya” odamegy az egyik gyerekhez, és megfogja a kezét, fordul egyet vele és beviszi a kör közepére. A második dallamra már 2, majd 4, 8, ... minden gólya fél lábon áll.

7.5.2. Élmények

„Zöld ovi” Óvoda, Bp. XX. Kerület

Füstifecske óvoda, Bp. XXI. ker

„Zöld ovi” Óvod,a Bp. XX. kerület

Hétszínvirág Óvoda, Paks

Füstifecske óvoda, Bp. XXI. ker

Felhasznált irodalom

- Erdei Óvodai Minősítés Erdei Óvoda- Iskola Program Érdekegyeztető Tanács (2009)
- Fehér Anna szerk. (2011): A természet közelségével Kiadta a Környezet-és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetségének óvodai Munkacsoportja
- Fehér Anna (2009): Játsszunk? Természetesen! Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Budapest, Kompetencia alapú Óvodai Nevelés Környezeti Nevelés Modul
- Fejes Erzsébet- Kanczler Gyuláné (1999): A természet ünnepei. Kincs Könyvkiadó Szombathely
- Franz, L. – Schwyer, A. (2004) : Találkozunk az erdőben! Öko-Fórum Alapítvány, Bp.
- Kaloczai Marianne (2005): Komámasszony hol az olló? Mérték Kiadó
- Lehoczky János: Mi lenne, ha jönnének a vaddisznók? www.fovpi.hu
- Madarászjátékok: www.kia.hu/könyvtár/szemle Environmental Games Guide
- **Natura 2000**
http://hu.wikipedia.org/wiki/Natura_2000
 Észak-dunántúli Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség
http://edktvf.zoldhatosag.hu/tartalom/termved/tv_natura.html
[A magyar állami természetvédelem hivatalos honlapja](#)
http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/Natura2000/Natura2000_GyIK.pdf
<http://bnpi.hu/oldal/natura-2000-halozat>
[http://natura.2000.hu –madárvédelmi irányelv mellékletei](http://natura.2000.hu-madárvedelmi-iranyelv-mellékletei)
- 363/2012.(XII.17.) Korm. Rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
- Padisák Mihály – Padisák Judit (1986): Minden napra egy játék. Múzsák Közművelődési Kiadó
- Szalai Borbála (2011): Mesevár Intermix Kiadó Ungvár-Budapest
- F. Nagy Zsuzsanna szerk. (1998): Természetismereti játékgyűjtemény. Szerkesztette: Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány Miskolc
- Tímár Gábor és Neumayer Éva szerk.: Természetismereti játékok. [www. magosfa.hu](http://www.magosfa.hu)

Ajánlott irodalom

- Villányi Györgyné szerk. (2009): A kisgyermek könyve 2. A környezeti nevelés közügy. Magyar Pedagógiai Társaság
- D. Aichele/M. Golte-Bechtle (1991): Mi virít itt? Gondolat Kiadó
- Erdei Óvodai Minősítés Erdei Óvoda- Iskola Program Érdekegyeztető Tanács (2009)
- Fehér Anna szerk. (2011): A természet közelségével Környezet-és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetségének óvodai Munkacsoportja
- Fejes Erzsébet – Kanczler Gyuláné (1999): A természet ünnepei. Kincs Könyvkiadó Szombathely
- Fejes Erzsébet – Kanczler Gyuláné (1995): Mesélő természet. Kincs Könyvkiadó Szombathely
- Bellmann, H.: Kis természetkalauz. Milyen rovar ez? Sziget Kiadó
- Heczegh Éva – Vojnits András (1981): Időjós állatvilág. Natura Bp.
- Reichholf, J. (1990): Az erdő. Magyar Könyvklub
- Gourier, J. (1995): Európai fák Kis természetbúvár. Passage Kiadó
- Richarz, K. – Alfred Limbrunner: Milyen állatnyom ez? Kis természetkalauz. Sziget Kiadó
- Mullarney, K. Svensson, L. Zetterström, D. Grant, P. (2003): Madárhatározó. Park Könyvkiadó
- Nagy Mari – Vidák István (1998): Fűben, fában játék. Planétás Kiadó
- Labanc Györgyi szerk. (1998): Óvodások környezeti nevelése Réce füzetek 5. Alapítvány a Magyarországi Környezeti nevelésért, Bp.
- Perry, R. (1988): Madarak. Fürkész könyvek. Gondolat Bp.
- Khan, S. – Rogers, K. (2011): A természet vadösvényén: Vadvirágok. Mérték Kiadó
- Simon Tibor – Csapody Vera (1996): Kis növényhatározó. Nemzeti Tankönyvkiadó Bp.
- Guide, S. (2009): Természetbarátok zsebkönyve. Pannon-Literatúra kft.

- Varga Zoltán (1998): Állatismeret. Tankönyvkiadó Bp.
- Természetbúvár magazin TermészetBÚVÁR Alapítvány, Kiadó